ἅγιον τάφον, τῶν Φράρων μὴ ἀνάψαντων αὐτῷ τὰς κανδήλας αὐτῶν, ἐπῆρε καὶ αὐτὰς κύκλωθεν τῆς Ἀποκαθηλώσεως τοὺς τάπητας, οὓς φθάσας ἔστρωσεν ὁ Σκευοφύλαξ, καὶ ὑστερήθησαν ταύτης τῆς τιμῆς. δεύτερον, ὅτε ἦν ὁ Νεκτάριος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπορεύθησαν μετὰ ἀξινῶν καὶ ἄλλων ἐργαλείων οἱ Φράροι τοῦ κόψαι ἔνδοθεν τοῦ Κουβουκλίου τὸν ἅγιον λίθον, ἢ ὅλον, ἢ ὅσον ἂν δυνηθεῖεν, ἵνα ἀποκομίσωσιν αὐτὸν ἴσως εἰς Φραγγίαν. ἀλλ᾽ ηὗρον αὐτοὺς τοῦτο ποιήσοντας οἱ Ῥωμαῖοι πατέρες, καὶ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν κριτήν, καὶ ἐξ ἐκείνου οἱ πατέρες σφόδρα τὰ τοιαῦτα διὰ φυλακῆς ἔχουσι. τρίτον, τοῦ τείχους τοῦ μεγάλου τρούλλου διαρραγέντος, Ῥωμαῖοι, Φράγγοι, καὶ Ἀρμένιοι κοινὴν ἔθεντο δαπάνην, καὶ κατεσκεύασαν τοὺς προβλῆτας, οἳ κοινῶς ποδαρικὰ τοῦ τείχους λέγονται, ὡς νῦν ὁρῶνται. ἀπέστειλαν δὲ τὸ χοτζέτιον, ἤτοι τὸ βεβαιωτικὸν γράμμα τοῦ κριτοῦ εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐποίησε κατ᾽ αὐτὸ μεσιτεύσας ὁ Ῥεσπδότες τῆς Νεμτζίας ὁρισμόν, ἐν ᾧ ἔγραψε πρῶτον Φράγγους, καὶ δεύτερον τοὺς Ῥωμαίους. γέγονε δὲ καὶ ἄλλη παρασκευὴ μάχης μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Φράρων. ὁ οὖν Πατριάρχης μὴ δυνηθεὶς ὑποφέρειν τὰ τόσα χρέη, ἀνῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, πατριαρχοῦντος τοῦ Μεθοδίου, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει.

ΠΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ ϛ'.

Περὶ τῆς ἐπὶ τὸ παραιτήσασθαι τὸν θρόνον ἀποφάσεως τοῦ Νεκταρίου διὰ τὸ ταλαιπωρεῖσθαι ὑπὸ διαφόρων ἀσθενειῶν, ἣν καὶ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πρὸς αὐτὸν συμβουλῆς μετ᾽ αἰτιῶν εὐλόγων καὶ θεαρέστων.

Ὁρῶν δὲ ἑαυτὸν ὁ Νεκτάριος ἀσθενῆ, καὶ ὡς εἰπεῖν ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτοῦ κρατούμενον ὑφ᾽ ἑκάστης ἀσθενείας, καὶ διὰ μνήμης ἄγων τῶν Μοναχῶν τὸ μεμψίμοιρον καὶ φίλαυτον, ἐποίησεν ἀπόφασιν παραιτήσασθαι τὸν θρόνον. ἀπεκάλυψεν οὖν ἐμοὶ πρῶτον τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ μυστήριον, συμβουλευόμενος τὸ ποιητέον. εἶπον οὖν ἐγὼ αὐτῷ βουλὴν τοιαύτην, Ἡ μακαριότης σου βλέπεις τὸν οἶκον τοῦτον τὸν εὐλογημένον ὄντα ὑπὸ πολλῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλευόμενον πάντοτε ποικίλως καὶ πολυειδῶς, πολυσχιδὴς γὰρ ἡ κακία. δεύτερον, ὄντα ὑπὸ χρέος βαρύτατον, καὶ αὐτὸ μὲν πλεονάζει, ὁ δὲ τρόπος τοῦ κουφισθῆναι τοῦ χρέους ἔτι ἐστὶν ἄγνωστος. τρίτον, διὰ τὸ εἶναι πάντοτε σκάνδαλα καὶ χρέη καὶ πειρασμοὺς ἐν τούτῳ τῷ ἁγίῳ οἴκῳ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ πλεῖον τοῦ καιροῦ περιπατεῖν ἔξω τοὺς Πατριάρχας, οἱ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ Μοναχοὶ ὄντες ἀπαίδευτοι καὶ αὐθάδεις, ταῖς κακαῖς αὐτῶν κυβερνήσεσι καὶ ἀκαταστασίαις προξενοῦσιν αὐτῷ τῷ ἁγίῳ οἴκῳ πολλὰς ἀπορίας καὶ ζημίας. εἶτα τὸ σήμερον ἤδη εἰσὶ καὶ τὰ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων ἐν κινδύνῳ, μήπως κυριεύσωσιν αὐτῶν οἱ Αἱρετικοὶ ὑποχρέων ὄντων, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Βηθλεὲμ ἐπαπειλεῖ φθορά τις παντελής, καὶ δέονται καὶ ταῦτα τοῦ καλῶς προστησομένου, πλὴν ἐπειδὴ ἐσμὲν ὑπὸ τυραννοῦσαν χεῖρα, καὶ γενέσθαι τὸ καλὸν τέλειον ἐστὶν ἀδύνατον, χρεία ἐστὶ θέλειν ἡμᾶς γίνεσθαι αὐτὸ καὶ ὡς δυνάμεθα, ὅτε γὰρ (φασὶν οἱ πολιτικοὶ Νόμοι) οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι τι χωρὶς ζημίας, τὸ ἧττον ἄδικον ἐπιλεγόμεθα. ὥστε ταῦτα πάντα τὸν ἐνόντα διακυβερνῶντα γινόμενον Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἱεροσολυμίτου, ἤτοι Ἁγιοταφίτου, εἰ δὲ καὶ ἡ σὴ μακαριότης ἦν τῶν ἐκ τοῦ Σινᾶ ὄρους, ἀλλὰ καὶ τὸ Σινᾶ ὄρος ἐπισκοπή ἐστι τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ τοιοῦτον ἄτομον οἷον αὐτὸς εἶ, οὔποτε εὑρεθήσεται, ὥστε εἴ γε καὶ ξένος εἴη, φυλάξαι τοιαύτην οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν; τὸ γὰρ ἀγαθὸν σπάνιον μὲν ἦν ποτε, νῦν δὲ σπανιώτατον, ἐπειδὴ τὸ τοῦ Διογένους σχεδὸν ἤδη πληροῦται, κηρὸν ἀνάψαντος ἡμέρας, καὶ ἄνθρωπον εὑρεῖν ζητοῦντος. εἰ δὲ καὶ γένοιτο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔξωθεν ἄνθρωπος, καὶ ἀπὸ ἄλλου κλίματος, μὴ δυνάμενος κυβερνῆσαι τοὺς ἀδελφούς, καὶ θέλων αὐτῶν κατεξουσιάζειν, πρὸς τῷ μὴ ὠφελῆσαι βλάψει μᾶλλον αὐτοὺς καὶ τὸν θρόνον, μάλιστα τινὲς τούτων εἰώθασι χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασι, καὶ λαμβάνειν παρὰ τῶν Ἱερέων ἐμβατοίκια καὶ φλωρία, καὶ αἰτεῖν παρὰ τῶν Χριστιανῶν δυναστικῶς ἀργύρια, καὶ παραβαίνειν τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, ἅπερ ἕως τοῦ νῦν ἐν τῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ θρόνῳ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι οὐκ ἐγένοντο, καὶ γενέσθαι δίκαιον οὐκ ἔστι πολλῶν ἕνεκα, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐὰν γένηται ἐνταῦθα ἡ παραίτησίς σου, παρὰ τοῦ γενησομένου Ἱεροσολύμων ζητήσει πάντως ἀργύρια ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐὰν μὲν δώσῃ, γενήσεται κακὴ συνήθεια, ἐὰν δὲ μὴ δώσῃ, ἀκολουθήσει σκάνδαλον ὥσπερ τὸ τοῦ Παϊσίου καὶ τοῦ Γολιάθ, καὶ τὸ δὴ μέγιστον καὶ πάντων χεῖρον, ἐὰν μόνος σὺ ἐνεργήσῃς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, φανήσεται τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις πατράσι βαρὺ καὶ δυσάρεστον, καὶ ὅρα μὴ ἀκολουθήσῃ σκάνδαλόν τι μετὰ διχονοίας, καὶ φθαρῶσιν ὁμοῦ πάντα τὰ πράγματα τοῦ ἁγίου τάφου. ὅθεν μία ἀσφάλεια τῶν εἰρημένων δοκεῖ εἶναι, ἵνα γράψῃς τοῖς γέρουσι καὶ πρωτεύουσιν ἀδελφοῖς τοῖς τε ἐν ζητίαις καὶ ἐν ἡγουμενείοις οὖσιν ἐλθεῖν ἀποφασιστικῶς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν σὴν μακαριότητα ἐκεῖσε ἀπιοῦσαν, κἀκεῖ προκειμένων τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων προβαλέσθαι τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ὁρκίσαι πάντας μὴ ἀπιδεῖν εἰς πάθη καὶ φιλίας, ἀλλ᾽ εἰς τὸ δίκαιον, καὶ ὅστις ἂν ἐκλεχθείη, ἐκεῖνος γενέσθω, καὶ ἔστι τοῦτο καὶ ἀσφαλὲς καὶ ἐπαινετόν, καὶ δοκεῖ εἶναι καὶ κατὰ θεῖον σκοπόν, καὶ τοῦ γενησομένου ὑπερασπιεῖ τὸ θεῖον. ταῦτα ἐγώ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ'. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς ἡμετέρας Πατριαρχείας, καὶ πῶς ἐχειροτονήθημεν, καὶ πόσον χρέος εὕρομεν τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ πῇ γῆς πρῶτον ἀπεδημήσαμεν κατὰ περιόδευσιν ἕως Βλαχίας.

Ἴσχυσαν οὐδὲν τὰ πολλά μου λόγια πρὸς τὸν γέροντα Νεκτάριον, ὃς συμβουλῇ χρησάμενος τινῶν γερόντων καὶ προεστώτων ἀδελφῶν, πέμπει εἰς Λάρισσαν, ὅπου ἦν ὁ Σουλτάνος καὶ ὁ Ἀνθύπατος, ὁ γὰρ Βεζύρης ἦν ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Κρήτης, ἐμὲ, ἵνα λάβω ὁρισμὸν περὶ τοῦ ποιῆσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχην Ἱεροσολύμων ὃν βούλεται. συνέβη δὲ τότε γενέσθαι Μπογδανίας Ἡγεμόνα τὸν Δούκαν τὸν Θησαυροφύλακα τοῦ Ἡγεμόνος Βασιλείου, ὅστις ἐμεσίτευσε καὶ ἐδόθη ἰσχυρὸς ὁρισμὸς κατὰ τὴν αἴτησιν· ἤτοι ἵνα ὁ Νεκτάριος προχειρίσηται Πατριάρχην Ἱεροσολύμων ὃν βούλεται. καὶ δὴ δοθέντος τοῦ ὁρισμοῦ, γράφει καὶ ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος τῷ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίῳ, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης γέρων ὢν, βούλεται παραιτήσασθαι τὸν θρόνον ἐπί τινα τῶν ἰδίων, καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔχει αὐτῷ παρόντας τοὺς Ἀρχιερεῖς αὐτοῦ, καὶ χρεία ἐστὶ ζητῆσαι παρὰ σοῦ Ἀρχιερεῖς, ἵνα γένηται τὸ σύνηθες κατὰ τὴν τάξιν τῆς πίστεως ὑμῶν, καὶ τελειωθῇ ὁ ἐκλεχθεὶς Πατριάρχης, πεφύλαξο ἀπὸ τοῦ αἰτῆσαι λαβεῖν τι παρ' αὐτοῦ, ποιῶν ἐναντία τῷ βασιλικῷ ὁρισμῷ, ὅτι ἅμα τῷ ἀκουσθῆναι ἔστω θανατοῦται. ὅθεν Συνόδου γενομένης Πατριαρχῶν, Μητροπολιτῶν, Κληρικῶν, Ἀρχόντων καὶ τῶν ἐπιτρόπων καὶ παρευρεθέντων ἀδελφῶν τοῦ ἁγίου τάφου ἐντὸς τοῦ Μετοχίου, ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπ' ἐμὲ, καὶ μετετέθην τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, Ἰανουαρίου εἰκοστῇ τρίτῃ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ. ὅσα δὲ ἐδαπανήθησαν μετέπειτα εἰς τοὺς βασιλικοὺς ὁρισμοὺς, δέδωκεν αὐτὰ αὐτὸς ὁ Μολδοβίας Ἡγεμὼν Δούκας, ἄκρος ὢν ἐμοὶ φίλος. ἦν δὲ τὸ χρέος τοῦ ἁγίου τάφου ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει γρόσια χιλιάδες ἕξ, καὶ πρὸς τὴν Βαρταπέτην τῶν Ἀρμενίων ἕτερον χρέος γρόσια χιλιάδες δέκα, ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλὴμ χρέος κεφάλαιον γρόσια χιλιάδες ἑξήκοντα καὶ πέντε, καὶ σχεδὸν τελῶν χρόνων τόκοι μὴ ἀποδεδομένοι. τὸ δὲ χρέος ἦν ἀπὸ Παϊσίου, καὶ ἐγένετο πρῶτον ἀπὸ τοῦ σκανδάλου τῶν Ἀρμενίων, δεύτερον, ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Δουκὸς τῆς Δαμασκοῦ κατὰ τοῦ Βασιλέως. τρίτον, ἀπὸ τῶν τότε ἐν τῇ ἐπαναστάσει ἐξουσιαστῶν τῆς Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ Νεκτάριος γέρων καὶ ἀσθενὴς ὢν, οὐδένα κουφισμὸν τοῦ χρέους ἐδυνήθη ποιῆσαι, ὅστις τῷ Μηνὶ Ἰουλίῳ ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπιτροπικῶς, διὰ ξηρᾶς δὲ ἐπέμψαμεν Γεράσιμόν τινα μετὰ γροσίων χιλιάδων δέκα, τότε καὶ Διονύσιος ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ὁ Ἀνδρεῖος ἐλθὼν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατέλυσεν εἰς τὸ Μετόχιον, εἶτα διὰ τῆς Ἀτταλείας ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀπήλθομεν καὶ ἡμεῖς Μηνὶ Ἰουνίῳ εἰς Ἀδριανούπολιν, κἀκεῖθεν Μηνὶ Αὐγούστῳ εἰς Φιλιππούπολιν, ἔνθα καὶ ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ Φιλιππουπολῖται ἀσπασίως, καὶ ἐμείναμεν ἐκεῖ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ὀκτωβρίου, καὶ ἠλέησαν ἡμᾶς πλουσιοπαρόχως. ἦν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ Φιλιππουπόλεως Γαβριὴλ, καὶ ἐνήργησε περὶ τοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐλέους συνδρομῶν. ἀπήλθομεν δὲ καὶ εἰς Στενίμαχον, καὶ Παζαρτζίκη, ὅτε καὶ ἀγγελίαι ἦλθον τῆς ἁλώσεως τοῦ Χάνδακος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ὄντων ἡμῶν ἐν τῷ οἴκῳ Ἀθανασίου τοῦ Λογοθέτου, ὅπου καὶ ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ Παΐσιος ἐξαιτήθησαν. καὶ τῷ Νοεμβρίῳ Μηνὶ ἀπήλθομεν εἰς τὸν Ἐσκῆ Ζαγαρᾶν, κἀκεῖθεν εἰς Ὑάμπολιν, ἀφ' ἧς ἀπεστείλαμεν τὸν Παπᾶν Καλλίνικον, καὶ γέροντα Παρθένιον εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ δώδεκα χιλιάδων γροσίων, εἶτα ἀπήλθομεν εἰς Σηλύμνον, κἀκεῖθεν εἰς Ἀλβανιτοχώριον, καὶ Τόρνοβον, καὶ εἰς τὸ Τζερβένβοδα τῇ ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ἔτος, εἶτα εἰς Δρύστραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Φλότζη τῇ πέμπτῃ τοῦ Φεβρουαρίου, ὅτε ἐκινδυνεύσαμεν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, εἶτα εἰς Μπουκουρέστιον τῆς Βλαχίας τῇ μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ἔτος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ ἑψήσεως ἁγίου Μύρου ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τοῦ πρώην Ἱεροσολύμων Νεκταρίου, καὶ ἐν Βλαχίᾳ παρ' ἡμῶν.

Ἐπειδὴ ἀφ' οὗ καιροῦ ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Παρθενίου τοῦ τετάρτου διὰ δαπάνης καὶ ἐπιμελείας Παναγιωτάκη τοῦ Ἑρμηνέως ἔψησαν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἅγιον Μύρον, καὶ ἐξ ἐκείνου ἄλλοι Πατριάρχαι οὐχ ἔψησαν, καὶ ἦν σπάνις ἁγίου Μύρου, ὁ Νεκτάριος διευρισκόμενος τότε ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τοῦ [illegible]ώην Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου ἔψησεν ἅγιον Μύρον πολὺ καὶ θαυμαστόν. παρεκινήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ ἐκ θείας ἐπιπνοίας εἰς θείου Μύρου κατασκευήν. καὶ δὴ τῇ τοῦ κοινοῦ δαπάνῃ ἐψήσαμεν αὐτὸ ἡμεῖς, φέρον σχεδὸν ὁλκὴν λιτρῶν δέκα πρὸς ταῖς διακοσίαις, θαυμασιώτατον, καθυπηρετούντων τῇ ἑψήσει τοῦ Ἡγεμόνος, τῶν Ἀρχιερέων, τῶν Ἀρχόντων, καὶ πλήθους ἱερέων, καὶ διενεμήθη καὶ τοῖς ἐν Οὐγγρίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ καὶ τοῖς περὶ τὸν Δούναβιν ποταμὸν οἰκοῦσι Χριστιανοῖς.

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Γ΄.

Περὶ τῆς ἀπὸ Βλαχίας εἰς Μολδαβίαν μεταβάσεως ἡμῶν, καὶ ὧν ἐλάβομεν ἐκεῖ Μοναστηρίων, καὶ ἐπανελεύσεως ἡμῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ μεγίστου τοῦ καθ᾽ ὁδὸν κινδύνου, καὶ εἶτα εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπερχόμενοι ἐκινδυνεύσαμεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔχοντες καὶ ἀφιερώματα ἱκανὰ, ἃ δέδωκεν ἡμῖν ὁ Ἀτταλείας Βασίλειος, καὶ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἡμῶν ἔργων, καὶ τῆς οἰκοδομίας τῆς ἁγίας Βηθλεέμ.

Ἐντεῦθεν οὖν, ἤτοι ἀπὸ Βλαχίας Μηνὶ Μαΐῳ μετέβημεν εἰς Γιάσιον τῆς Μολδαβίας, ὅτε τὸ Μοναστήριον τὴν Τζετατζούιαν, ὃ δηλοῖ μικρὸν κάστρον, τὸ ἐκ βάθρων οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Δούκα Βοεβόδα, ἐλάβομεν, καὶ ἐγκαινίοις καθιερώσαμεν ἐν τῇ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἡμέρᾳ. ὡσαύτως ἐλάβομεν παρὰ τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τὸ Μοναστήριον Χλίντζα. ταῖς δὲ τελευταίαις τοῦ Αὐγούστου ἡμέραις ἀπήλθομεν διὰ τοῦ Γαλατζίου εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ εἰς Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖ μικρὸν ἐνδιατρίψαντες, ὑπεστρέψαμεν ὥρᾳ χειμῶνος εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ μεγάλης ἀνάγκης, καὶ καθ᾽ ὁδὸν μικροῦ ἐδέησε δὶς ἀποπνιγῆναι ἡμᾶς, ἦν δὲ αἴτιος τῆς εἰς Ἀδριανούπολιν ἡμῶν ἀποδημίας ὁ τοῦ Φράντζα πρεσβευτὴς ὡς ἐν ἄλλοις σημειώσομεν. ἀπὸ οὖν Ἀδριανουπόλεως ἐπορεύθημεν εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ τῆς Ἀτταλείας. ἐν δὲ τῇ θαλάσσῃ δὶς ἐκινδυνεύσαμεν τὰ ἔσχατα, ἔχοντες μεθ᾽ ἡμῶν ἀργυρᾶς κανδήλας τεσσαράκοντα, καὶ χρυσῆν μίαν, καὶ χρυσοῦν θυμιατήριον, ἅπερ ἡμῖν δέδωκεν ὁ ἀπὸ Ἀτταλείας Βασίλειος ἀποκομίσαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰς ἣν ἐφθάσαμεν Μηνὶ Μαρτίῳ. ἔνθα μετὰ τὸ Πάσχα εὐδοκίᾳ Θεοῦ διωρθώθη ἱκανῶς τὸ χρέος, καὶ ἠλευθερώθησαν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν χρεωφειλετῶν τὰ ὑπὲρ τοῦ χρέους δοθέντα αὐτοῖς ἐνέχυρα σκεύη τοῦ ἁγίου τάφου. ἔτι δὲ ἐκρημνίσαμεν, εἰ καὶ οὐ χωρὶς κινδύνων, κτίριά τινα Αἱρετικῶν ἔνδον ἐν τῷ μεγάλῳ Ναῷ, κατὰ τὸ νότιον μέρος τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου ὄντα, ὅπου γε καὶ ἄλλα ἀξιόλογα γεγόνασιν. ἐν τούτοις δὲ, ἦλθε καὶ ὁ Φιλόθεος ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μετὰ ὁρισμοῦ καὶ τεκτόνων, καὶ ἀπηρτίσθη ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ. ἀπὸ Σεπτεμβρίου ἕως Ἰουλίου, τὸ δὲ Τέμπλον οἱ παρὰ τῶν τῆς Χίου Ἀρχόντων πεμφθέντες τέκτονες κατεσκεύασαν, οἷς τὸν μισθὸν ἀπέδωκεν ἡ Χίος, τὰ δὲ ξύλα τοῦ Τέμπλου καὶ τὸ χρύσωμα εἰσὶν ἄλλων πτωχῶν ἔλεος καὶ βοήθεια. εἰ δοκεῖ δὲ, ῥητέον πλεῖόν τι περὶ τῆς αὐτῆς οἰκοδομῆς.

ΒΙΒΛΙΌΝ ΙΒ΄. ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κατὰ τὴν Βηθλεὲμ μεγάλου Ναοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, καὶ τίς πρῶτον αὐτὸν ἔκτισε, καὶ τίνες ὕστερον ἀνεκαίνισαν ἕως τῆς παρ᾽ ἡμῶν αὐτοῦ ἀνακαινίσεως, οὗ τὴν ὕλην ἀπέστειλεν ὁ Ἄρχων Μανολάκης ὁ Καστοριανός.

Τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ ἔκτισε μὲν μικρὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ἤρξατο δὲ κτίζειν μείζονα ὁ Ἱεροσολύμων Ἠλίας, οὐ μὴ δυνηθέντος αὐτὸν κτίσαι, ἔκτισεν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς, καὶ διόλου διαφθαρέντα ἀνεκαινίσαμεν ἡμεῖς ὡς σήμερον ὁρᾶται. σημείωσαι δὲ, ὅτι τὰ ἐκτισμένα ὀρθὰ μάρμαρα ἐν τοῖς τοίχοις ἔλαβεν ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, ὅτε τὸ Ἱερὸν ἔκτιζε, τὰ δὲ ἔσω καὶ ἄνω τοῦ ἁγίου Σπηλαίου ἔμειναν, καθότι ἐξῆλθε πῦρ πυρπολῆσαι τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἐκβαλεῖν αὐτὰ τεχνίτας, καὶ οὕτως αὐτὰ ἀφῆκαν. ἀπὸ δὲ Ἰουστινιανοῦ μέχρις ἡμῶν οὐκ ἔχω εἰπεῖν πότε ἐφθάρη, καὶ πότε ἀνεκαινίσθη ὁ Ναὸς οὗτος τοῦ ἁγίου Σπηλαίου. ὅτι ὅμως ἐφθάρη, καὶ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ δὴ καὶ ἐζωγραφήθη, εἴρηται ἀνωτέρω βιβλίου ὀγδόου κεφαλαίου δεκάτου Παραγράφῳ πέμπτῳ, καὶ διέσῳζοντο ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ ἕως τῆς σήμερον τὰ γράμματα ταῦτα, Ἐτελειώθη τὸ παρὸν ἔργον διὰ χειρὸς Ἐφραὶμ Μοναχοῦ Μυστάτορος καὶ ἱστοριογράφου, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ Κομνηνοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ Ῥαγουὴλ, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀμορὴ Ῥηγὸς Ἱεροσολύμων, ἔτους ἑξακισχιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἑβδόμου ͵ςχοζ. ἐφθάρη δὲ, λέγω ἡ στέγη, ἐπειδὴ οἱ τοῖχοι εἰσὶ κατεσκευασμένοι τεχνικώτατα, ὥστε ἀδύνατόν ἐστι ῥᾳδίως διαφθαρῆναι. ἐποίησε δὲ τὴν στέγην ἐκ ξύλων, ἐπειδὴ ἐν τοσούτῳ πλάτει καὶ λεπτότητι τοίχων θόλον γενέσθαι ἐστὶν ἀδύνατον. πλὴν ὑπ᾽ ἀμελείας μὴ κατὰ καιροὺς ἀνακαινιζομένου τοῦ μολύβδου, ἐβράχη ἡ στέγη, καὶ ἐσάπη, καὶ κατ᾽ ὀλίγον διεφθάρησαν τὰ ξύλα, καὶ ἔπεσεν ὁ πλείων μόλυβδος καὶ τὰ ξύλα. ἠβουλήθη δὲ ὁ Παΐσιος ἀνοικοδομῆσαι τὴν στέγην ταύτην, δόντος αὐτῷ περὶ ταύτης τοῦ Ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας Ματθαίου τοῦ Μπασαράμπα ἑπτὰ χιλιάδας γρόσια, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἴσχυσεν. ὁ δὲ Νεκτάριος ἀπὸ Δακίας καὶ Μυσίας ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ Ἄρχοντά τινα Μανολάκην Καστοριανὸν, ἄνθρωπον μυρία ἀγαθὰ ποιοῦντα τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ σχολεῖα, ὡς εἴπομεν, ἐν Βυζαντίῳ, Χίῳ, καὶ Ἄρτῃ κατασκευάσαντα, ἐπιτήδειον ἐν τοῖς τοιούτοις εὑρὼν, παρεκίνησεν αὐτὸν ἀνακαινίσαι

νίσαι τοῦ Ναοῦ τὴν στέγην τούτου τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, ᾧ ὑποσχεθείη ἐπιχειρῆσαι τῷ τοιούτῳ ἔργῳ, ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Νεκτάριος, ὡς ἐνόμιζεν, ὅτι μετὰ ὀλίγης δαπάνης ἀπαρτίζεται ἡ οἰκοδομή· καὶ δὴ ὁ Ἄρχων κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ἡτοίμασεν ὕλην τῆς οἰκοδομίας, ξύλα τεσσαράκοντα μὲν δεκαπενταπηχυαῖα, ὀγδοήκοντα δὲ ὀκτωπηχυαῖα, καὶ διακόσια καὶ πεντήκοντα ἑπταπηχυαῖα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἤτοι σανίδας, σίδηρον ἱκανὸν, καὶ ἥλους, ἅπερ συνεργείᾳ τοῦ εἰρημένου Μοναχοῦ Φιλοθέου τοῦ ἐκ τῆς Νήσου Κῶς ἐπέμφθησαν εἰς Ἰόππην.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ μέσου καθ' ὃν καὶ δι' οὗ ἐδέδωκεν ὁ Βεζύρης ὁρισμὸν ἀνακαινίσεως τοῦ ἐν τῇ Βηθλεέμ Ναοῦ.

Καὶ δὴ τὸ δεύτερον ἐλθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Νεκτάριος, ἔφερε καὶ ἀναφορὰν τοῦ κριτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὴν τῆς στέγης σαθρότητα μαρτυροῦσαν, εἰ καὶ γέγονεν αἰτία μυρίων κακῶν ἡ ἀναφορὰ, ἐπειδὴ οὐκ ἔλεγε στέγην τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ στέγην τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ὡς δῆθεν ἐκ τούτου ἐπινεῦσαι τὴν Βασιλείαν, καὶ δοῦναι θέλημα αὐτῷ περὶ τῆς ἀνακαινίσεως. ἔφερον ὅμως τὴν ἀναφορὰν ὁ Νεκτάριος, καὶ πολλῆς δεήσεως περὶ τῆς ἀνακαινίσεως γενομένης, ὁ τοῦ Κιοπρουλῆ υἱὸς Βεζύρης ὢν τότε, οὔτε ἀκοῇ δέξασθαι τὴν ἀνακαίνισιν ἠθέλησεν, οὗ ἀπελθόντος εἰς Κρήτην, ὅτε καὶ τὸν Χάνδακα ἔλαβεν, ὁ ἀντ' ἐκείνου ὑπατεύων τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ εἴχετο γνώμης. εἶχεν ὅμως ὁ Βεζύρης συμπατριώτην τινὰ Ὀθωμανὸν γηραιὸν, Σουλεϊμὰν Ἐφφέντην λεγόμενον, καὶ οὗτος εἶχε γυναῖκα τινὰ Γεώργιον Πελοποννήσιον τούπικλην Χάψαν, ὅθεν ἐλθόντα ἀπὸ τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν τὸν Βεζύρην, ὁ Σουλεϊμὰν Ἐφφέντης διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν δεήσεως τοῦ Χάψα, καὶ τοῦ εἰρημένου Φιλοθέου, τοῦ ἀποσταλέντος μὲν εἰς Ἀδριανούπολιν περὶ ἄλλων ὑπηρεσιῶν, προσεταγμένου δὲ καὶ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης καιρὸν ἐπιχειρήσεως ἐπιτηρεῖν, κατέπεισε δοῦναι ὁρισμὸν, ὃν δοθέντα διὰ δαπάνης γροσίων ἑπτὰ χιλιάδων, λαβὼν ὁ Φιλόθεος, καὶ προσέτι δέκα τέκτονας Μιτυληναίους, τῆς τεκτονικῆς ἐμπείρους, ἔπλευσε μετ' αὐτῶν εἰς Ἰόππην Μηνὶ Ἰουλίῳ. συνέβη δὲ εἶναι τὸν μὲν Καδὴν, ἤτοι κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀγνωμονέστατον ἄνθρωπον, τὸν δὲ Πασσᾶν, ἤτοι Ἔπαρχον διατρίβειν εἰς Μέκκαν, καὶ τὴν Παλαιστίνην τῇ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ ἔχειν μεγάλην εἰρήνην.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ πολλοῦ πόνου καὶ μόχθου καθ' ὃν ἡ ὕλη τῆς οἰκοδομῆς τοῦ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ Ναοῦ ἀνεκομίσθη ἀπὸ τῆς Ἰόππης εἰς τὴν Βηθλεέμ, καὶ τῆς τελείας οἰκοδομῆς αὐτοῦ.

Τὴν μὲν οὖν ἐλαφρὰν ὕλην τῆς οἰκοδομίας ἀνεβίβασαν ἀπὸ Ἰόππης εἰς Ἱερουσαλὴμ αἱ Κάμηλοι, περὶ δὲ τῶν μεγάλων ξύλων μὴ ἐχόντων ἡμῶν τί ποιῆσαι, ἔτυχεν ἐκεῖ πτωχός τις Καππαδόκης γηραιὸς, τοὔνομα Νικόλαος, καὶ κατασκευάζει ἁμάξας διτρόχους, καὶ ἀγοράζομεν καὶ ἡμεῖς τεσσαράκοντα βόας, καὶ ὑποζευγνύντες ταῖς ἁμάξαις, φέρομεν εἰς Ῥέμπλι τὰ ξύλα, ἐμοῦ προηγουμένου ἕνεκεν πολλῶν αἰτιῶν. ἐκεῖθεν δὲ περὶ τῶν ἁμαξῶν ὁδὸν εὕρομεν τὴν ὅσον πρὸς τὰς ἄλλας καλλίονα, τὴν ἀπὸ τοῦ Βαυτισαλὰμ, ἤτοι τοῦ Χειμάῤῥου τοῦ Σαλὰμ τοῦ βορείου ὄντος τῆς Ἐμμαοῦς, φέρουσαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ δυσβάτου ὄντος τοῦ τόπου, οὐκ ἦν δυνατὸν κἀκεῖθεν διοδεῦσαι τὰς ἁμάξας, ὅθεν δύναμιν ἀναλωμάτων μὴ ἔχοντες τοσαύτην, ὥστε τὴν ὁδὸν διομαλίσαι, ἐπετρέψαμεν ἐξελθεῖν τοὺς πτωχοὺς ὁμαλίσαι τὴν ὁδὸν, καὶ ἐξῆλθον οἱ πτωχοὶ ὀρθόδοξοι ἀπὸ Ῥέμπλι, Λύδδης, Ῥαμάλας, καὶ οἱ πλείους ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἦλθον μετὰ τῶν ἐργαλείων αὐτῶν, καὶ ἐδούλευσαν ἡμῖν ἀμισθὶ καὶ ἐξ ἰδίων τρεφόμενοι ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας, καὶ ἔκοψαν τοὺς βουνοὺς, καὶ ἐγέμισαν τὰ ὀρύγματα, καὶ ἐποίησαν τὴν τρίβον εὐθεῖαν, καὶ ἀνεβιβάσαμεν τὰ ξύλα ἀπὸ Αὐγούστου ἕως Δεκεμβρίου εἰς Ἱεροσόλυμα, κἀκεῖθεν ὁμαλίσαντες τὴν τρίβον, ἀπεκομίσαμεν αὐτὰ εἰς τὴν Βηθλεέμ, ἥτις καὶ ᾠκοδομήθη ὡς τὴν σήμερον ὁρᾶται. καὶ οὐ μόνον ἡ στέγη αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖχοι ἀνεκαινίσθησαν, καὶ αἱ θυρίδες αὐτῆς κεκλεισμέναι οὖσαι μετὰ ξηρολίθων ἠνεώχθησαν, καὶ κατεσκευάσθησαν μετὰ σιδήρων καὶ ὑαλίων, καὶ τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ ἁγίου Σπηλαίου δύο βήματα ἐστρώθησαν μετὰ ἐντοπίων μαρμάρων, καὶ οἱ τοῖχοι ἠλείφθησαν ἀσβέστῳ καὶ ὀπτοπλίνθοις τετριμμένας, καὶ οἱ τοῖχοι οἱ ἐχώριζον τὸ ἅγιον Σπήλαιον ἀπὸ τῶν δύο ἡμικυκλίων ἐκρημνίσθησαν, καὶ ἐν ταῖς δυσὶ καμάραις ταῖς κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῶν ἡμικυκλίων οὔσαις κατεσκευάσθησαν τρεῖς θύραι, αἵτινες ἕνεκεν φυλάξεως τοῦ ἁγίου Σπηλαίου καὶ τοῦ ἁγίου Βήματος κλείονται. τοῦ δὲ μολύβδου δι' ἀναχωνεύσεως ἀνακαινισθέντος, καὶ πλείστην ὕφεσιν παθόντος, ἠγοράσαμεν πολλὴν εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Δʹ.

Ὅτι ῥίψαντες ἔξω τῆς αὐλῆς τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ τὴν γῆν, ἣν ἔξωθεν ἔφερον οἱ Φρέροι ἐπὶ τὸ θάπτειν τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, κατεσκευάσαμεν τότε Τέμπλον καὶ ἄλλα ἀξιόλογα σκεύη ἐν τῷ Ναῷ.

Ὅτε ἔλαβον οἱ Φρέροι τὸ ἅγιον Σπήλαιον, ἐκυρίευσαν καὶ τῆς κατὰ τὸ νότιον μέρος οὔσης αὐλῆς, καὶ ἔθαψαν ἐκεῖ ἀνθρώπους, καὶ μέχρις ἑπτὰ σταυρῶν μνῆμα ἐπὶ μνήματος τεθείκασι, φέροντες ἔξωθεν γῆν, διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ὅλον πετρώδη, ἥντινα αὐλὴν ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὁ Θεοφάνης κατὰ τὸ χιλιοστὸν τεσσαρακοστὸν ἕβδομον ἔτος τῶν Ὀθωμανῶν. ἠνοίξαμεν οὖν ἡμεῖς τὴν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ θύραν, ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τὴν ἔξοδον εἰς τὴν αὐλὴν ἔχουσαν (ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔσωθεν τοῦ βήματος ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον οἱ πατέρες εἰς τὸ Μοναστήριον) ἠνοίξαμεν ἔτι καὶ ἑτέραν θύραν ἐν τῷ ἔξω τοίχῳ κατὰ τὸ χωρίον, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ σώματα, ἅπερ ἔθαπτον ἐκεῖ οἱ Φρέροι ἐν ἔτεσι δεκαπέντε, ἐξεκομίσαμεν τῆς αὐλῆς καὶ ἀπεκινήσαμεν ἐκεῖθεν μετὰ πολλῶν δαπανῶν καὶ σκανδάλων, οἱ γὰρ Φρέροι παρεκίνησαν τοὺς τῆς Βηθλεὲμ χωρίτας, καὶ ἠνώχλουν ἡμᾶς, ὥστε καὶ δὶς ἐκινδυνεύσαμεν ἀποσφαγῆναι ὑπ' αὐτῶν. μετεπεμψάμεθα δὲ καὶ τεχνίτας ἀπὸ τῆς Νήσου Χίου, καὶ κατεσκεύασαν τὸ Τέμπλον ὡς εἴρηται, ἐγένετο δὲ καὶ σκευῶν ἀξιολόγων προμήθεια, ἅπερ οὐκ ἦσαν πρότερον, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Εʹ.

Περὶ γενικοῦ ὁρισμοῦ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ δαπανῶν, ὁ γὰρ ἐπὶ τοῦ Νεκταρίου ὁρισμὸς ἦν ἰδικός.

Διὰ τὸ γεγράφθαι ἐν τῷ ὁρισμῷ οἰκοδομηθῆναι τὴν στέγην τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐλθόντος τοῦ ὁρισμοῦ, εἶπεν ὁ Μουφτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἤτοι ὁ κυρωτὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ τὸ Σπήλαιον, καὶ χρεία ἐστὶν οἰκοδομηθῆναι μόνην τὴν στέγην τοῦ Σπηλαίου, οὐ μὴν δὲ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας. καὶ εἰ καὶ νενίκηται ὁ Μουφτῆς διὰ πολλῶν δαπανῶν, ὅμως ἵνα τὰς κεκλασμένας θυρίδας ἀνοίξωμεν, καὶ ἀλείψωμεν τὸν τοῖχον, καὶ στρώσωμεν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπεστείλαμεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἄνθρωπον, καὶ ἐδόθη ἡμῖν παρὰ τῆς Βασιλείας δεύτερος ὁρισμός, περὶ οὗ ἐδαπανήθησαν φλωρία ὀκτακόσια. ὁμοίως καὶ ὁ τῆς Δαμασκοῦ Πασσᾶς, ἤτοι Ἔπαρχος ἀπέστειλεν ἐξεταστὴν μετὰ διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα ἀνθρώπων περὶ τῆς οἰκοδομίας, καὶ ἐκυβερνήθη κἀκεῖνος.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελεύσεως ἡμῶν, καὶ ὧν ὁ τῆς Πύλης τοῦ ἁγίου τάφου Μουτεβελὴς καὶ οἱ ἐξουσιασταὶ ἔστειλαν ἀναφορῶν εἰς τὴν Βασιλείαν κατὰ τοῦ ἀνακαινισθέντος ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Σπηλαίου τῇ τῶν Φρέρων εἰσηγήσει, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν διορθώσεως διὰ πολλῶν δαπανῶν, καὶ ὧν περιήλθομεν τόπων, καὶ ὧν ἐλάβομεν Μοναστηρίων ἐν Μολδαβίᾳ, Οὐγκρέη καὶ Καλούη, ἐν ᾧ μέρος τῆς τιμίας κεφαλῆς εὑρόντες τοῦ Προδρόμου, ἐπέμψαμεν εἰς τὸν ἅγιον τάφον.

Μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐν Βηθλεὲμ Ἐκκλησίας ἀνήλθομεν διὰ Συρίας, Κιλικίας, Λυκαονίας, καὶ Βιθυνίας εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει, Μηνὶ Ἰουλίῳ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα Ἐκκλησία ἦν σταθμὸς πάγκοινος τῶν Σαρακηνῶν, καὶ καταμεμελημένη, οὔτε γὰρ τὸ ἐπάνωθεν τοῦ ἁγίου Σπηλαίου ἔδαφος εἶχε περίφραγμα, οὔτε αὐτὸ τὸ ἅγιον βῆμα, ὅθεν κατέλυον ἐκεῖσε καθεζόμενοι οἱ ἐθνικοί, καὶ οὐ μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον βῆμα. μετὰ δὲ τὸ ἀνακαινισθῆναι αὐτήν, καὶ περιφράγμασι περιφραχθῆναι, ὁ Μουτεβελὴς (ὁ οἰκονόμος) τῆς Πύλης τοῦ ἁγίου τάφου ἐξουσιάζων καὶ τοῦ χωρίου Βηθλεέμ, ἀπελθὼν ἐκεῖσε, κατέλυσεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐγγὺς τῶν ἤδη στηλωθεισῶν ἁγίων Εἰκόνων παρὰ τὸ βῆμα. μὴ συγκατανεύσας δὲ ἀναστῆναι ἐκεῖθεν μετὰ τὰς δεήσεις τῶν πατέρων, ἐγκαλεῖται πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ἄγεται εἰς ἀπολογίαν, καὶ λοιπὸν ἐπιτιμᾶται, ἀλλὰ διδαχθεὶς ὑπὸ τῶν Φρέρων τὸν τρόπον τῆς ἐκδικήσεως, πέμπει ἀναφορὰν πρὸς τὴν Βασιλείαν, γράψας ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν τῇ οἰκοδομηθείσῃ Ἐκκλησίᾳ περιελήφθησαν μνήματα Μουσουλμάνων, ἧς ἀναφορᾶς ἀποκομισθείσης εἰς Καμενίτζαν, διὰ τὸ εἶναι τότε ἐκεῖ τὴν ἐξουσίαν, πέμπει ὁ Βεζύρης ἐξεταστὴν ἕνα βασιλικὸν Καπουτζήμπασιν, ἤτοι μέγαν πορτάρην εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπελθόντες αὐτός τε καὶ ὁ κριτὴς καὶ ὁ Πασσᾶς, ἤτοι ὁ Ἔπαρχος, καὶ οἱ Γραμματεῖς εἰς Βηθλεέμ, ἔγραψαν μυρίων ψευσμάτων γέμουσαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Βεζύρην, εἶτα ἐπαπειλησάμενοι τοῖς πατράσι τὴν κατακρήμνησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἔλαβον παρ' αὐτῶν ἀργύρια πουγγέων ἑξήκοντα, ἅπερ οἱ πατέρες πάντα ἔλαβον δανειακῶς σὺν τόκῳ [illegible]. ἀνελθὼν δὲ ὁ Καπουτζήμπασις εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ βουληθεὶς λαβεῖν καὶ ἕτερα ἀργύρια

γύρια παρ' ἡμῶν, ἐμήνυσαν ἡμῖν τὸ δρᾶμα μηδὲν ἀλθέσιν, ὅθεν καὶ ἐξεπλάγημεν. ἀπατήσαντες δὲ αὐτὸν, προσήλθομεν εἰς Ἀδριανούπολιν Μηνὶ Νοεμβρίῳ, καὶ διωρθώσαμεν τὰ πράγματα διὰ τοῦ μεγάλου Ἑρμηνέως τοῦ μακαρίτου Παναγιωτάκη. ὅθεν καὶ αἱ μετ' ἐκείνου τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφοραὶ, καθ' ἡμῶν οὖσαι, ἔμειναν ἀνίσχυροι. καὶ δὴ ὁ Βεζύρης γνοὺς τοῦ Μουτεβελῆ, ἤτοι οἰκονόμου τὴν ψευδαναφορὰν, μετέστησεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ ἐποίησεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον, ἡμῖν δὲ ἔδωκεν ὁρισμὸν, τῆς Βηθλεὲμ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ λοιποῦ ἀνενόχλητον εἶναι διαλαμβάνοντα, οὗ ἡ δαπάνη πουγγεῖα ἀργυρίων ὀκτὼ, ἅπερ οἱ Κασοριαιοὶ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι γουναράδες δεδώκασιν.

ὅθεν ὑπερισχύσαντες τῶν καθ' ἡμῶν φερομένων τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, ἀπεδημήσαμεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βλαχομπογδανίαν, ὅτε καὶ τὰ Μοναστήρια, Καλούη καὶ Οὐγκρέη λεγόμενα ἐλάβομεν, ἐν δὲ τῷ Καλούη Μοναστηρίῳ ἦν μέρος τῆς τιμίας κάρας τοῦ Προδρόμου, ὅπερ τὸ ἀμφίβολον τοῦ τόπου κατανοήσαντες, ἀπηνέγκαμεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ δὲ Βλαχομπογδανίας ἐπανήλθομεν εἰς Βυζάντιον, κἀκεῖθεν ἀπεδημήσαμεν εἰς Σοφίαν καὶ Βελεγράδιον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ ἔτει, Μηνὶ Δεκεμβρίῳ. ἀλλ' ἐλθέτω ὁ λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν συμβάντων πολέμων μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν δυτικῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ'. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τῶν γεγονότων σκανδάλων ἀναμέσον Ῥωμαίων καὶ Φράρων ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕνεκα τῶν προσκυνημάτων, καὶ μάλιστα τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου.

Σημειωτέον περὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ ἁγίου τάφου, ὅτι ἐν μὲν τῷ ἔνδον οἰκίσκῳ, ὅς ἐστιν αὐτὸ τὸ κυριακὸν μνῆμα, οἱ ἀρχαῖοι οὐκ ἐλειτούργουν, ἐν μέντοι τῷ ἔξω (εἴρηται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ δευτέρου βιβλίου, ὅτι διπλοῦν ἐστι τὸ τοῦ ἁγίου τάφου Ἄντρον) ἔνθα καὶ ὁ λίθος κεῖται, ὃς ἦν ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ μνήματος, ἐλειτούργουν, ἐπειδὴ ὁρᾶται μάρμαρον ὄπισω τῆς θύρας κείμενον, καὶ βλέπων κατὰ Ἀνατολὰς, ὅπερ ἦν ἡ ἁγία τράπεζα, ἐν ᾗ ἐτελεῖτο ἡ Λειτουργία, οὐκ οἶδα ὅμως ἐκ τίνος καιροῦ παρῃτήσαντο λειτουργεῖν ἐκεῖ οἱ Ῥωμαῖοι. ἐλειτούργουν δὲ ἐπάνω τοῦ ἁγίου τάφου ἔσθ' ὅτε καὶ Ἀρμένιοι καὶ Παπισταὶ καὶ Χαμπέσιοι, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐλειτούργουν ἀντικρὺ τοῦ Κουβουκλίου ἐν τῇ τραπέζῃ τῇ οὔσῃ ἐν τῇ μεγάλῃ καμάρᾳ καθ' ἕκαστον Σάββατον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην τὴν Λειτουργίαν παρῃτήσαντο πρὸ πολλοῦ. ὁ δὲ Νεκτάριος ἐκ καρδίας βουλόμενος ἀγωνισθῆναι κατὰ τῶν Φράρων, καὶ μὴ δυνάμενος ὡς ἤθελεν, ὅμως τὴν Λειτουργίαν ἀνεκαίνισε γίνεσθαι ἐν τῇ εἰρημένῃ καμάρᾳ καθ' ἕκαστον Σάββατον. τῆς δὲ ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ Λειτουργίας θαῦμα ἐστὶ πῶς ἠμέλησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ μάλιστα τοῦ Θεοφάνους κατὰ τῶν Ἀρμενίων μαχεσαμένου περὶ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ πρωτείων, καὶ νικήσαντος, εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι πολλὴν ἐξουσίαν, καὶ προσέτι τὸ Χρυσόβουλλον, ὅπερ ἔλαβε κατὰ τῶν Φράγγων τῷ χιλιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῶν Ὀθωμανῶν, ἐποίει αὐτὸν καθόλου κύριον τοῦ ἁγίου τάφου, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐλειτούργουν. οἱ οὖν Φράροι θανόντος τοῦ Παϊσίου, ἀφορμῆς δραξάμενοι ἐκ τοῦ σκεπάσαι αὐτοὺς τὸ δῶμα τοῦ ἁγίου λίθου, καὶ τοῦ ποιεῖν τὴν λιτανείαν αὐτῶν τὸ πρωΐ, διενοήθησαν ἰδιοποιήσασθαι τὸ ἅγιον Κουβούκλιον, καὶ ἐπεὶ ἐνίκησαν καὶ τὸν Νεκτάριον, καὶ εἰώθασι λειτουργεῖν τῇ τῶν Βαΐων ἡμέρᾳ ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου, καὶ ποιεῖν καὶ πρῶτον λιτανείαν, ἐνόμισαν [illegible]αι κύριοι παντέλειοι. καὶ δὴ πρῶτον ἔφερον χρυσοΰφαντα βαρύτιμα, καὶ ἐσκέπασαν ὅλον τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου ἔδαφος, ἀπαιωροῦντες ταῦτα δῆθεν διὰ τὴν βροχὴν, καὶ ἐκρέμασαν ποδέας παρθμοῖς κύκλῳ τοῦ Κουβουκλίου, καὶ ἔθηκαν ἐπάνω τοῦ ἁγίου τάφου κηροπήγια ἀργυρᾶ, τὰ κοινῶς λεγόμενα κανδηλέρια, ἐποίουν καὶ συχνὰς ἀτοπίας ὡς ῥηθήσεται. ὡς οὖν ὅμως ἡμεῖς τὸ πρῶτον ἀπήλθομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ Μηνὶ Μαρτίῳ, καὶ τὸ Πάσχα ἦν Μηνὶ Ἀπριλλίῳ, διενοήθησαν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ χρέος τοῦ ἁγίου τάφου ἐστὶ πολὺ, καὶ ὁ Πατριάρχης νέος, νῦν ἐστι λοιπὸν καιρὸς ἀποβαλεῖν τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τοῦ ἁγίου τάφου τελείως. καὶ ἐν ἑκάστῳ Σαββάτῳ λειτουργούντων τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ μεγάλῃ καμάρᾳ, ὡς εἴρηται ὅτι ἐστὶν ἀντικρὺ τοῦ Κουβουκλίου, ἥτις καὶ ἀνάληψις λέγεται διὰ τὸ ἔχειν ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ κυρτώματος τῆς ἀψῖδος αὐτῆς ἐζωγραφημένην τὴν Ἀνάληψιν, ἐτίθει ὁ διάκων τὸ Δισκέλιον μεταξὺ τοῦ Κουβουκλίου καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἵνα ἀναγινώσκῃ τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ Φράροι ἀπονοίᾳ χρησάμενοι τότε, ἀφεῖλον αὐτὸ βίᾳ ἐκεῖθεν, ὅτε ἐπ' αὐτῷ ἀνεγίνωσκεν ὁ διάκων τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐγένετο τότε σύγχυσις καὶ ταραχὴ μεταξὺ τῶν πατέρων καὶ τῶν Φράρων, ὥστε ἐλθεῖν καὶ εἰς ῥαπίσματα. ἦσαν δὲ οἱ μὲν Φράροι εἰκοσιπέντε ἡτοιμασμένοι εἰς ἀγῶνας, οἱ δὲ πατέρες μόνοι πέντε. ἐπορεύθημεν δὲ ἀναγκασθέντες εἰς τὸν Κριτὴν, καὶ ἠγάγομεν ἐκεῖ τοὺς Φράρους, καὶ παρεστήσαμεν αὐτοὺς πταίστας, καὶ ἐβεβαιώσαμεν τὸν ἅγιον τάφον τοῖς Ῥωμαίοις. δεήθησαν δὲ οἱ Φράροι μὴ λειτουργῆσαι ἔνδον τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ συγκατενεύσαμεν, πλὴν ἐλάβομεν τρία τινὰ, πρῶτον, ἐντιθέναι ἀεὶ τοὺς ἡμετέρους πατέρας τὸ Δισκέλιον ἐκεῖ, ὅτε λειτουργοῦσι. δεύτερον, τιθέναι καὶ δύο λαμπάδας ἑκατέρωθεν τῆς πύλης τοῦ Κουβουκλίου, καὶ τρίτον, ἀπέχειν τοὺς Φράρους ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ ἁγίου λίθου.

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ πολλῆς διατριβῆς λόγων τοῦ ποῖον προτιμᾶσθαι, τὸν Βαρδιανὸν τῶν Φράρων, ἢ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καὶ οὗ συνέγραψε λόγου πρὸς Νεκτάριον Ἱεροσολύμων Πέτρος τις Ἱσπανὸς περὶ τοῦ Πάπα, καθ' οὗ τὸ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα συνταγμάτιον τοῦ Νεκταρίου.

Ἦν δὲ καὶ ζήτημα τῶν Φράρων, ἀπέρχεσθαι τὸν Πατριάρχην πρῶτον εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Βαρδιάνου, εἶτα τὸν Βαρδιανὸν ἔρχεσθαι πρὸς τὸν Πατριάρχην, περὶ οὗ ἐγένετο καὶ λόγων διατριβὴ οὐκ ὀλίγη. ἀλλὰ καὶ Πέτρος τις Ἱσπανὸς ἔγραψε περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα τῷ Νεκταρίῳ, ἦν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ Ἱλαρίων Τζιγάλας, Κύπριος, εἰδήμων σοφίας λατινίδος καὶ ἰταλικῆς φωνῆς, οὗ ἑρμηνεύσαντος τὰ τοῦ Ἱσπανοῦ ἐπιχειρήματα εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν, ἀπεκρίθη ὁ Νεκτάριος πρὸς ταῦτα, ᾧ καὶ ὁ Τζιγάλας τὰ μέγιστα κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα συνηγωνίσατο. ἡ βίβλος δὲ λέγεται Νεκταρίου Σύνταγμα κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα. ἐγένοντο δὲ ταῦτα κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν πρῶτον ἔτος.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς μάχης τῶν Φράρων μετὰ τῶν Πατέρων περὶ τὸ Κουβούκλιον, καὶ τοῦ συμβάντος φόνου ἐκ μέρους τῶν Φράρων, καὶ ὧν ἐποίησε καθ' ὁδὸν καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀταξιῶν καὶ ἀνομιῶν ὁ τῶν Γάλλων πρεσβευτής.

Οἱ Φραντζέζοι οἱ καὶ πάντοτέ εἰσι κακῶν αἴτιοι τοῖς Ῥωμαίοις, μηδὲν ἀδικηθέντες παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν νῦν κρατούντων ἐχρημάτισαν ἀρχηγοὶ παντὸς κακοῦ τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ Σωφρονίου καὶ Θεοφάνους, καὶ ῥηθήσεται καὶ εἰς τοὔπιον. κατὰ δὲ τοὺς παρόντας καιροὺς ἐπὶ ἔτους χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ τρίτου πρεσβευτής τις αὐτῶν τοὔνομα Ντενουάντελ ἐλθὼν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς Ἀδριανούπολιν διατρίβουσαν, ἐζήτει τὰ ἅγια προσκυνήματα, πολλὰ δικαιολογήματα λέγων, καὶ ὅτι ἔχει καὶ χάρτας βεβαιοῦντας εἶναι αὐτῶν ἴδια τὰ προσκυνήματα. οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῇ πρὸς τοὺς Φραντζέζους ἔγραψαν, ἅπερ εἶχον οἱ Φραντζέζοι ἐν Ἱερουσαλὴμ, πάλιν ἔχειν αὐτὰ, καὶ οὐδὲν ἕτερον, καὶ προσκυνεῖν μόνον, πλεῖόν τι γενέσθαι ἐν τοῖς προσκυνήμασι μὴ ἐνεργεῖν. τῷ δὲ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει ὁ εἰρημένος πρεσβευτὴς λαμβάνει δι' ἀπάτης ὁρισμὸν παρὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθυπάτου ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ χάριν προσκυνήσεως. ἀπερχόμενος δὲ, ὅσας καθ' ὁδὸν ἀφροσύνας ἐποίησεν, ἀπίθανοι σχεδὸν εἶναι δοκεῖ τοῖς παρὰ τῶν διηγουμένων ταύτας ἀκούουσιν. ὡς οὖν ἔφθασεν εἰς Ἰόππην τῇ ἑβδομάδι τῆς Τυρινῆς, ἐφυσιώθησαν οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Φράροι, θέλοντες γὰρ στολίσαι τὸ Κουβούκλιον τοῦ ἁγίου τάφου εἰς ὑποδοχὴν τοῦ πρέσβεως, ἀπομάττοντες τὰ ἔσωθεν τοῦ Κουβουκλίου, ἠθέλησαν ἀποσμῆξαι μετὰ σχοινίων καὶ τὰς τρύπας, δι' ὧν ὁ τῶν κανδηλῶν καπνὸς ἐξέρχεται. καὶ λοιπὸν ἔστη ἔσωθεν τοῦ κουβουκλίου εἷς Φράρος, οἱ δὲ ἄλλοι ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ βαστάσαι τὸ σχοινίον ἑκατέρωθεν τῶν μερῶν, ἵνα καθαρισθῶσιν αἱ τρύπαι. τῶν δὲ πατέρων λεγόντων, ὅτι ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ δώματος βαστάζομεν τὴν ἄνωθεν ἄκραν τοῦ σχοινίου, καὶ ὅτι ἐὰν ὑμεῖς ἀναβῆτε, οἰκειοποιεῖσθε τὸ Κουβούκλιον, καὶ κωλυόντων αὐτοὺς τῆς ἀνόδου, οἱ Φράροι μαχόμενοι τοῦ ἀνελθεῖν, τύπτουσι δύο πατέρας, ἕνα Μακάριον, γέροντα, πνευματικὸν, Μακεδόνα, καὶ δεύτερον Ζακχαῖον τὸν Σκευοφύλακα, καὶ κατέλιπον αὐτοὺς ἡμιθανεῖς, τύπτει δὲ καὶ εἷς Ἱσπανὸς Φράρος Πρεσβύτερος λίθῳ γωνιαίῳ πληγὴν καιρίαν τινὰ Μοναχὸν ἀπὸ Ῥουσίου τῆς Μυσίας ὁρμώμενον, καὶ ἀποκτείνει τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει, Μαρτίου τρίτῃ, ἡμέρᾳ τρίτῃ. συγχύσεως δὲ γενομένης, ἀπέστειλεν ὁ κριτής τινας καταγραφὴν ποιῆσαι τῶν γενομένων. οἱ δὲ Φράροι δωροληπτήσαντες αὐτὸν, ἔγραψεν ὅτι μαχομένων αὐτῶν, ἐγένετο φόνος, ἐκ ποίου ὅμως μέρους ἐγένετο, ἀγνοεῖται. ὁ δὲ Κελτὸς μαθὼν εἰς Ῥέμπλε τὰ γενόμενα, εἶπεν οὐδὲν, ἀλλ' ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὡς ὁ πάλαι Ἡρώδης μαινόμενος. μὴ ἐξελθόντων δὲ εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ τῶν πατέρων, ἐμαίνετο περισσότερον, καὶ δὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ εὑρισκόμενος, καὶ ὁδεύων διὰ τῆς θύρας τοῦ Πατριαρχείου τοῦ ἀπελθεῖν εἰς προσκύνησιν τῆς ἁγίας πόρτας, προσέταξε τοῖς οἰκείοις διαρρηγνύειν τὰ καλυμμαύκια τῶν παρευρισκομένων πατέρων, καὶ ἄλλα ἐποίησεν ὠμὰ καὶ παράνομα. εἶτα τῷ Νεκταρίῳ ἐκεῖ εὑρισκομένῳ πέμπει ἐπιστολὴν ἀναίσχυντον, καὶ ἀπειλεῖ, διότι οὐκ ἐτίμησε μετὰ ὑπαντῆς τοιοῦτον λαμπρότατον βασιλικὸν πρεσβευτήν. ὅθεν ὑποστρέψαντος αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ πρέσβεως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Νεκτάριος ὑποπτευθεὶς, ὅτι δυνήσεται ὁ Κελτὸς εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ κατ' αὐτοῦ μεμελετημένα, φεύγει εἰς Αἴγυπτον, εἶτα εἰς τὸ Σίναιον. ἰδὼν δὲ ἐκεῖ δέματα, καὶ δὶς ἐκστατικὸς γενόμενος (ἦσαν δὲ τὰ δέματα, διότι κατέλιπε τυχὸν τὴν Σιὼν καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖσε) ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶδον αὐτοῖς ὄμμασι τὸν διωγμὸν τῶν Λατίνων ἐκ τοῦ ἁγίου Κουβουκλίου.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δʹ.

Περὶ τῆς πανουργίας τοῦ πρέσβεως τῶν Γάλλων ἐν Βηθλεὲμ, καὶ λῃστρικῆς ἐπιχειρήσεως ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ· καὶ τῆς ἀμφοτέρων ἀποτυχίας αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ αἰσχύνης ἐπανόδου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἀπῆλθεν ὁ Κελτὸς χάριν προσκυνήσεως, χρᾶται δὲ καὶ πανουργίᾳ, ἡ δὲ ἦν, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Σπηλαίῳ προσκύνησιν αὐτοῦ γενέσθαι νυκτὸς, εἶτα τάξαι ἐξαίφνης τινὰ τῶν Φράρων ἔνδον λειτουργῆσαι. καὶ ἑτοιμάσας τὴν ἐπίνοιαν, ἐζήτησε τὸν Ἡγούμενον Παπᾶν Κύριλλον, Κύπριον ἄνδρα ἀξιοτίμητον, ἀνοῖξαι αὐτῷ τὴν θύραν περὶ μέσας νύκτας. μηνύει δὲ τὸ δρᾶμα παιδίον Ῥωμαῖον ὑπηρέτης τοῦ πρέσβεως τῷ Ἡγουμένῳ, ὃς ὑποκριθεὶς ἔχειν ὀλίγην ὑπηρεσίαν, ἐμήνυσε τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Βηθλεὲμ Χριστιανοῖς, καὶ ἦλθον ὡς δῆθεν ἰδεῖν τὸν πρεσβευτήν. ἀνοιγείσης δὲ τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, εἰσῆλθον πρῶτον οἱ Χριστιανοὶ, καὶ ὕστερον ὁ Κελτὸς, μηδὲν δυνηθεὶς καινοτομῆσαι, ὡς καταστρατηγηθεὶς ὑπὸ τῆς προνοίας. τῇ δὲ μεγάλῃ ἑβδομάδι ἐζήτησεν εἰσελθεῖν εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ δὴ εἰσελθὼν τῇ μεγάλῃ Δευτέρᾳ, καθ᾽ ἣν ἦν οἱ προσκυνηταὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, εἶχε μεθ᾽ ἑαυτοῦ μερικὰς ἀξίνας, καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον σκάπτει εἰς τὴν οὖσαν ὄπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος κατὰ τὸν Γολγοθᾶν καμάραν, ἔνθα ἐστὶν ὑπὸ τὴν ἁγίαν τράπεζαν μέρος πέτρας, ἐν ᾗ δεθεὶς ὁ Κύριος ἐμαστιγώθη, ἵνα κλέψῃ τὴν πέτραν ἐκείνην, ἀλλ᾽ οἱ πατέρες γνόντες τὰ γινόμενα, ἐμήνυσαν τῷ ἐπιτρόπῳ, καὶ ὃς τρέχει εἰς τὸν κριτὴν, καὶ συγχέει τὴν πόλιν, καὶ ἔρχονται ἄνθρωποι τῶν ἐξουσιαστῶν, καὶ ἀνοίγουσι τὴν ἁγίαν πόρταν ἐξαίφνης, οἱ δὲ Κελτοὶ ἀφέντες τὰς ἀξίνας, ἔφυγον. εἶπε δὲ ὁ ἐπίτροπος μυρίους ἐλεγμοὺς τῷ Κελτῷ, καὶ δὴ καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἔξω τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει, Ἀπριλλίου δεκάτῃ πέμπτῃ. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀγρυπνοῦσα κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν θεία δίκη νυστάζει, ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ ποιεῖ τὰ ἑαυτῆς, παραχωρεῖ, καὶ γράφει ὁ Κελτὸς τῷ Βασιλικῷ ἐπιτρόπῳ μαχομένῳ Ἀπολλωνίοις, καὶ διατρίβοντι εἴς τινα χώραν τῆς κάτω Μυσίας Μπαμπὰ καλουμένην, καὶ κειμένην παρὰ τὴν Τόμιν, πολλὰ κατὰ τῶν πατέρων. ὁ δὲ Ἀνθύπατος εἰ καὶ παρ᾽ ἄλλων, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ παρὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν γράμματος τοῦ Κελτοῦ ἔγνω τὰ γινόμενα, εἰ καὶ αὐτεσφαλμένως ἔγραφεν ὁ βάρβαρος, καὶ δὴ γράφει αὐτῷ ἐλθεῖν ἀπαραιτήτως εἰς Κωνσταντινούπολιν. θέλοντα δὲ τὸν Κελτὸν ἀπιέναι εἰς Αἴγυπτον, φθάνουσιν εἰς Γάζαν τὰ γράμματα τοῦ Ἀνθυπάτου, καὶ ὑποστρέφει μετ᾽ αἰσχύνης εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒʹ. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζʹ.

Πότε ἐχριστιάνισαν οἱ Ἀρμένιοι, καὶ περὶ τῶν καταλυσάντων τὴν Περσῶν ἀρχὴν Ἀρσακιδῶν, καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ Τηριδάτου Βασιλέως καὶ Ἀρμενίων ὑπὸ Γρηγορίου Ἀρμενίας, καὶ ὧν ψευδῶς ἱστοροῦσιν Ἀρμένιος Μωσῆς καὶ παπισταὶ Ἀρμενιακῶν, καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βαπτισθέντων ἐν Ἀρμενίᾳ ἐθνῶν, καὶ τοῦ καταλόγου τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν, καὶ τίνι ὑπέκειντο Ἐπισκόπῳ, καὶ μέχρι πόσων Συνόδων ἦσαν ἡνωμένοι οἱ Ἀρμένιοι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Πῶς καὶ πότε οἱ Ἀρμένιοι ἐχριστιάνισαν, διηγοῦνται τοῦτο οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοί. ἐν δὲ τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λέγεται οὕτως, Ἦσαν ἀδελφοὶ Ἀρσακίδαι τέσσαρες, οἱ ποτὲ τὴν τῶν Περσῶν ἀρχὴν καταλύσαντες, οἳ καὶ ἐξουσιάσαντες αὐτῶν, ἐμερίσαντο ἑαυτοῖς Ἀρμενίαν, Ἰνδίαν, καὶ Μασσαγέτας, ἦσαν δὲ ἀπόγονοι τούτων ἀδελφοὶ τρεῖς, Ἀρταβάνης, Κουσάρης, καὶ Ἀνάκ. ἦν δὲ ὁ μὲν Γρηγόριος υἱὸς τοῦ Ἀνὰκ, ὁ δὲ Κουσάρος ἐβασίλευσεν Ἀρμενίων μετὰ Ἀρταβάνην, τοῦ δὲ Κουσάρου υἱὸς ἦν ὁ Τηριδάτης, ὃς ἐχριστιάνισε διὰ τοῦ Γρηγορίου, εἶτα ἀπέστειλεν αὐτὸν τὸν Γρηγόριον μετὰ γραμμάτων πρὸς τὸν τότε Μητροπολίτην Καισαρείας τῆς μεγάλης Λεόντιον, χειροτονῆσαι αὐτὸν τὸν Γρηγόριον Ἐπίσκοπον τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ὃν χειροτονηθέντα καὶ ἐπανελθόντα ἐδέξαντο ἐντίμως. ἐβάπτισε δὲ ὁ Γρηγόριος τότε ἐν τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ τόν τε Τηριδάτην αὐτὸν, καὶ πολλοὺς Ἀρμενίους Ἀσσυρίους, Μήδους, καὶ Πέρσας ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας μυριάδας. μετὰ καιρὸν δὲ ὁ Γρηγόριος ἀναχωρήσας ἡσυχίας χάριν εἰς ἔρημον τόπον, Ἀλβιανὸν ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐχειροτόνησε, καὶ Ἐπισκόπους Εὐθάλιον, Ῥάσσον, καὶ ἑτέρους δέκα προκρίτους, ἐπὶ δὲ τὰς λοιπὰς χώρας καὶ τὰ ἔθνη τετρακοσίους κατέστησεν Ἐπισκόπους. εἶχε δὲ ὁ Γρηγόριος δύο σαρκικὰ τέκνα, Ὀρθάνην καὶ Ἀριστάνην. ὁ δὲ Τηριδάτης συσχεθεὶς λύπῃ ἕνεκεν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Γρηγορίου, κατήγαγεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους. μὴ θελήσαντος δὲ τοῦ Γρηγορίου εἶναι ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ, προεβίβασεν ἀντ᾽ ἐκείνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Γρηγορίου Ἀριστάνην. πρὸ δὲ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος, ὁμοῦ καὶ ὁ Τηριδάτης ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, καὶ ἐφιλοτιμήθησαν ἱκανῶς. γενομένης δὲ τῆς πρώτης Συνόδου, ἐπέμφθη πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Τηριδάτου ὁ Ἀριστάνης, μεθ᾽ ἧς ἀγωνισάμενος κατὰ τοῦ Ἀρείου, ἐπα-

ὑπῆλθον εἰς Ἀρμενίαν μετὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς. εἶχον δὲ οἱ Ἀρμένιοι τὴν χειροτονίαν εἰς τὸ καθεξῆς ἀπὸ τοῦ Καισαρείας, ὅθεν ὁ Καισαρείας Λεόντιος ἐν τῇ πρώτῃ Συνόδῳ ὑπεγράφη οὕτω, Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, Γαλατίας, καὶ Ἀρμενίας μικρᾶς καὶ μεγάλης ὑπέγραψα. ἐχειροτονοῦντο δὲ οἱ Ἀρμενίας Ἐπίσκοποι ὑπὸ τοῦ Καισαρείας ἕως καιροῦ τινός, εἶτα ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τῆς ἰδίας Συνόδου. ὠνομάσθησαν δὲ καθολικοί, διὰ τὸ μὴ τελεῖν ὑπὸ θρόνον Πατριαρχικόν. ἀφ᾽ οὗ δὲ ἀπεχωρίσθησαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, οὐδὲν σαφὲς περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἔχομεν. ὁ μὲν γὰρ Μωσῆς ὁ Ἀρμένιος ὁ μετὰ τὸ πεντακοσιοστὸν ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος ἀκμάσας, καὶ συνταξάμενος Ἀρμενιακὴν ἱστορίαν, τὰ πολλὰ ψεύδεται. οἱ δὲ Λατῖνοι Ἀρμενιακὰς δῆθεν ἱστορίας μεταφράσαντες εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, καὶ τυπώσαντες αὐτάς, τοσοῦτον ψεύδονται, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀρμενίους θαυμάζειν λίαν ἐν τοῖς πλάσμασιν αὐτῶν, καὶ λέγειν, μὴ ἔχειν ὅλως εἴδησιν τῶν τοιούτων ὧν οἱ Λατῖνοι ἱστοροῦσι περὶ αὐτῶν. Γεώργιος ὅμως Κύπριος ὁ ἀπὸ Λαπάθου ἐν ᾧ συνέταξε περὶ τῶν Ἐπισκόπων τῶν πέντε Πατριαρχικῶν θρόνων ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου καὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ τριακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ δευτέρῳ, τοιάδε φησίν, ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῶν Ἀρμενίων αὐτοκέφαλός ἐστι, μὴ τελοῦσα ὑπὸ Πατριαρχικὸν θρόνον, ἔχει δὲ ὑπ᾽ αὐτὴν χώρας καὶ πόλεις διακοσίας. εὑρήκαμεν ὅμως σημείωμα τινὸς Ἀνωνύμου, διαλαμβάνον τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην Σύνοδον γενέσθαι τῷ τριακοστῷ τετάρτῳ ἔτει τοῦ Τηριδάτου, καὶ τῷ εἰκοστῷ ἔτει τοῦ Γρηγορίου μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Λάκκου ἐξέλευσιν αὐτοῦ. πρῶτος οὖν Ἀρχιεπίσκοπος ὁ ἅγιος Γρηγόριος τῶν Ἀρμενίων, ὃς ἐπεσκόπευσεν αὐτῶν ἔτη τριάκοντα, εἶτα Ῥωστακές, ἢ Ἀρισταίνης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δύο, εἶτα Βερτανὲς ἔτη τρία, Γρηγόριος ἔτη ἕνδεκα, Ἰουστὴκ ἔτη ἕξ, Φαρνεσὲκ ὁ ἀπὸ τῆς Ἀπαράκων χώρας ἔτη τέσσαρα, εἶτα ὁ ἅγιος Νορσέσης ἔτη τριάκοντα καὶ τέσσαρα, ὃς ἀπεκταίθη ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ Φόρμη, καὶ ἐχρημάτισαν τρεῖς καθολικοὶ Ἰουστὴκ ἔτη τρία, Ζαγαίνης ἔτη τέσσαρα, καὶ Ἐπυρανέσης ἔτη ἑπτά. ἐκώλυσεν ὅμως αὐτοὺς ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας χειροτονεῖν Ἐπισκόπους ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἕνεκεν τοῦ θανάτου τοῦ βιαίου τοῦ ἁγίου Νορσέση. εἶτα ἐχειροτονήθη καθολικὸς ὁ ἅγιος Ἰσαάκ, ᾧ δέδωκεν ὁ Καισαρείας ἐξουσίαν χειροτονεῖν αὖθις κατὰ τὴν συνήθειαν Ἐπισκόπους, ὃς ἐπεσκόπευσεν ἔτη τεσσαράκοντα, ἀλλὰ μετά τινα ἔτη τῆς χειροτονίας αὐτοῦ διέβαλον αὐτόν τε καὶ τὸν Βασιλέα Ἀρμενίας Ἀρτασὴρ τῷ Περσάρχῃ Βραμσαπῶ, ὃς καταγαγὼν τοῦ θρόνου τὸν ἅγιον, ἀντεισήγαγε τὸν Σορμαὶ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἀρτζεκέ, τῇ δὲ τῶν Ἀρμενίων αἰτήσει πρὸς τὸν Περσάρχην ἐξεβλήθη ὁ Σορμαί, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ὁ περσικὸς Σύρος, ὃν μισησάντων μετὰ τρία ἔτη τῶν Ἀρμενίων, ἐδόθη αὐτοῖς Μουσούλιος, καὶ αὐτὸς Σύρος, ὃς μετὰ δύο ἔτη ἐτελεύτησεν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἐδέοντο τοῦ Ἰσαὰκ μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπιστρέψαι εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ, ὁ δὲ διηγήσατο αὐτοῖς ὀπτασίαν τινὰ ἣν εἶδεν, ἡ δὲ ἦν πτῶσις αὐτῶν εἰς μέλλουσαν αἵρεσιν, δέδωκεν ὅμως αὐτοῖς ἀντ᾽ αὐτοῦ τὸν Μακάριον Μασίντζη. κοιμηθέντων δὲ Ἰσαὰκ καὶ Μασίντζη, ἐποίησαν καθολικὸν τὸν Κίτον, ὁρμώμενον ἀπὸ κώμης Ἀτμησοῦ, ἐπισκοπεύσαντα αὐτῶν ἔτη δεκαεπτά. ἐπὶ δὲ τούτου αἰτήσει τῶν Ἀρμενίων ἐγένετο πρόσταγμα παρὰ τοῦ Περσάρχου, τοὺς τῶν Ἀρμενίων Ἐπισκόπους χειροτονεῖν τὸν καθολικὸν αὐτῶν Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ ἐξ ἐκείνου ἔπαυσε γίνεσθαι ἡ χειροτονία τῶν Ἀρχιεπισκόπων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Καισαρείας. μετὰ δὲ Κίτον, Ἰωάννης Μερτακουνὴς ἔτη ἕξ, Ἀπουΐπενὴς ἔτη πέντε, Σαμουὴλ ἔτη δώδεκα, Μουσέλης ἔτη πεντήκοντα, Ἰσαὰκ ἑπτά, Χριστοφόρος ἕξ, Λεόντιος τρία, Νορσέσης ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀπαρὰξ ἔτη ἐννέα. παρῆσαν δὲ οἱ Ἀρμένιοι ἔν τε τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, καὶ συνηγωνίσθησαν ἐκείναις κατὰ τῶν τοῦ τότε καιροῦ Αἱρετικῶν. ἐν δὲ τῷ τετρακοσιοστῷ τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει ἤθροισαν Σύνοδον ἰδίαν, καὶ κατέκριναν τὰ συγγράμματα Θεοδώρου Μοψουεστίας, καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ. ἔπεμψε δὲ ἡ Σύνοδος αὐτῶν ἐπιστολὴν τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλῳ, καὶ ὁ Πρόκλος ἀντέγραψεν αὐτοῖς τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην πρὸς Ἀρμενίους ἐπιστολήν, ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις φησί, Χρῆναι λέγειν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἕνα τῆς ἁγίας Τριάδος, ἣν καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐδέξατο, καὶ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως Ἐδίκτῳ.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τῆς ἐν Τβὶν Συνόδου τῶν Ἀρμενίων, τῆς ἀναθεματισάσης τὴν ἐν Χαλκηδόνι, καὶ ἧς ὑπέπεσον Αἱρέσεως καὶ ἐμφύλων δογμάτων οἱ αὐτοί, καὶ περὶ τοῦ καταλόγου μετὰ Νορσέση τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν ἕως Ἰσαὰκ τοῦ ἁγίου.

Κατὰ τὴν προέδρησιν τοῦ Ἰσαὰκ ἔμελλον οἱ Ἀρμένιοι Αἱρέσεσιν ὑποπεσεῖν. καὶ δὴ πρῶτον μὲν παρέβησαν τὰς παραδόσεις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, εἶτα ἠθέτησαν τὴν χειροτονίαν ὑπὸ τοῦ Καισαρείας, ὑφ᾽ οὗ ἐδιδάσκοντο τὴν ὀρθοδοξίαν. ἐπειδὴ δὲ ἐχρημάτισαν καὶ Σύροι Καθολικοί, παρ᾽ οἷς εὐδοκίμει ἡ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου Αἵρεσις, καὶ πρὸς τούτοις ἔμειναν οἱ Σύροι χωρὶς ἱκανῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἐζήτουν χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, αἰτιώμενοι τοῖς Ῥωμαίοις, ὡς δῆθεν τῇ τοῦ Νεστορίου Αἱρέσει ὑποπεσοῦσι, πείθουσι διὰ Νερσαπὼ Ἐπισκόπου Ταρῶν τὸν Καθολικὸν Νορσέσην, καὶ ἀθροίζει Σύνοδον ἐν πόλει Τβίν, κειμένην παρὰ τὴν Θεοδοσιούπολιν, τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς καθολικῆς αὐτοῦ, καὶ δωδεκάτῳ

ἔτει Ἰουστίνου Καίσαρος, καὶ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἔτει Χοσρόου Περσάρχου, ἐν ᾗ ἀναγνόντες Τιμοθέου Αἰλούρου καὶ τῶν Σύρων τὰ κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, ἀναθεματίζουσιν αὐτήν, καὶ δέχονται τὴν Μονόφυσιν, καὶ τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, καὶ ἐθέσπισαν γίνεσθαι τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Θεοφανείων τῇ ἕκτῃ τοῦ Ἰαννουαρίου, καὶ δὴ καὶ τὰ Ἄζυμα, καὶ ἁπλῶς διώρισαν μετὰ ἀναθέματος ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν Ῥωμαίων ὡς Νεστοριανῶν μετὰ ἑκατὸν τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, καὶ ἔχειν αἰώνιον κοινωνίαν μετὰ τῶν Σύρων. μετὰ Νορσέσην ἐγένοντο Καθολικοὶ Εὐανέσης ἔτη δεκαεπτὰ, Μωσῆς τριάκοντα, Ἀβραὰμ εἰκοσιτρία, Ἰωάννης εἰκοσιέξ, Κωμήτας ὀκτὼ, Χριστοφόρος τρία, Ἔσδρας δέκα, Νορσέσης εἴκοσιν, Ἀναστάσιος ἕξ, Ἰὴλ δέκα, Ἰσαάκ..

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, Μαυρικίου, Ἡρακλείου καὶ Ἰουστίνου υἱοῦ Πωγωνάτου ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὖθις μετὰ ἑκάστην ἕνωσιν ἀποστάσεως αὐτῶν, καὶ ὧν συνέβησαν ἐν ταῖς ἑνώσεσιν αὐτῶν καὶ ἀποστάσεσιν.

Ἄρχων τις Ἀρμένιος τοὔνομα Βερτὰς ἀποστατήσας, κτείνει Συρενέην τὸν Νέρσην, καὶ ἐλθὼν φυγὰς εἰς Βυζάντιον, καὶ παρακινηθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, συγκαλεῖ Ἀρμενίους Ἐπισκόπους εἰς τὴν πέμπτην οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ ἑνοῦνται οἱ Ἀρμένιοι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅθεν χάριν σημείου ὠνομάσθη ἡ μία πύλη τῆς ἁγίας Σοφίας πύλη τῶν Ἀρμενίων. ἀλλ' Εὐανέσης ὁ Καθολικὸς καὶ οἱ ἐκεῖ λοιποὶ οὐ κατεδέξαντο τὴν ἕνωσιν, οἵτινες ἔγραψαν καὶ πρὸς Ἀπᾶς τὸν Καθολικὸν Ἀλβανίας, καὶ πρὸς τοὺς Ἴβηρας κοινωνῆσαι τῇ Αἱρέσει αὐτῶν, οἱ δὲ σφοδρῶς ἀντειπόντες αὐτοῖς, οὐ κατεδέξαντο, μάλιστα ὁ Ἀπᾶς εἶπεν, ὅτι ὡς Πέτρος καὶ Γρηγόριος οἱ πρὸ ἐμοῦ, οὕτω κἀγὼ φρονῶ. ἐγίνοντο δὲ συζητήσεις περὶ τῆς πίστεως Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων ἐπὶ τοῦ Εὐανέση τούτου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Μωϋσέως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαυρίκιος ἀποκατέστησε τὸν Χοσρόην εἰς τὸν θρόνον Περσίας, καὶ ὁ Χοσρόης ἔδωκε τὴν Ἀρμενίαν Μαυρικίῳ, καὶ ἦλθε Μουσίκλης Βασιλεὺς Ἀρμενίων εἰς Βυζάντιον, καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ τιμίου Σταυροῦ οὐκ ἦλθεν ὁ Μουσίκλης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἰς κοινωνίαν, ἐρωτηθεὶς ὁ Μουσίκλης παρὰ τοῦ Μαυρικίου, διατί τοῦ πρὸ σοῦ Βερτάνη δεξαμένου τὴν κοινωνίαν, αὐτὸς ἀθετεῖς; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὅτι διὰ φόβον ἐδέξατο, πλὴν γενέσθω Σύνοδος, καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσιν εἰπεῖν δίκαια. ὅθεν προσέταξεν ὁ Μαυρίκιος ἐλθεῖν εἰς Βυζάντιον τὸν Καθολικὸν Μωϋσέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Ἐπισκόπους, ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν Περσίαν Ἐπίσκοποι οὐκ ἦλθον, ἦλθον ὅμως οἱ Ἐπίσκοποι Ταρῶν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἀρμενίων οἱ εὑρισκόμενοι ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, καὶ ἐγγράφως ἀνεθεμάτισαν τὴν Αἵρεσιν τῶν Ἀρμενίων. ἀλλὰ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ἦσαν ἐν ἀντιλογίᾳ, καὶ ἐχειροτόνησαν ἑαυτοῖς Καθολικὸν Ἰωάννην. ἐπὶ δὲ Φωκᾶ, τοῦ Χοσρόου λαβόντος τὴν Ἀρμενίαν, ὁ γενόμενος Καθολικὸς Ἀβραὰμ ἐβίασε πάντας, καὶ ἀνεθεμάτισαν τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον. Ἰωάννης δὲ καὶ οἱ Ταρῶν Ἐπίσκοποι μὴ συνθέμενοι τῷ ἀναθεματισμῷ, ἀνεχώρησαν ὁ μὲν εἰς Τάρς, ὁ δὲ εἰς Ῥωμανίαν. τῷ δὲ καιρῷ τοῦ περσικοῦ πολέμου Κομητὰς ὁ Καθολικὸς μᾶλλον ηὔξησε τὸ σχίσμα, καὶ τὰς ὕβρεις κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ βιβλίον συνέταξεν Αἱρέσεων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰσαὰκ, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Ἀμαρτανάκ. νικήσας δὲ ὁ Ἡράκλειος τὸν Χοσρόην (εἰ καὶ οἱ Ἀρμένιοι λέγουσι τῷ ἑξακοσιοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἀθροῖσαι τὸν Ἡράκλειον Σύνοδον Ἀρμενίων, ἀλλὰ τὸ σημείωμα τοῦ Ἕλληνος λέγει τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ ἔτει τοῦ Ἡρακλείου, καὶ τῷ τετάρτῳ τῆς τελευτῆς τοῦ Χοσρόου, ὅπερ ἐστὶν ἔτος ἑξακοσιοστὸν τριακοστὸν δεύτερον ἀπὸ Χριστοῦ) ἤθροισε Σύνοδον μεγάλην καὶ Ἐπισκόπων καὶ Διδασκάλων Ἀρμενίων εἰς Χαρνέσαν (Θεοδοσιούπολιν) καὶ ἐρευνήσαντες μῆνα ἡμερῶν, ἠθέτησαν τὰ ἐν Τβὶν, ἐδέξαντο τὴν μίξιν τοῦ ὕδατος μετὰ τοῦ οἴνου ἐν τῷ Μυστηρίῳ, ἐβεβαίωσαν τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον, καὶ πᾶσαν διαφωνίαν ἣν εἶχον μετὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἀποστραφέντες, ὤμοσαν ἐγγράφως, καὶ ὑπέγραψαν ἰδίαις χερσὶ μηκέτι νεωτερίσειν. ἡγεῖτο δὲ τῆς Συνόδου ὁ Καθολικὸς Ἀρμενίας Ἱεσέρος, ἤτοι Ἔσδρας. ὑποστρεψάντων δὲ εἰς τὰ ἴδια, καὶ κατηγοροῦντος Ἰωάννου τινὸς τοῦ Καθολικοῦ καὶ τῶν Ἀρμενίων ὡς κακῶς ποιησάντων, ὁ Ἔσδρας ἔλεγεν, ἡμεῖς ἃ ἠκούσαμεν παρὰ τῶν Ῥωμαίων περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Σωτῆρος, ἀληθῆ ἐνομίσαμεν, καὶ ἐβεβαιώσαμεν, ἑπόμενοι τῇ ἁγίᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν, οὓς ἐκεῖ ἀνέγνωμεν, καὶ ἤδη ἀναγινώσκομεν. εἰπόντι δὲ τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόθευσαν τὰς ἁγίας γραφὰς, οὐδεὶς προσεῖχεν, ἀλλὰ μάλιστα εἰκόνα ἀλώπεκος ἐπιγράψαντες αὐτοῦ τῷ προσώπῳ, ἐξώρισαν αὐτόν. οἱ μαθηταὶ ὅμως τοῦ Ἰωάννου, θανόντος τοῦ Ἔσδρα, συνέχεον τοὺς Ἀρμενίους, καὶ πάλιν ἡ Αἵρεσις ἐκράτησεν ἐπὶ τοῖς Ἀρμενίοις, ἕως οὗ ὁ τοῦ Πωγωνάτου υἱὸς Ἰουστινιανὸς τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ καλέσας τὸν Καθολικὸν Ἰσαὰκ, καὶ πολλοὺς Ἀρμενίους Ἐπισκόπους εἰς Βυζάντιον, ἥνωσεν αὐτοὺς τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὤμοσαν πάλιν ἐγγράφως. ἀλλ' ὑποστραφέντας Ἰσαὰκ καὶ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς τὰ ἴδια, ἀνεθεμάτιζον οἱ Ἀρμένιοι. καὶ δὴ τοῖς Ἄραβσιν ἐπικρατήσασιν ἐγένοντο βοηθοὶ οἱ Ἀρμένιοι, καὶ προδόται κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐγένοντο καὶ οἱ Κόπται ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. ὅθεν δὴ προ-

τροπῇ

τροπῇ τοῦ Χαλιφὲ Ὤμερ ἤθροισαν σύνοδον εἰς Χαρνέσαν, ἐν ᾗ βεβαιοῦνται τὰ ἐν Τβὶν, ἀναθεματίζεται ἡ ἐν Τετάρτη Οἰκουμενικὴ σύνοδος, καὶ δέχονται πρὸς τῇ μονοφύσει καὶ τὴν μονοθέλησιν. καὶ εἰ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος, καὶ ὕστερον ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιος, καὶ Φίληξ, καὶ Ἀναστάσιος, καὶ Σύμμαχος, καὶ Ὁρμίσδας οἱ Ῥωμαίων Ἐπίσκοποι, καὶ Ἰωάννης ὁ Καππάδοξ, καὶ Μηνᾶς οἱ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι, καὶ Ἀγαπητὸς ὁ Ῥώμης, καὶ Ἠλίας καὶ Ἰωάννης οἱ Ἱεροσολύμων Πατριάρχαι, καὶ Φλαβιανὸς καὶ Θεόδωρος οἱ Πατριάρχαι Ἀντιοχείας ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Αἱρέσεων τῆς μονοφύσεως, καὶ εἰσὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι τῷ ἀναθέματι ὑποβεβλημένοι ὑπ' ἐκείνων πάντων ὡς ἀκολουθήσαντες ἐκείνοις, νῦν ὅμως ἐξεβλήθησαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Κατὰ Ἀρμενίων, ὅτι ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Μαρτίου, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου ἐγένετο ὡς δείκνυται ἐνταῦθα.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας Ἰωάννης γράφων πρός τινα Καθολικὸν Ἀρμενίας λέγει, ὅτι ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος ἀπελθὼν εἰς Βηθλεὲμ, ἐκέμψατο τοῦτο, ὅτι ἐγίνετο δηλαδὴ ἡ ἑορτὴ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου. καὶ ὅτι τινῶν ἐπιτελούντων ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὰς δύο ἑορτὰς, Γέννησιν καὶ Βάπτισιν, ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος ἔγραψε πρὸς Ἰούλιον Ῥώμης περὶ τούτου, καὶ ὁ ἐρευνήσας τὰ βασιλικὰ ὑπομνήματα, εὗρε τὸν Ἰώσηπον λέγοντα, τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Σκηνοπηγίας, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱλασμοῦ, ἥτις ἦν ἡ εἰκοστὴ τρίτη Σεπτεμβρίου, εἶδεν ὁ Ζαχαρίας τὸν Ἄγγελον καὶ ἐκωφώθη, μετὰ δὲ ἓξ μῆνας εὐηγγελίσθη ἡ Θεοτόκος τὸν Κύριον, ἤτοι Μαρτίου εἰκοστῇ πέμπτῃ, καὶ ἑπομένως ἐγέννησεν αὐτὸν τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου, ὅθεν καὶ ἐμήνυσε τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ διὰ τοῦτο Βασίλειος ὁ μέγας ἐγκωμιαστικὸν λόγον συνέταξε τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου, καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τοιοῦτον λόγον ἐξεφώνησεν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρᾳ Συνόδῳ, καὶ Ὁνώριος Βασιλεὺς Ῥώμης ἐξηγήσατο τῷ ἀδελφῷ Ἀρκαδίῳ ἐν Βυζαντίῳ, ὅτι ἐν τῇ Ῥώμῃ πολυτελῶς ἑορτάζουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Χριστοῦ γέννησιν τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Δεκεμβρίου, καὶ ἐπὶ Ἀναστασίου Ῥώμης σὺν τῷ Χρυσοστόμῳ Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας, καὶ Ἰωάννης Ἱεροσολύμων οὕτως ἑώρταζον. σὺ δὲ σημείωσαι ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἔτι Ἱερεὺς ὢν, ἐποίησε τὸν πανηγυρικὸν εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐν Κιλικίᾳ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ Συνόδῳ ἔλεγον οἱ Ἀρμένιοι τῷ Θεωριανῷ, τὸν τοιοῦτον λόγον τοῦ Χρυσοστόμου οὔτε ἠκούσαμεν, οὔτε ἑωράκαμεν, ἠκούσαμεν ὅμως τὸν Κύπρου Ἐπιφάνιον ἐξ Ἑβραίων ὄντα, ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων γραφῆς καὶ τῆς Ἰωσήπου χρονολογίας εὑρεῖν, ὅτι ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς Δεκεμβρίου εἰκοστῇ πέμπτῃ, ᾧ Ἐπιφανίῳ καὶ τοῖς ὑπομνήμασιν, ἅπερ ὁ Τίτος ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Ῥώμην ἐκόμισε, φασὶ συμφωνεῖν, καὶ τῷ Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου, ἱστοροῦντι πεποιηκέναι τὸν Θεὸν τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Μαρτίου, καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰπεῖν τὸν Ἄγγελον τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε. λέγει δὲ ἔτι ὁ Νικαίας γράψαι τὸν Χρυσόστομον πρὸς τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ τὸν Καθολικὸν Ἀρμενίας περὶ τῆς ἡμέρας τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἀλλὰ ἀποδημοῦντος τοῦ Ἰσαὰκ εἰς τὸν Περσάρχην, Σορμάκ τις λαβὼν τὴν καθολικὴν τυραννικῶς, καὶ πιάσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Χρυσοστόμου, ἤνεγκεν αὐτὴν τῷ Περσάρχῃ εἰπὼν, ὅτι ὁ Καθολικὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀρμενίων Ἀρτασὴρ εἰσὶν ᾠκειωμένοι τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων. ὅθεν ἐξορισθεὶς ὁ Ἰσαὰκ ὑπὸ τοῦ Περσάρχου, οὐκ ἀπεκρίθη τῷ Χρυσοστόμῳ.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς ἐπὶ τῆς Τοπαρχίας τῶν Ἀρμενίων Συνόδου συνεργείᾳ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, ἐν ᾗ ἀπορρίψαντες δι' ὅλου τὰς Αἱρέσεις οἱ Ἀρμένιοι, καὶ ἑνωθέντες τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, αὖθις ἀπεσκίρτησαν, εἶτα διὰ Συνόδων Λατίνοις ἡνώθησαν, καὶ τέλος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν Αἵρεσιν ὑπέστρεψαν, καὶ πότε ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ περὶ τῶν κακουργιῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἰδιοποίησιν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, καὶ εἰς ἄλλα πολλά.

Ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐπικρατείᾳ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐδυνήθησαν οἱ Ἀρμένιοι ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν, καὶ ἔστησαν ἑαυτοῖς Τοπαρχείαν ἐν τῇ Σὶς χώρᾳ, κειμένῃ ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ Ταύρου κατὰ Ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Σάρρου, καὶ ἄνωθεν τῆς Ἀναζαρβέων πόλεως, καὶ ἐξουσίαζον Κιλικίας καὶ μερῶν τινῶν τῆς δευτέρας Ἀρμενίας καὶ Συρίας, καὶ ἐποίησαν καὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Σὶς Καθολικόν. ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς συνεργεῖ καὶ ἀθροίζεται σύνοδος Ἀρμενίων τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἡγουμένου Λέοντος Ῥηγὸς τῶν Ἀρμενίων, ἐν ᾗ κατακρίνεται Εὐτυχὴς καὶ Σεβῆρος οἱ Αἱρετικοί, ἀποβάλλεται τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Τρισαγίου, δέχεται τὰς δύο φύσεις καὶ δύο θελήσεις, καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, τετάρτην, πέμπτην, ἕκτην, καὶ ἑβδόμην,

τὴν

τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Θεοφανείων βεβαιοῖ ὡς ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ποιεῖν, ἐπισφραγίζεται τὴν μίξιν τοῦ ὕδατος τῷ οἴνῳ ἐν τῷ Μυστηρίῳ. ἦν δὲ Καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων τότε Νοσέρσος, ἐκ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ῥωμαίων Θεοδωριανός. ἠθροίσθη δὲ ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ τεσσαρακοστῷ πέμπτῳ. συνεφώνησαν δὲ ὡς ἔοικε τοῖς γενομένοις ἐπὶ Ἰουστίνου, Ἰουστινιανοῦ, Ἡρακλέου, Ῥινοτμήτου, καὶ Μανουὴλ, καὶ συνῆλθον τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ χάριν πολιτικοῦ συμφέροντος, καὶ πάλιν ἠθέτησαν τὰ συμφωνηθέντα. ἐπεὶ δὲ ἤνθουν τὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ οἱ Λατῖνοι ἐξουσίαζον τῆς Συρίας, οἱ Ἀρμένιοι ἵνα ἔχωσιν αὐτοὺς βοηθοὺς, ἤθροισαν διαφόρους Συνόδους, καὶ ἡνώθησαν αὐτοῖς, ὧν ἡ πρώτη ἦν ἐν τῇ Σὴς τῷ χιλιοστῷ τριακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, ἡ δευτέρα ἦν ἐν τοῖς Ἀδάνοις τῷ χιλιοστῷ τριακοσιοστῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει, καὶ ἡ τρίτη ἐν Χαρμένσῃ τῷ χιλιοστῷ τριακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει. Σημείωσαι δὲ, ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἐν ἐκείναις ταῖς μετὰ Λατίνων ἑνώσεσιν ἔλαβον φορεῖν πίλους καὶ φαινόλας ὡς καὶ οἱ Λατῖνοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ δὲ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἡμῶν αὖθις ἀποστραφέντες καθάπαξ, περιεποιήθησαν τὰ τῆς Αἱρέσεως αὐτῶν, εἰς δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἦλθον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ὑπουλότητι χρησάμενοι, ἔλαβον τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου υἱοῦ Ζεβεδαίου παρὰ τοῦ τότε Πατριάρχου, ὑποσχεθέντες διδόναι ἐνοίκιον καθ᾽ ἕκαστον ἔτος φλωρία πεντήκοντα, οἷς δέδωκεν ὁ Πατριάρχης καὶ ἔνδον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου τάφου ἐν τοῖς κατηχουμένοις τόπον, κατ᾽ ὀλίγον δὲ αὐξηθέντες, εἶπον ἔχειν τὸν ἅγιον Ἰάκωβον παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου δῶρον, καὶ ἠθέτησαν τὴν δόσιν τοῦ ἐνοικίου. ἠπάτησαν δὲ καὶ τοὺς Σύρους, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, καὶ ἔλαβον τοὺς ἐν Βηθλεὲμ τόπους αὐτῶν, ποιήσαντες αὐτοὺς ἴδιον Μοναστήριον. ἀλλὰ καὶ τοὺς Κόπτας δελεάσαντες, λειτουργοῦσιν ἐν τῇ ἐν Βηθλεὲμ τραπέζῃ αὐτῶν, τοῦ δὲ ἔνδον ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ Παρακλησίου τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐκυρίευσαν. ἐποίησαν ἔτι μαχόμενοι τῷ Θεοφάνει καὶ τῷ Παϊσίῳ ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒʹ. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ηʹ.

Περὶ ἧς ἠπάτησεν ἀπάτης Ἐλεάζαρ ὁ Βαρταπέτης τὸν καθολικὸν Σὴς, καὶ τῶν σκανδάλων αὐτοῦ μετὰ τοῦ καθολικοῦ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, καὶ οὗ ἔλαβε δι᾽ ἀπάτης ὁρισμοῦ τοῦ λειτουργεῖν τοὺς Ἀρμενίους ἐν τῷ Κουβουκλίῳ τοῦ ἁγίου τάφου, ὃ καὶ ἀπεβλήθησαν, ἐκ δὲ τούτου, τῶν Φράρων ὕπουλον ἀναφορὰν ποιησάντων πρὸς τὴν Βασιλείαν, γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῶν μέσον Ῥωμαίων καὶ Λατίνων σκανδάλων.

Ὁ τοίνυν Βαρταπέτης Ἐλεάζαρ, ὃς ἐμάχετο τῷ Παϊσίῳ, δελεάσας τὸν Καθολικὸν Σὴς, προεχειρίσατο αὐτὸν Καθολικὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει, εἶτα ἀφεὶς τοὺς Ῥωμαίους ὡς μὴ δυνάμενος κατ᾽ αὐτῶν, ἐποίησε μεγάλα σκάνδαλα μετὰ τοῦ καθολικοῦ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας Ἰακώβου, τοῦ γὰρ Καθολικοῦ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας τὴν ἕψησιν τοῦ Μύρου μόνου ποιοῦντος, καὶ πέμποντος αὐτὸ πρὸς πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ γῆς Ἀρμενίους, καὶ συνάγοντος ἐκ τούτου ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων, ὁ Ἐλεάζαρ ὑποσχεθεὶς διδόναι τῷ βασιλικῷ ταμείῳ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ἀργύρια, ἤτοι ἄσπρα δεκαπέντε χιλιάδας, λαμβάνει ὁρισμὸν ποιεῖν τὴν ἕψησιν τοῦ Μύρου ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, καὶ δὴ καὶ ἕψησεν. ἀλλ᾽ ὁ Ἰάκωβος ἐλθὼν ἀπὸ Περσίας εἰς Ἀδριανούπολιν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, δέδωκε τῇ Βασιλείᾳ εἴκοσι χιλιάδας φλωρία, καὶ ἀναιρεῖ τὰ τοῦ Ἐλεαζάρου διὰ βασιλικοῦ χρυσοβούλλου, καὶ ἔμενε πάλιν γίνεσθαι τὸ Μύρον ἐν μόνῳ τῷ Ῥεβὰν κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ἔθος. ὁ δὲ Ἐλεάζαρ αἰσχυνθεὶς, ἔδωκε κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῇ Βασιλείᾳ, ἐν Ἀδριανουπόλει οὔσῃ, γρόσια πουγγείων τεσσαράκοντα καὶ πέντε, καὶ γράφεται Πατριάρχης τῶν Ἀρμενίων ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, ὅπερ γέγονε κατὰ θείαν οἰκονομίαν, ἵνα γένηται τὸ Πατριαρχικὸν ὄνομα ζηλωτὸν, καὶ ἐναλλάττωνται συνεχῶς οἱ τοιοῦτοι, καὶ κινδυνεύσῃ εἰς ἀφανισμὸν καταντᾷν τὰ κατὰ τοὺς Ἀρμενίους ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ. λέγουσι δὲ οἱ παπισταὶ τὸν τοιοῦτον ψευδεπίσκοπον ἡδέως πολλάκις Πατριάρχην, εἰς αἰσχύνην τυχὸν ἡμῶν, ὡς λέγουσι καὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς παλαιᾶς Ῥώμης Βικάριον τοῦ Χριστοῦ, τὰ γὰρ πλείω τῶν Λατίνων ἐπιχειρήματα εἰσὶ σκηνῆς καὶ κωμῳδίας παίγνια, καὶ οὐκ ἀληθείας ἔργα. οὗτος οὖν ὁ Ἐλεάζαρ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ ἔτει ἀπατᾷ τοὺς περὶ τὴν Βασιλείαν, καὶ λαμβάνει βασιλικὸν ὁρισμὸν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν κριτὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ λαμβάνει παρ᾽ αὐτοῦ θέλημα λειτουργεῖν τοὺς Ἀρμενίους ἔνδον ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ ἁγίου τάφου Κουβουκλίῳ. οἱ δὲ Φράροι μὴ ἔχοντες τὸ δι᾽ οὗ ἀντιστῆναι τοῖς Ἀρμενίοις, καταφεύγουσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἐπίτροπον, καὶ ὃς λαβὼν τὰ βασιλικὰ χρυσόβουλλα, καταβαίνει εἰς τὸν κριτὴν, καὶ ἀποδείκνυσιν οἰκοκυρίους τοῦ ἁγίου τάφου τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἀποβάλλεται τοὺς Ἀρμενίους. ἐρωτήσαντι δὲ τῷ κριτῇ αὐτὸν, Διατί λειτουργοῦσιν ἐκεῖ ἔνδον οἱ Φράγγοι; ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτοῖς δέδωκε θέλημα ὁ Πατριάρχης. οἱ δὲ Φράροι θέλοντες λαβεῖν παρὰ τοῦ κριτοῦ ἀναφορὰν πρὸς τὴν Βασιλείαν περὶ τῶν μελλόντων, οὐκ ἔγραψαν ὡς εἰκὸς ἦν ἐν τῇ ἀναφορᾷ, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ Κουβουκλίῳ λειτουργοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι,

Ῥωμαῖοι, καὶ τῷ θελήματι τούτων οἱ Φράγγοι, καὶ οὐχ οἱ Ἀρμένιοι, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖ τάξις ἐστὶ τοὺς Φράγγους λειτουργεῖν, Ἀρμενίας δὲ, ἢ τινὰ ἄλλην φυλὴν οὐδαμῶς. ἀχθεῖσαν δὲ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πέμπουσιν αὐτὴν οἱ ἐκεῖ Φράροι εἰς τὴν Μυσίαν διά τινος γραικολατίνου Τομάζου Τάρσια πρὸς τὸν ἐπίτροπον τῆς Βασιλείας, ὃν ἰδὼν ὁ ἐπίτροπος εἶπε. φλυαρεῖ ὁ κριτὴς, ἐπειδὴ ὑποβάλλει τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἐκεῖ εἰσὶν ἀνέκαθεν ἴδιοι οἰκοκύριοι.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Ὅτι τῆς ὑπούλου ἀναφορᾶς πεμφθείσης παρὰ τῶν Φράρων τῷ Βεζύρῃ, ἐν Μυσίᾳ ὄντι, ἦλθεν ἡ ἀγγελία αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς, ἐν Βελεγραδίῳ ὄντας. περιελθόντες δὲ πόλεις τινὰς, καὶ φήμην φυγῆς τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πατέρων ἀκούσαντες, ἐπανήλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ Ἀδριανούπολιν, ὅπου ὁ Βεζύρης ἀπὸ Μυσίας ἦλθεν.

Ἦλθον οὖν αἱ ἀγγελίαι πρὸς ἡμᾶς εὑρισκομένους εἰς Βελεγράδιον, καὶ ἐγράψαμεν πρὸς τὸν ἐν Μυσίᾳ Οἰκονόμον τοῦ Βεζύρη τὰ συμφορὰ, πέμψαντες αὐτῷ καὶ πεντακόσια φλωρία τῆς Οὐγγρίας, συνήργει δὲ ἐκεῖ ὁ ἑρμηνεὺς τῶν Γερμανῶν Ἰωαννάκης. εἶτα ποιήσαντες τὸ Πάσχα ἐν Βελεγραδίῳ, ἐπανήλθομεν Μαΐῳ μηνὶ εἰς Φιλιππούπολιν, κἀκεῖθεν μηνὶ Ἰουνίῳ εἰς Μελένικον, εἶτα εἰς Σέῤῥας, ἀφ' ὧν ἐπορεύθημεν εἰς Κοῦρσον ὀλίγοι, ἵνα ἀπέλθωμεν εἰς τὸν Ἄθωνα. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Νεκτάριος φοβηθεὶς τὰς ἀπειλὰς τοῦ πρέσβεως Φραντζέζου, ἀπέδρα εἰς Αἴγυπτον, ἦλθε φήμη ψευδὴς, ὅτι ἔφυγον ἀπὸ Ἱεροσολύμων ὁ Νεκτάριος καὶ οἱ πατέρες. καὶ διὰ τὸ ἄδηλον τῆς φήμης ἐκλέξαντες τὸ συμφερώτερον, ἐπανήλθομεν εἰς Σέῤῥας, κἀκεῖθεν διὰ Μελενίκου καὶ Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως ἀνήλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. ἐλθόντος δὲ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ Μυσίας εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ τοῦ Σουλτάνου, ἀπεδημήσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς Ἀδριανούπολιν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει, μηνὶ Νοεμβρίῳ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Λίβελλος ἡμῶν πρὸς τὸν Βεζύρην, καὶ ὁρισμὸς πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ δόλιος τῇ τοῦ Κεχαγιᾶ τοῦ Βεζύρη δολιότητι, ἣν ὁ Θεὸς ἐχρήσατο εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων, παρέστημεν γὰρ τῷ Βεζύρῃ παρόντων καὶ τῶν Καζασκέρηδων τοῦ κριθῆναι μετὰ τῶν Φράρων.

Ἐγράψαμεν οὖν Ἀρζουχὰλ (λίβελλον) καὶ ὀφθέντες τῷ ἐπιτρόπῳ, εἴπομεν διὰ τοῦ λιβέλλου τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ γενόμενα, ζητοῦντες ὁρισμὸν, ἵνα ἔχωμεν τὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ. καὶ δὴ ὁ ἐπίτροπος ἦν καλὸς, ἀλλ' ὁ Οἰκονόμος αὐτοῦ ἦν δόλιος, καὶ ἀπατᾷ ἡμᾶς μετὰ τὰ πολλὰ, καὶ λαμβάνει παρ' ἡμῶν πουγγεῖα τριακονταοὶ (?), καὶ δίδωσιν ὁρισμὸν θεωρηθῆναι τὴν κρίσιν ἐν τῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ κριτῇ διαλαμβάνοντα, τὸ δὲ Ἀρζουχὰλ, ἤτοι ὁ λίβελλος ἡμῶν διελάμβανεν εἶναι ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ Φράρους μόνον τριακονταέξ, καὶ ἐν ἑκάστῃ τελετῇ ἀλλάττεσθαι, ὡς διελάμβανον ἐν Χοτζέτιον, ἤτοι βεβαιωτικὸν γράμμα κριτοῦ παλαιὸν, εὑρεθὲν παρά τινι Σαρακηνῷ Ἱεροσολυμίτῃ. ὡς δὲ ὤφθη ὁ ὁρισμὸς δόλιος, ἤλθομεν εἰς ἔκστασιν τοῦ τί δεῖ ποιῆσαι, ἦν γὰρ ἀδύνατον ζητηθῆναι ἄλλον ὁρισμὸν, ἐπειδὴ ὁ ἐπίτροπος ἀμεταβλήτως εἶχε περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κεκυρωμένων. ὁ δὲ Βασιλεὺς, ἦν καὶ αὐτὸς αὐτῷ πειθήνιος, καὶ μήτε αὐτῷ ὀφθῆναι ἡμᾶς ἦν δυνατόν. ἀλλ' ἐν τούτοις οἰκονομεῖ ὁ τοῦ δικαίου ἔκδικος Θεὸς, καὶ τὴν δολιότητα τοῦ Οἰκονόμου χρᾶται εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων. βουλὴν οὖν ἔθετο ὁ Οἰκονόμος τοῦ ἐπιτρόπου λαβεῖν καὶ ἄλλα ἀργύρια, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν Τομάζον, μηχανᾶται, καὶ λέγει αὐτῷ, τὸ ἔργον τῶν Φράρων γίνεται, μόνον μήνυσον αὐτοῖς λαβεῖν τὰ γράμματα αὐτῶν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸ Ντιβανὶ, ἤτοι τὸ βασιλικὸν κριτήριον κριθῆναι. ἡμεῖς δὲ μαθόντες ταῦτα, καὶ φοβηθέντες, ἐμηνύσαμεν πολλὰ τῷ Ῥεσιδέντε τῆς Ἀλαμανίας περὶ τοῦ ἡσυχάσαι τοὺς Φράρους, καὶ εἶναι αὐτοὺς ὡς ἦσαν. ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. ἦλθον οὖν οἱ Φράροι εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Φεβρουαρίου προσεκαλέσθημεν, καὶ ἀπήλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπιτρόπου, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ Καζασκέρηδες, ἤτοι οἱ μείζονες πάντων τῶν κριτῶν τῆς βασιλείας κριταὶ, καὶ δὴ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ντιβανίου, ἤτοι τοῦ βασιλικοῦ κριτηρίου, ἐπορεύθημεν ἡμεῖς καὶ οἱ Φράροι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ὁ ἐπίτροπος καὶ οἱ κριταί. ἦσαν δὲ μετ' ἐμοῦ οἱ εἰρημένοι Φιλόθεος καὶ Κωνσταντῖνός τις ὡς εἴρηται ἀνωτέρω Τραπεζούντιος, ὃς καὶ τῷ καιρῷ τοῦ Παϊσίου ὤφθη χρήσιμος λίαν εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν Ἀρμενίων ὡς εἴρηται. μετὰ δὲ δύο Φράρων ἦν ὁ εἰρημένος Τομάζος, καὶ τινα παιδία Ἀρχόντων Ἀλαμάνων. προέλαβον οἱ Φράροι τὸ ἀριστερὸν μέρος, οἱ Ῥωμαῖοι δὲ ἐστάθημεν εἰς τὸ δεξιόν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ΄.

Περὶ τοῦ προλόγου ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Βεζύρη, καὶ τεσσάρων αἰτημάτων ἡμῶν, καὶ ὧν εἶπεν ὁ Βεζύρης, ἀναγνωσθέντων καὶ τῶν Ἀχτιναμέδων ἡμῶν, καὶ ματαιωθέντων τῶν γραμμάτων τῶν Φράγγων.

Ἠρξάμεθα οὖν ἡμεῖς προλογίζειν ἐπὶ ἔτους χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ πέμπτου, Φεβρουαρίου πέμπτῃ, καὶ λέγειν οὕτω, Δίκαιός ἐστιν ὁ Θεὸς, ὃς ἀδίκως ἡμᾶς ἠξίωσε κριθῆναι σήμερον ἔμπροσθεν σου σεβάσμιε μέγα Βεζύρη, ὅτι ἐλπίζομεν, τοιούτῳ σοφῷ καὶ δικαίῳ κριτῇ παριστάμενοι, τεύξεσθαι τοῦ δικαίου. ἔστι λοιπὸν κατὰ τὸ μέσον τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ὁ γνώριμος τῷ κόσμῳ παντί· καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ Κουβούκλιον, ὅπερ λέγεται τουρκικῶς ἐν τοῖς ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν βασιλικοῖς γράμμασι, τάφος, μνῆμα, καὶ προσκύνημα τοῦ φωτὸς, ὅπερ, ἐπειδὴ ὁ Οὔμαρος ἔλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου μετὰ συμφωνίας, εἴασε μετὰ τῶν ἄλλων τοῖς Ῥωμαίοις, διορισάμενος πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης Χριστιανοὺς, ἐρχομένους εἰς Ἱερουσαλὴμ χάριν προσκυνήσεως, διδόναι τῷ Πατριάρχῃ ἀνὰ ἓν καὶ ἥμισυ δράμιον ἄργυρον, ὑποτασσόμενοι αὐτῷ. ὅτε δὲ ἔλαβον οἱ Λατῖνοι τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς ὕστερον ὁ Βασιλεὺς Σαλαδῖνος, δέδωκε τοῖς Ῥωμαίοις ὁρισμὸν, καθ᾽ ὃν ἔδωκεν ὁ Οὔμαρος. εἶτα ὅτε ἔλαβεν ὁ Σουλτὰν Σελὴμ τὴν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἔδωκε τῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχῃ τὴν ὁμοίαν συνθήκην, καὶ ἦμεν εἰρηνικοί. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἦμεν πτωχοὶ καὶ κατάχρεῳ, καὶ περιεπατοῦμεν εἰς τὰ ἔξω χάριν ἐλέους, ὁ Φραντζέζος πρεσβευτὴς μετὰ τῶν Φράρων θέλοντες ἀπὸ ἀπονοίας ἐξουσιάσαι τοῦ μνήματος, ἐναντιουμένων αὐτοῖς τῶν πατέρων, ἐκολόβωσαν δύο ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀπέκτειναν ἕνα, εἶτα ἐσκέπασαν τὸ μνῆμα σκεπάσματι, ὡς ὑμεῖς τὸ τοῦ Κιαμπὲ, ὅπερ ἡμῖν οὐκ ἔξεστι. καὶ ἐκυρίευσαν τῆς πατρικῆς καὶ προπατρικῆς κληρονομίας ἡμῶν δυναστικῶς. δεόμεθα οὖν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπὲρ τεσσάρων τινῶν, πρῶτον, ἵνα ἐξουσιάζωμεν τούτου ἡμεῖς. δεύτερον ἵνα ἐνεργοῦμεν ἐν αὐτῷ τὰς προσευχὰς ἡμῶν. τρίτον, ἵνα τῷ θελήματι ἡμῶν αἱ ἄλλαι φυλαὶ προσκυνῶσι. καὶ τέταρτον, ἵνα τὰ καινοτομηθέντα ἐν αὐτῷ παρὰ τῶν Λατίνων περιαιρεθῶσι. πρὸς ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Βεζύρης, Ὦ οὗτοι, λέγω ὑμῖν πρῶτον, ὅτι ὑμεῖς ἔχετε καὶ τὰ δύο μέρη γράμματα τῶν πάλαι Σουλτάνων καὶ ἀρχηγῶν τῶν Ἀράβων, καὶ ἔχετε καὶ χοτζέτια (βεβαιωτικὰ) τῶν κριτῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅμως οὐ μέλει ἡμῖν περὶ τῶν δωρηθέντων ὑμῖν παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἡγεμόνων, οὔτε περὶ τῶν χοτζετίων, ἐπειδὴ ἐν ταῖς βασιλικαῖς δωρεαῖς οἱ κριταὶ ἄγουσιν ἀργίαν, μόνον τῶν Ὀθωμανῶν ὅσας ἀποδείξεις ἔχετε ἐκείνας προβάλλετε. ἐγὼ εἶπον, Ναὶ, τὸ δίκαιον τοῦτο ἐστὶ, καὶ ὅρισαι τὸν Ἀχτιναμὲ τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, ἐπειδὴ ὁ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Σελὴμ ἐστὶ κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ. προσέταξε δὲ ὁ Βεζύρης τῷ παρισταμένῳ ὑπογραφεῖ καὶ ἀνέγνω αὐτὸν, εἶτα ἔλαβεν αὐτὸν εἰς χεῖρας αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ δέδωκα αὐτῷ καὶ ἕτερον τοιοῦτον, ὃς ἦν τοῦ ὑστάτου Σουλτὰν Μουράτ. ἐπειδὴ δὲ τὴν τότε ἐν Ἀδριανουπόλει παρὰ τοῦ Βεζύρη δοθεῖσαν τοιαύτην ἀναφορὰν κατὰ τῶν Ἀρμενίων, οὖσαν κεκολλημένην ἄνωθεν τοῦ ὁρισμοῦ, ἀνέγνω ὁ ὑπογραφεὺς, εἶπέ μοι ὁ Βεζύρης, Ἄνθρωπε ἀκούεις, ὅτι ἡ ἀναφορὰ περὶ τῶν Ἀρμενίων διαλαμβάνει, καὶ οὐ περὶ τῶν Φράγγων. ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην αὐτῷ, Ὅτι τῶν ἀναφερομένων παρὰ τοῦ Βεζύρη ἐκείνου ἡμῖν οὐ μέλει· καὶ ὅρισαι ἴδε τί προσέταξεν ὁ Βασιλεύς. καὶ δὴ ἡ τοῦ ὁρισμοῦ ἀπόφασις ἀναγινωσκομένη ἔλεγεν, Ὁρίζω τῶν Φράγγων, καὶ Ἀρμενίων, Ἰβήρων, Χαμπεσίων, Κοπτῶν, Σύρων, καὶ πάντων τῶν φυλῶν τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Ῥωμαίους προτιμᾶσθαι ἔν τε τῷ μνήματι καὶ ἐν ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ Μοναστηρίῳ, καὶ ἐν πάσῃ τάξει καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι πρώτους, καὶ τῷ θελήματι αὐτῶν προσκυνεῖν τὰς ἄλλας φυλάς. εἰπόντος δὲ τοῦ Βεζύρη, Ἀρκεῖ, προέβαλον εἰς μέσον καὶ οἱ Φράγγοι τὰ γράμματα αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐματαιώθησαν τὰ ἅπερ εἶχον γράμματα τῶν Ἀράβων, καὶ Κατήδων, ἤτοι κριτῶν, προύτειναν ἐκεῖνον τὸν ὁρισμὸν τὸν δοθέντα αὐτοῖς παρὰ τοῦ Μπαϊρὰμ Πασᾶ, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω κεφαλαίῳ πρώτῳ. ἀναγινωσκομένου δὲ τοῦ ὁρισμοῦ, ἠρώτα ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀναγινωσκομένων ὁ Βεζύρης ἐμὲ, Τοῦτο τίς ἔχει; καὶ ὅτε ἔλεγον αὐτῷ, Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐμειδία. ὅτε δὲ ἔλεγον αὐτῷ, Οἱ Φράροι, ἐσκυθρώπαζεν. εἶπον δὲ αὐτῷ χθαμαλῇ φωνῇ, Αὐθέντα οὗτος ὁ ὁρισμὸς τίνι τρόπῳ γέγονεν, ἐστὶ φανερόν. ἐπειδὴ δὲ συμπίπτει ἡ λέξις ὁδὸς καὶ ἔτος (Ταρὶχ καὶ Ταρὴκ) ἐνόμισεν ὁ Βεζύρης εἰπεῖν με αὐτῷ περὶ τοῦ ἔτους, καὶ λέγει τῷ ἀναγινώσκοντι, Ἐν τίνι ἔτει ἐγένετο; ὁ δὲ εἶπε, Τῷ χιλιοστῷ τεσσαρακοστῷ πέμπτῳ. εἶπον δὲ αὐτῷ ἐγὼ λέξεσιν ὀθωμανικαῖς, ἀφεὶς τὰς ἀραβικὰς, Οὐκ εἶπον ἔτος, ἀλλ᾽ ὁδὸν, ἤγουν τέχνην καὶ πανουργίαν. λέγει μοι ὁ Βεζύρης, Οἶδα καλῶς, ἀλλὰ σιώπα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε΄.

Ὅτι ἐρωτήσαντι ἡμᾶς τῷ Βεζύρῃ, εἰ ἔχομεν ὕστερον τοῦ ὁρισμοῦ τῶν Φράγγων ὁρισμὸν, δεδώκαμεν τὸν τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ ὁρισμὸν, καὶ περὶ προφάσεων τῶν Φράγγων, τὸν περὶ κρίσεως Ἀχτιναμὲ αὐτῶν εἰς δικαιολογίαν προβαλλομένων, ὅθεν ἐλεγχθέντες ψεῦσαι, ἀκούουσι Τζήκ.

Ὡς οὖν ἀνεγνώσθη ὁ ὁρισμός, λέγει μοι ὁ Βεζύρης, Ἔχετε ἄλλον ὁρισμὸν ὑμεῖς μετὰ ὑστερωτέρου ἔτους ἀναιροῦντα τὰ παρόντα; καὶ εἶπον, Ναί, καὶ δέδωκα αὐτῷ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Σουλτὰν Μουράτ, δι' οὗ ἔλαβον ὁ Θεοφάνης τὰ προσκυνήματα, οὗ ἀναγνωσθέντος, λέγει τοῖς Λατίνοις ὁ Βεζύρης, Ἔχετε ὑμεῖς ἄλλον ὁρισμὸν ἀναιροῦντα τοῦτον; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον, Οὐκ ἔχομεν, ἔχομεν ὅμως ἐν τῷ Ἀχτιναμὲ, ἵν' ἔχωσιν ἰσχὺν καὶ βεβαίωσιν τὰ γράμματα ἡμῶν. λέγει ὁ Βεζύρης, Ἡμεῖς γινώσκομεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν πολὺ κάλλιον, ἢ ὑμεῖς αὐτὴν γινώσκετε. διαλαμβάνει λοιπὸν ὁ Ἀχτιναμὲς, εἴπερ ἔχετε κρίσιν μετά τινος εὑρισκομένου ἐν τῇ βασιλείᾳ Ὀθωμανοῦ, ἢ ἄλλης φυλῆς ἀνθρώπου, μὴ προτιμᾶσθαι τοῦτον ἐν τῇ κρίσει, ἀλλ' εἶναι ὅμοιον ὑμῶν, καὶ θεωρεῖσθαι τὸ δίκαιον. οὐ μὴν δὲ διαλαμβάνει κρατεῖν καὶ ἔχειν τὸ κῦρος πάντα ὁρισμὸν, ἐξ ὧν ἴσως ἔχετε πολλοὺς μετὰ δολιότητος ληφθέντας. ἐν τούτοις δὲ εἶπεν ὁ Τομάζος, Τοῦ γράμματος τοῦ Σουλτὰν Μουράτ, ὃ δέδωκεν ἤδη ὁ Πατριάρχης τῇ ἀναγνώσει ἡ ἀπόφασις οὐκ ἐγένετο ἐν τῷ βασιλικῷ κριτηρίῳ. λέγει αὐτῷ ὁ Καζασκέρις, ἤτοι ὁ μείζων πάντων τῶν κριτῶν τῆς βασιλείας κριτής, Ψεῦσμα, ἐγένετο ἡ κρίσις πρῶτον ἐν τῷ τότε Μουφτῇ, ἤτοι τῷ κυρωτῇ τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου, καὶ ὕστερον ἐν τῷ βασιλικῷ κριτηρίῳ. λέγει δεύτερον ὁ αὐτὸς Τομάζος, Οὐ διαλαμβάνει ὁ ὁρισμὸς τὸ μνῆμα, ἀλλὰ μόνον Γολγοθᾶν καὶ Ἀποκαθήλωσιν καὶ Βηθλεέμ. λέγει αὐτῷ ὁ Βεζύρης, Ἡμῖν οὐ μέλει τί διαλαμβάνουσιν οἱ ὁρισμοὶ ὡς ἀπὸ μέρους ἑκάστου, μόνον τί ἐν αὐτοῖς λέγει ἡ βασιλικὴ προσταγή. ἀληθῶς οἱ τότε Ῥωμαῖοι ἐζήτησαν Σπήλαιον ἐν τῇ Βηθλεέμ, καὶ ἐν τῇ Ἀναστάσει Γολγοθᾶν καὶ Ἀποκαθήλωσιν, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς δέδωκεν αὐτοῖς τὸν μέγαν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τὸν Ναὸν τῆς Βηθλεὲμ μετὰ πάντων τῶν περιεχομένων καὶ τῶν περιεχόντων. ὑμεῖς δὲ ποῦ ἦτε ἕως τοῦ νῦν, καὶ εἰ εἴχετε δίκαιον οὐκ ἐζητεῖτε αὐτό; λέγει ὁ Τομάζος, Ὁ πόλεμος τῆς Κρήτης ἐμποδὼν ἡμῖν γέγονε. λέγει ὁ Βεζύρης, Ἀφ' οὗ εἰρήνη ἐγένετο εἰσὶ τοσοῦτοι χρόνοι, ποῦ ἦτε; λέγει ὁ Τομάζος, Οἱ Ἴβηρες εἰσὶν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ἀρχαῖοι, καὶ οὐχ οἱ Ῥωμαῖοι. ἐγὼ εἶπον, Ναί, εἰσὶν οἱ Ἴβηρες πρῶτοι καὶ ἀρχαῖοι συγκρινόμενοι τοῖς Φράγγοις καθὼς οἱ Ἀχτιναμέδες φανεροῦσι, καὶ ἐκεῖνοι μόνοι τοῦτο μαρτυροῦσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων πρῶτοι, μάλιστα δοκεῖ ἄτοπον, τοὺς Ῥωμαίους τοσαύτας χιλιάδας εὑρισκομένους ἐν Παλαιστίνῃ εἶναι ὑστέρους, καὶ τοὺς ἀπὸ Ἱσπανίας ἐρχομένους Φράρους μετὰ ὅπλων ἀνταρτικῶν εἶναι πρώτους καὶ ἀρχαίους. ἔπειτα εἶπεν ὁ Βεζύρης τῷ Τομάζῳ, Ἄκουε, ἐὰν ἔχητε ὁρισμὸν περιέχοντα ὅτι ἐκρίθητε καὶ διωρίσθη τὸ δίκαιον ὑμῖν, καὶ ἔχοντα καὶ ἔτος ὕστερον τοῦ Χατίου, ἤτοι τοῦ ἱεροῦ τύπου τοῦ Σουλτὰν Μουράτ, φέρετε αὐτὸν, καὶ γίνεται ἡ θέλησις ὑμῶν, εἰ δὲ μή, ΤΖΙΚ, ἤτοι ἔξελθε. ἔστι δὲ ἔθος, ὅταν εἴπῃ ὁ Βεζύρης τὸ ΤΖΙΚ, τοὺς περιεστῶτας μὴ ἐᾶν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον μήτε ἵστασθαι, μήτε λαλῆσαι. καὶ οὕτως ἐξῆλθον οἱ Φράγγοι.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ ς'.

Γράμμα τοῦ Κελτοῦ. ἀγωνία τοῦ τῆς Ἀλαμανίας Ῥεσιδέντε, καὶ μεσιτεία τοῦ τῆς Ἀγγλίας πρέσβεως πρὸς τὸν Βεζύρην καθ' ἡμῶν, δι' ἣν καὶ ὁρισμὸν ἐλάβομεν, καὶ ἀπελθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐδιώξαμεν τοὺς Φράρους ἀπὸ τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ περὶ ὧν ἐδαπανήσαμεν χρημάτων διὰ ταῦτα, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν Βηθλεεμιτῶν διὰ τῶν Φράρων κατὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν, τοῦ τε φθόνου καὶ τεχνασμάτων τῶν Ἀρμενίων.

Ἐξήλθομεν καὶ ἡμεῖς κατόπιν, καὶ ἐμηνύσαμεν τοῖς Φράροις περὶ εἰρήνης, καὶ αὐτοὶ ἐμεγαλορρημόνουν. εἶτα ἐπιστέλλει ὁ Κελτὸς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῷ Βεζύρῃ γράμμα, καὶ ὁ Ῥεσιδέντες τῆς Ἀλαμανίας παρὼν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει πολλὰ εἶπεν, ἀλλ' ἦν ὁ λόγος τοῦ Βεζύρη ὁ αὐτός. καὶ οὕτως ἐμείναμεν ἕως τοῦ Αὐγούστου, περιμένοντες τοὺς Φράρους προσενεγκεῖν γράμματα ὑστερογενῆ. ἦν δὲ λοιμὸς μέγας, ἤτοι πανοῦκλα, καὶ ἡμεῖς καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπερχόμεθα εἰς τὸν Οἰκονόμον τοῦ ἐπιτρόπου (μὴ ἔχοντες ἄλλους βοηθοὺς, ἀλλ' ἢ μόνον τοὺς πτωχοὺς Ῥωμαίους τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους καὶ συμπονοῦντας ἡμῖν) ἕως τοῦ Αὐγούστου, καθ' ὃν ἦλθε πρεσβευτὴς Ἀγγλικός. διὰ δὲ τὸ μεσιτεῦσαι καὶ τοῦτον περὶ τῶν Λατίνων, δέδωκεν ἡμῖν ὁρισμὸν ὁ Βεζύρης τῇ ἡμέρᾳ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ μόλις ἐγράφη ἕως τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἕως τοῦ δοθῆναι δηλονότι τὰ ἀργύρια, τὰ πάντα πουγγεῖα ἑβδομήκοντα. καὶ κατὰ τὸν Νοέμβριον ἐλάβομεν Ἀγὰν, ἤτοι Ἄρχοντα βασιλικὸν, καὶ ἀπήλθομεν μόνοι εἰς Ἱεροσόλυμα δι' ἡμερῶν τριακονταεπτά, καὶ κατὰ τὸν Ἰαννουάριον ἤγειρα τὸν Κατὴν, ἤτοι τὸν κριτὴν τοῦ τόπου καὶ πᾶσαν τὴν χώραν, καὶ παρεγένοντο εἰς τὸν ἅγιον τάφον, ὃν οἱ Φράροι εἶχον ἐσφαλισμένον. καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ ὁρισμοῦ, ἐξέβαλεν ἐκεῖθεν ὁ κριτὴς τὰς ποδέας καὶ ὅσα κοινά, καὶ παρέδωκεν ἡμῖν τὸν ἅγιον τάφον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἕκτῳ ἔτει, Μηνὶ Ἰαννουαρίῳ. καὶ τὸ πρωῒ ἐλειτούργησαν ἔνδον οἱ Ῥωμαῖοι. ἐξέβαλον δὲ καὶ τὰς τρεῖς κανδήλας τῶν Φράρων τὰς ἐν τῇ καμάρᾳ, τὰς δὲ ἔνδον τοῦ ἁγίου τάφου εἴασα μένειν, νομίσας ποιῆσαι μετ' αὐτῶν ἀγάπην. δέδωκα δὲ τοῖς Φράροις θέλημα λειτουργεῖν κατόπιν εἰς τὸ Κουβούκλιον, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐζήτησαν λειτουργεῖν καὶ ἔμπροσθεν τῆς πόρτας, ὅθεν ἀπέτυχον ἀμφοτέρων. ἐδαπανήθησαν δὲ ἔν τε Ἀδριανουπόλει καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ γρόσια χιλιάδες τεσσαράκοντα, ἅπερ ἔλεγον οἱ Φράροι δε-

ναι ἡμῖν, καὶ εἶναι αὐτοὺς πάλιν ὡς τὸ πρῶτον, καὶ ἔβαλον καί τινας Βηθλεεμίτας, διὰ τὸ λαβεῖν ἡμᾶς δῆθεν τὰ μνήματα αὐτῶν, ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν Βηθλεέμ, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἴσχυσαν, ἐφύγομεν γὰρ ἱππόται, καὶ ἐσώθημεν. ἐφθόνησαν δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι, καὶ πολλὰ ἐτεχνάσαντο, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὁ Θεὸς ἀπέδειξε μάταια. ἐκρέμασα δὲ ἔνδον ἐν τῷ ἁγίῳ Κουβουκλίῳ καὶ ἄλλας δέκα κανδήλας. συνέβη δὲ τότε καὶ τοῦτο.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῆς ὑφ᾽ ἡμῶν οἰκοδομῆς τῆς καμάρας ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἕως τῆς ἁγίας Θέκλης, καὶ ἐπανελεύσεως ἡμῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῶν καθ᾽ ἡμῶν ἀγωγῶν τοῦ Κελτοῦ πρέσβεως. Ῥεσιδέντε Ἀλαμανίας, καὶ Γενόβας, καὶ τῆς χορηγηθείσης παρὰ Θεοῦ ἡμῖν καὶ δαπάνης, καὶ νίκης, καὶ περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ Βεζύρη, καὶ τοῦ Βεζυράτου τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, καὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ πρὸ ἡμῶν Νεκταρίου.

Ἡ ἁγία Θέκλα τὸ Μοναστήριον ἦν τῶν Ἰβήρων, καὶ ἐπὶ Θεοφάνους δέδωκαν αὐτὸ οἱ Ἴβηρες τῷ Πατριάρχῃ, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ καὶ νότιον τοῦ Μοναστηρίου ἦν τῶν Κοπτῶν, καὶ ἐπὶ Παϊσίου ἠγόρασαν αὐτὸ οἱ Ῥωμαῖοι, ἦν δὲ σεσαθρωμένον, καὶ κατοικία τὸ πλεῖον ὄφεων καὶ σκορπίων. ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Μοναστηρίου τούτου διεῤῥάγη, καὶ ἔμελλε καταπίπτειν, ἦν δὲ δύσκολον τότε δι᾽ ὁρισμοῦ ἀνακαινισθῆναι Ἐκκλησίαν, ἐπίνευσεν ὁ Θεὸς ταῖς τῶν κρατούντων καρδίαις, καὶ ἐλάβομεν ὁρισμὸν, καὶ τότε μετὰ τὴν παράληψιν τοῦ ἁγίου τάφου ᾠκοδομήσαμεν τὴν καμάραν τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου μέχρι τῆς ἁγίας Θέκλης, ἐν ᾗ οἰκοδομίᾳ ἀνηλώθησαν δαπάναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, καὶ ἐγένετο ὡς νῦν ὁρᾶται μετὰ αὐλῆς καὶ οἰκημάτων καὶ κήπου. αἱ δὲ ἄνωθεν οἰκίαι, ὅπου ἐστὶν ὁ κῆπος, ἦσαν τοῦ Πατριάρχου Ἀπάλα, ἃς εἶχον οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, παρ᾽ ὧν ἔλαβε διὰ δαπανῶν ἱκανῶν ὁ Νεκτάριος, ἑνώσας αὐτὰς τότε τῷ Μοναστηρίῳ. μετὰ δὲ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὸ ἅγιον Πάσχα ἤλθομεν διὰ τῆς Φοινίκης ἱππόται εἰς Ἰασικὸν, κἀκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὄντος ἐκεῖ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Βεζύρη. γεγόνασι δὲ πολλαὶ πάλιν εἰς τὸν Βεζύρην τοῦ Κελτοῦ πρέσβεως καὶ τοῦ Ῥεσιδέντε τῆς Ἀλαμανίας καὶ τοῦ Ῥεσιδέντε τῆς Γενόβας ἀγωγαὶ, καὶ ἀπολογίαι ἡμῶν διάφοροι, δαπάναι τε καὶ ἀγῶνες, ἀλλ᾽ ἀμεταμέλητα φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος τὰ χαρίσματα, ὃς καὶ τὴν νίκην ἡμῖν δέδωκε, καὶ τὴν δαπάνην φθὰς ἐχορήγησεν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Βεζύρης τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἕκτῳ ἔτει, Ὀκτωβρίου εἰκοστῇ τετάρτῃ ἔν τινι προαστείῳ τῆς Τουρουλώης, ἀπερχόμενος εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐγένετο Βεζύρης ὁ δυστυχήσας ἐν τῇ Βιέννῃ Μουσταφᾶ Πασᾶς. ἀπέθανε καὶ ὁ Νεκτάριος τῷ αὐτῷ ἔτει, Ἰουλίου τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὸ Καμπαναρεῖον τοῦ Θεολόγου ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ζήσας ἔτη ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρα. ὅτε δὲ ἐβουλήθημεν ἐλθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἔταξαν οἱ Φρέροι ἀνθρώπους ἀποκτεῖναι ἡμᾶς καθ᾽ ὁδὸν, ὅθεν ἐξήλθομεν ἐξαίφνης, καὶ συνοδείᾳ τινῶν πιστῶν ἤλθομεν εἰς Φοινίκην, ἔνθα ἀπὸ Βηρυτοῦ εἰς Τρίπολιν ἀπερχόμενοι, πάλιν οἱ Φρέροι παρήγγειλαν τῷ Μαρωνίτῃ Ἀμπουνοῦφελ ἀποκτεῖναι ἡμᾶς· ἀλλ᾽ αἴφνης κινήσαντες ἀπὸ Βηρυτίου τουρκιστὶ ἠμφιεσμένοι, ἐφύγομεν τὸν κίνδυνον.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Η΄.

Περὶ τῶν εἰς διαφόρους τόπους ἀποδημιῶν ἡμῶν, καὶ τῶν καθ᾽ ἡμῶν καὶ κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀγωγῶν τοῦ πρέσβεως τῶν Λέχων ὑπὲρ εἰρήνης μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ὧν ὁ Βεζύρης αὐτῷ εἶπε ῥημάτων κατὰ τῶν Λέχων καὶ ὑπὲρ τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὗ ἐλάβομεν ὁρισμοῦ κατὰ τῆς Λιτανείας τῶν Φράγγων ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἰς ἣν ἐπανελθόντες, ἀνεκαινίσαμεν τὴν Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ.

Ἀπήλθομεν οὖν εἰς Ἀδριανούπολιν, εἶτα εἰς Βλαχίαν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, Δεκεμβρίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ, κἀκεῖθεν εἰς Γιάσιον τῷ αὐτῷ ἔτει, Μηνὶ Ἀπριλλίῳ, καὶ αὖθις εἰς Βλαχίαν, εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτι τότε ἦλθε πρεσβευτὴς Λέχος, καὶ ἐγένετο ἡ ἀγάπη μέσον Ὀθωμανῶν καὶ Λέχων. ἐμαίνετο δὲ ὁ πρεσβευτὴς καθ᾽ ἡμῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πολλαὶ ἀγωγαὶ αὐτοῦ καὶ ἐπιμέλειαι ἐκινήθησαν, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὠφέλησαν, ὅτι ὁ Βεζύρης τὸ τελευταῖον τῇ Τετράδι τῆς Διακαινισίμου, οὔσης τῆς παρεμβολῆς ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ Νταοὺτ πασᾶ, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ αἱ Σκηναὶ ὑμῶν ἀνοικταί εἰσι, καὶ ὁρῶσι κατὰ τὴν Λεχίαν οἱ ἵπποι ἡμῶν σελλάριοι, ὅθεν εἴκοσι χρόνους προσέτι συγκροτεῖται πόλεμος μετὰ τῶν Λέχων, Ἱερουσαλὴμ ὅμως ὑμεῖς οὐ λαμβάνεται, τὰ προσκυνήματα λέγων Ἱερουσαλήμ. ἐλάβομεν δὲ ἡμεῖς καὶ τότε ὁρισμὸν, περὶ οὗ ἐδαπανήθησαν πουγγεῖα τριάκοντα, δι᾽ οὗ ὁρισμοῦ ἐκωλύσαμεν τῆς Λιτανείας τοὺς Φράγγους, ἣν μόνοι ἐποίουν καθ᾽ ἑκάστην ἑσπέραν, καὶ ἠρξάμεθα ποιεῖν αὐτὴν ἡμεῖς πρῶτον, καὶ ὕστερον οἱ Φρέροι. εἶτα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀπήλθομεν εἰς Νικομήδειαν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει Μηνὶ Μαΐῳ, καὶ εἰς Προῦσαν Μηνὶ Ἰουνίῳ, ἔπειτα τῷ αὐτῷ ἔτει, Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς Δαμασκοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτε καὶ ἀνεκαινίσαμεν τὸ Μοναστήριον

ειον τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, καὶ ᾠκοδομήσαμεν καὶ τὰ ἀντιστηρίγματα, τὰ κοινῶς λεγόμενα ποδαρικὰ, ἠλείψαμεν τὴν Ἐκκλησίαν. ἠνοίξαμεν τὴν μεγάλην θύραν, καὶ ἐποιήσαμεν τὸ ἱπποστάσιον Ναρθηκα. ἠνοίξαμεν θυρίδας, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκαλλωπίσαμεν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Θ'.

Ὅτι ἐξ ὧν εἶπεν ὁ Φραγγοεπίσκοπος τοῦ Γαλατᾶ λόγων μετὰ τὸ μεσιτεῦσαι περὶ εἰρήνης, καὶ μετὰ τὸ ἀπελθεῖν ἡμᾶς εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθεῖν μὴ τελεωθείσης, δείκνυται ἄκρως σκανδαλοποιὸν τὸ τάγμα τῶν Φράρων.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὁ ἐν τῷ Γαλατᾷ Φραγγοεπίσκοπος ἐδεήθη περὶ εἰρήνης, ὄντος μεσίτου τοῦ ἰατροῦ Τιμόνη, ἐστέρξαμεν, καὶ ἐγένετο συμφωνία ἐν πολλοῖς, καὶ ἔγραψεν ὁ Φραγγοεπίσκοπος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἔλαβεν ἀπόκρισιν, ὅτι ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ Βαρδιανὸς ἄλλος, ᾧ καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης παρήγγειλαν στέρξαι τοῖς συμπεφωνημένοις. ἀλλ' εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Βαρδιανὸς ἐλθὼν, ἀφεὶς τὰς συμφωνίας, ἐζήτει ὑπέρογκα, ὅθεν καὶ οὐδὲν ἴσχυσε τελειῶσαι. ἀναχθεῖσι δὲ ἡμῖν διὰ τῆς Ἰόππης εἰς Ἰσνικὸν μετὰ πηδίου, κἀκεῖθεν διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔλεγεν ὁ Φραγγοεπίσκοπος αὐτὸς, ὅτι οἱ Φράροι τότε ποιοῦσι μεθ' ὑμῶν ἀγάπην, ὅτε δώσετε αὐτοῖς πάντα τὰ προσκυνήματα, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ γενήσεσθε καὶ ὑμεῖς παπισταὶ, καὶ ὁμολογήσετε ὅτι οὐκ ἐστὲ Ῥωμαῖοι, ἀλλ' Ἰασανοὶ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἅγιον τάφον, εἰ τόγε νῦν ἤδη αὐτοῖς δώσετε, αὐτοὶ εἰρήνην τίς ἐστιν οὐ γινώσκουσιν. ἦν δὲ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ ταχεῖα ἄφιξις ἡμῶν δι' αἰτίαν τοιαύτην.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ι'.

Ὅτι ὁ τῶν Ἀρμενίων Βαρταπέτης Ἐλεάζαρ ἑνωθεὶς μεθ' ὅρκου τοῖς Φράτορσι, καὶ ἀπελθὼν ὁ Ἰασανὸς Φράρος εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ δοὺς ὁ Ἐλεάζαρ ἀναφορὰν τῷ Βεζύρῃ μεθ' ὑποσχέσεως πλήθους χρημάτων, περὶ τῆς λιτανείας τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Χαμπεσιακῶν οἰκημάτων, ἀπέτυχον ἀμφότεροι τῶν αἰτήσεων, καὶ περὶ τῆς εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν ἡμῶν ἀποδημίας, καὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδου, καὶ ὧν ἀπεστείλαμεν χρημάτων εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς εἰς Ἰβηρίαν ἡμῶν ἀποδημίας.

Οἱ Ἀρμένιοι ἔτρεφον καθ' ἑαυτοὺς πάθος περὶ τῶν οἰκημάτων τῶν Χαμπεσίων, ὧν ἔλαβον οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐποίουν καὶ αὐτοὶ πολέμους καθ' ἡμῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκε διχόνοιαν μεταξὺ αὐτῶν πολλὴν, καὶ ἦσαν μόνοις τοῖς οἰκείοις ἐνασχολούμενοι. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ διχονοίᾳ ὁ Ἐλεάζαρ ὑπεκρίθη ἄκραν φιλίαν μετὰ τοῦ Νεκταρίου καὶ μεθ' ἡμῶν, ἀλλ' ἀπολαύσας ὀλίγης ἀνέσεως, ἐποίησε τὸ προῤῥηθὲν, ἵνα λειτουργήσῃ δηλαδὴ ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ. ἐπειδὴ δὲ ἐφιλοτιμήθημεν, καὶ ἐπανοήσαμεν καὶ τὰς παῤῥησίας τῶν ἑορτῶν τῶν γεγονυιῶν τῷ ἔτει ἐκείνῳ εἴσω ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ τῆς τε Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, καὶ μάλιστα τῶν Βαΐων ἐν τῇ Λιτανείᾳ τρόπον ἐξαίσιον, καὶ ἐποιήσαμεν μετὰ τὴν Λειτουργίαν τὴν Λιτανείαν μόνοι, αἱ γὰρ ἄλλαι φυλαὶ λιτανεύουσιν ὕστερον πᾶσαι ὁμοῦ. ὁ Ἀρμένιος φθονήσας, οὕτω κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, καθ' ἣν ἡμεῖς ἦμεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, τοῖς Φράτορσι, καὶ συνάγονται ὅλοι εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, καὶ ποιοῦσιν ὅρκους, ἵνα ὦσιν ἐν, καὶ ἵνα ὁ μὲν Ἰασανὸς Φράρος ὁ γενόμενος αἴτιος τοῦ κτῆσαι ὄνομα κενοδοξίας αἴτιος τῶν κακῶν πάντων, ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ Ἀρμένιος προσκαλεσάμενος τὸν Μουτεβελὴν, ἤτοι Οἰκονόμον (τοῦ ἁγίου τάφου) ἔβαλον αὐτὸν καὶ ἔγραψαν εἰς τὴν Βασιλείαν, ὅτι δίδωσιν ὁ Βαρταπέτης τῇ Βασιλείᾳ δέκα χιλιάδας γρόσια, ἵνα ἐλεήσῃ αὐτὸν ἡ Βασιλεία διορισμοῦ λιτανεύειν οὐ πρῶτον, ἀλλὰ κατόπιν, ὅμως ἵν' ὦσιν ὅλοι ὁμοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ῥωμαίων, τῶν γὰρ Ῥωμαίων μόνων πρότερον λιτανευόντων, μετὰ τὸ τελειῶσαι αὐτοὺς τὴν λιτανείαν, διασκεδάζεται ὁ κόσμος, καὶ μένουσιν αὐτοὶ ὕστερον μόνοι μετὰ μόνων τῶν ἄλλων φυλῶν τῶν Αἱρετικῶν. καὶ ἵνα δώσῃ προσέτι ἡ Βασιλεία τοῖς Ἀρμενίοις τὰ τῶν Χαμπεσίων οἰκήματα, ἀνθ' ὧν καὶ προσκυνοῦσιν αὐτὴν μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων γροσίων. ἔλαβον οὖν ὁ Πρoκουρατόρος Φράρος Ὀθωμανὸν μετὰ τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ Χαλέπι, κἀκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὥδευσεν, ὃν ἡμεῖς εἰς τὸ Πασγιάσιον φθάσαντες, ἀπήλθομεν ὁμοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. ὁ δὲ Φράρος εὐθὺς ἐπορεύθη εἰς τὸν Βεζύρην. ὑπέσχετο. ἐποίησε δὲ τὸ οὐδέν. ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τῶν Ἀρμενίων ἀναγνοὺς ὁ Βεζύρης, καὶ διδαχθεὶς, ὅτι τὰ τῶν Χαμπεσίων οἰκήματα δέδωκε τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων ἡ Βασιλεία μετὰ Χατίου, ἤτοι ἱεροῦ τύπου, καὶ ὅτι ἐδούλευσε τότε ὁ Ἱεροσολύμων Παΐσιος τῇ Βασιλείᾳ μετὰ δώδεκα φορτίων ἀργυρίων, καὶ ἡμεῖς μετὰ φορτίων δεκαπέντε ἀργυρίων, ἀπεβάλετο ἐκεῖνα τὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἔμειναν οἱ Αἱρετικοὶ κατῃσχυμμένοι. ἤλθομεν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, Ἰουνίου τετάρτῃ, καὶ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει, μηνὶ Δεκεμβρίῳ

βρίῳ ἀπεδημήσαμεν εἰς Βλαχίαν, ἡγεμονεύοντος Στεφάνου Βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ Μαΐου πεντεκαιδεκάτῃ μετέβημεν εἰς Γιάσιον, καὶ Μηνὶ Νοεμβρίῳ διὰ τῆς Βλαχίας ἐπανήλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ καιροῦ δεξάμενοι, ἀπεστείλαμεν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τεσσάρων ἀδελφῶν διὰ ξηρᾶς γρόσια χιλιάδας δύο πρὸς τοῖς τριάκοντα, καὶ ἐγένετο ἐλαφρότης τοῦ χρέους, αὐτοὶ δὲ Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ὠδεύσαμεν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν Ἰβηρίαν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ΄. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ τοῦ χρέους τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰβηρικῶν Μοναστηρίων ἐξ αἰτίας τῶν ἐν αὐτοῖς χρηματισάντων Ἡγουμένων, καὶ περὶ τῶν ἐξ Ἰβηρίας ἀποσταλέντων χρημάτων εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ χρέους αὐτῶν, καὶ ἀπολεσθέντων καθ᾿ ὁδόν, καὶ ἑτέρων πολλῶν συμβεβηκυιῶν ζημιῶν, καὶ ὧν δεδώκαμεν ἡμεῖς χρημάτων εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ χρέους τούτων τῶν Μοναστηρίων, καὶ περὶ τῆς εἰς Ἰβηρίαν ἡμῶν ἀποδημίας.

Τῶν Ἰβήρων τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀρχαιολογίαν εἴπομεν ἀνωτέρω ἐν ὀλίγοις, νῦν δὲ λέγομεν ὅτι ἐπὶ Παϊσίου ἐγένετο Ἡγούμενος ἐν τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Μοναστηρίοις τῶν Ἰβήρων Νικόλαός τις, ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ἐν Μηδίᾳ Ἀλβανίας, ὃς καὶ εἰς τὴν δύσιν περιεπάτησε, καὶ ἐθάῤῥει εἰδέναι τι, ἀπῆλθεν ὅμως εἰς Ἰβηρίαν καὶ ἐτρύφα, ἐν δὲ τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Σταυροῦ, ὅπερ ἔχουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἴβηρες, ἀφῆκεν ἐπίτροπον Γαβριὴλ τινά, ὃς διὰ βίου φαυλότητα ἔβαλεν εἰς τὸ Μοναστήριον χρέος πολύ, ὅπερ ἐκεῖθεν ἔπεμψεν ὁ Νικόλαος μετά τινος Μάρκου. ὁ δὲ Γαβριὴλ καταβὰς εἰς Ἰόππην δι᾿ ἐπίσκεψιν τοῦ Μάρκου τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει, κατασκευάζει καὶ ὠθεῖ τις Νεσοριανὸς ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν τὸν Μάρκον καὶ πνίγεται, καὶ λαμβάνει αὐτὸς τὰ φλωρία, ἐξ ὧν μέρος δέδωκε τοῖς δανεισταῖς, καὶ ἤλλαξε τὰς ὁμολογίας ἀντὶ τοῦ λαμβάνειν τὰς παλαιάς, ὥσπερ ὄντι ἐν τῷ Ῥέμπλι, ἔπεμψαν οἱ δανεισταὶ τὰς παλαιὰς ὁμολογίας, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τάξαντες τινὰς ὡς δῆθεν κλέπτας, ἐκδύουσι δι᾿ αὐτῶν τὸν ταύτας κομίζοντα ἄνθρωπον, καὶ λαμβάνουσι καὶ τὰς ὁμολογίας. καὶ ὁ μὲν Γαβριὴλ ἐνόμιζεν ἀφανισθῆναι τὰς ὁμολογίας, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ δανεισταὶ εἶχον αὐτάς. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Νικόλαος, καὶ λαβόντες οἱ Ἴβηρες ὅσα εἶχε συνηγμένα, καὶ προσθέντες τούτοις καὶ ἄλλα σχεδὸν ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, πέμπουσι τὸν Τιφλιζίου Ἐπίσκοπον Ἰεσσαὶ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, καὶ τινὰς Ἄρχοντας μετὰ τῶν χρημάτων εἰς Ἱερουσαλὴμ τοῦ ἀποδοῦναι τοῖς δανεισταῖς τὸ χρέος τοῦ Μοναστηρίου, κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολὴν καταμαθόντες τινὲς τῶν Ὀθωμανῶν τὸν πλοῦτον ὃν εἶχον οἱ Ἴβηρες, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς τοῖς Ἴβηρσι περί που τὴν Μελιτηνήν, καὶ ἐκδύουσιν αὐτοὺς (ἦν δὲ ὁ καιρὸς καθ᾿ ὃν ὁ Παΐσιος ἐπανῆλθεν ἀπὸ Ἰβηρίας) οἱ δὲ Ἴβηρες ἀπῆλθον εἰς Ἀδριανούπολιν πρὸς τὸν Βεζύρην, ἀλλ᾿ οὐδὲν ὠφελήθησαν. ὑπέστρεψεν οὖν ὁ Ἐπίσκοπος εἰς Ἰβηρίαν, καὶ τὸ Μοναστήριον ἔμεινεν ὑπόχρεων. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ Νεκταρίου, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ἴβηρ τις ἐξ Ἰουδαίων, τοὔνομα Ἠλαρίων, Κιαλιγγιχέλος (ἦν γὰρ Ἡγούμενος τοῦ ἐν Κολχίδι Μοναστηρίου Κιαλιγγίλα) καὶ σκανδαλισθεὶς ἀπό τινος μικροψυχίας μετὰ τοῦ Πατριάρχου, φεύγει εἰς Ἰβηρίαν, λαβὼν μεθ᾿ ἑαυτοῦ καὶ πάνθ᾿ ὅσα εἶχεν. εἶτα ἔρχεται εἰς Ἱερομόναχος, ὀνόματι Ἰωσήφ, Μουράτα Σιούλης, ἀπὸ τοῦ Καρτελίου ἀπεσταλμένος, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ τρίτῳ ἔτει, διὰ δὲ τὸ εἶναι αὐτὸν ἄπρακτον, ἔλαβον οἱ δανεισταὶ Ὀθωμανοὶ παρ᾿ αὐτοῦ τὰ ἀργύρια, δείξαντες αὐτῷ πάσας τὰς ὁμολογίας, ἃς καὶ ἀναλογισάμενοι, προσέθηκαν τῷ κεφαλαίῳ τὸν τούτων χρόνων τόκον, καὶ ἔλαβον παρ᾿ αὐτοῦ ὁμολογίας πάλιν μετὰ τόκου, ὃς μετὰ τὸ δοῦναι τὰς τοιαύτας ὁμολογίας τοῖς δανεισταῖς, ὑπέστρεψεν εἰς Ἰβηρίαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐνάτῳ ἔτει ἔρχεται ἀποσταλεὶς Μελέτιός τις Χαλεπλῆς μετὰ δέκα χιλιάδων γροσίων, ὢν δὲ κακότροπος, καὶ μὴ ἐρωτῶν τὸν Πατριάρχην ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἔδωκε τοῖς δανεισταῖς τὰ ἀργύρια, ἤλλαξε καὶ τὰς ὁμολογίας, θεὶς ἐν αὐταῖς τὸν τόκον κεφάλαιον, καὶ γέγονε τὸ χρέος τοῦ Σταυροῦ γρόσια χιλιάδες ἐνενήκοντα καὶ τέσσαρες. φεύγει οὖν καὶ αὐτός. εἶτα ὁ προῤῥηθεὶς Ἰωσὴφ συναγαγὼν τεσσαράκοντα χιλιάδας γρόσια, καὶ πεντήκοντα χρυσᾶς ἀλύσεις, καὶ ἄλλα πολλὰ σκεύη, ἔχων μεθ᾿ ἑαυτοῦ καὶ μίαν πολύτιμον εἰκόνα, καὶ ἐλθὼν διὰ θαλάσσης χάριν δῆθεν ἀσφαλείας, εἰσῆλθε κατὰ τὴν Τραπεζοῦντα εἰς πλοῖόν τι λαζικόν, κατὰ δὲ τὸ Κύτωρον ἐρχόμενοι, εἶχον μὲν τὸν ἄνεμον κατὰ πρύμναν, ἦν γὰρ Ἀπηλιώτης, ἀλλὰ σφοδρόν, καὶ θέλοντες εἰσελθεῖν εἰς τινὰ λιμένα μικρόν, καὶ λαβόντες τὰ ἄρμενα ἐπ᾿ αὐτῶν, ἀπεπνίγησαν μετὰ τοῦ πλοίου σύμψυχοι. τέλος πάντων ὁ Καθολικὸς τοῦ Καρτελίου Δομέτιος, ἀδελφὸς ὢν τοῦ Μέπες Τιφλιζίου, ἐπιμελεῖται καὶ συνάγει ἀφ᾿ ὅλης τῆς Ἰβηρίας γρόσια χιλιάδας ἑκατόν, καὶ μελετᾷ ἀπελθεῖν μόνος αὐτὸς εἰς Ἱερουσαλήμ. συνέβη δὲ τότε τὸν υἱὸν τοῦ Μέπες Ἀρτζίλον ζητῆσαι τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Ἰμερετίου, ὁ δὲ Πατριάρχης τὸ πρᾶγμα ἐπιβουλὴν νομίσας κατ᾿ αὐτοῦ, καθότι τὸ Ἰμερέτιον ἀκούει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ

δὲ

δὲ Καρτέλι τῆς Περσίας, ἐμήνυσε τῷ Μέπες ἀπελθεῖν εἰς τὸ Ἰσπαχάνι, ἐξ ὧν τῷ ἀπέρχεσθαι τεθνηκότος, ὁ Καθολικὸς ἔν τινι χωρίῳ διατρίβων, ἀκούσας, καὶ λυπηθεὶς, ἐτελεύτησεν, καὶ ὅσαπερ εἶχεν, ἡρπάγησαν καὶ ἠφανίσθησαν. τὰ δὲ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων ἄλλα μὲν εἶχον ἐνέχυρα οἱ Σαρακηνοὶ, τὸ δὲ τοῦ Σταυροῦ ἐσφράγιζον, καὶ ἠνώχλουν. εἶτα αἱ δύο πτέρυγες τοῦ Σπηλαίου Φράγγοι καὶ Ἀρμένιοι βουλόμενοι δοῦναι τοῖς δανεισταῖς τὸ χρέος, καὶ λαβεῖν οἱ μὲν Φράγγοι τὸν ἅγιον Νικόλαον, οἱ δὲ Ἀρμένιοι τὰ ἄλλα. ἀπὸ δὲ τῆς Ἰβηρίας οὐδὲ μία ἦν καθόλου ἐλπίς. διὰ τοῦτο ἡμεῖς Θεοῦ εὐδοκοῦντος ἠβουλήθημεν ἐλευθερῶσαι τοῦ χρέους τὰ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων, ὅθεν ἐγράψαμεν εἰς Ἰβηρίαν πολλάκις, καὶ δὴ εὑρισκομένων ἡμῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἀνακαινίσει τοῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ, ἦλθον ἀπὸ Ἰβηρίας πρὸς ἡμᾶς γράμματα, ἅπερ ἐδήλουν, ἵνα πέμψωμεν ἡμεῖς πρὸς τὰ ἐκεῖσε ἀνθρώπους, κἀκεῖθεν ἀποστείλωσι πρὸς ἡμᾶς τεσσαράκοντα χιλιάδας γρόσια τοῦ ἀπαλλάξαι τοῦ χρέους τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων. καὶ ἀπεστείλαμεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει τινὰς τοῦ λαβεῖν τὰ χρήματα, ἡμεῖς δὲ ἀπεδημήσαμεν εἰς Βυζάντιον, κἄπειτα εἰς Βλαχομπογδανίαν. εὐδοκεῖ οὖν ὁ Θεὸς καὶ ἐβοήθησαν οἱ ἐν τῷ Καρτέλι Χριστιανοὶ πολλά, ἀλλ' οὐκ οἴδαμεν διὰ ποίαν ἁμαρτίαν παρεχώρησεν ὁ Θεὸς, καὶ οὐ δεδώκασι τὰ χρήματα τοῖς παρ' ἡμῶν ἐκεῖσε πεμφθεῖσιν ἀνθρώποις. ὅθεν ἐπανελθόντες ἀπὸ Βλαχίας εἰς Βυζάντιον, καὶ γνόντες τὰ γενόμενα, ἐπέμψαμεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τριάκοντα καὶ δύο χιλιάδας γρόσια τοῦ δοθῆναι τὸ χρέος τῶν ἰβηρικῶν Μοναστηρίων τοῖς δανεισταῖς, ὡς εἴρηται, καὶ ἡμεῖς ἀπεδημήσαμεν εἰς Ἰβηρίαν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Β'.

Περὶ μνήμης τινῶν τόπων. χωρῶν. πόλεων. Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, ἣν ἀπερχόμενοι εἰς Ἰβηρίαν ποιούμεθα ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ Φαναρίου ἕως Τιφλιζίου.

Τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει Φεβρουαρίου ἑνδεκάτῃ ἐξήλθομεν τοῦ Βυζαντίου μετὰ νηϊδίου λαζικοῦ. καὶ σημείωσαι, ὅτι τὸ Φανάριον τὸ Ἀνατολικὸν μὴ ὂν πρότερον, ἔκτισεν ὁ Κιοπρουλόγλης Βεζύρης τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει. Ὅτι ἐν τῇ Χηλῇ ἐστὶ τὸ λείψανον Εὐθυμίου Σάρδεων τοῦ ὁμολογητοῦ ὅλον σῶον. Ὅτι ἐν τῇ Κώμῃ Σταυριᾷ, ἀπεχούσῃ τοῦ Ἱεροῦ μίλια ἑβδομηκονταδύο, ἐστὶ παρακείμενον νησίδιον, ἐφ' ᾧ ἦν Μοναστήριον τῆς Θεοτόκου, διὰ δὲ τὸ φιλοξενηθῆναι ἐκεῖ Ῥώσους λῃστὰς, μετὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἔτος ὁ Πιαλῆ Πασσᾶς ἀπελθὼν μετὰ ὀθωμανικοῦ Στόλου, κατέστρεψε τὸ Μοναστήριον, καὶ τοὺς πατέρας διεσκόρπισε. τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τότε ἔπαθε τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃ ἦν ἐν τῇ Θυνίᾳ Νήσῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Προδρόμου, ὅπερ ἦν ἐν τῇ Σωζοπόλει, ἀπελθόντων γὰρ τῶν Ὀθωμανῶν συλλαβεῖν τοὺς ἐκεῖσε καταφυγόντας Ῥώσους, οἱ Ῥῶσοι ἐστάθησαν ἔνδον ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καὶ ἐπολέμησαν αὐτοῖς, ὅθεν οἱ Ὀθωμανοὶ ἔπεμψαν ὕστερον καὶ κατηδάφισαν αὐτό. Ὅτι τὴν ἐν τῇ Πουντοηρακλείᾳ Ἐκκλησίαν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἔτει ἐνέπρησεν ὁ Ἱερεὺς λανθανόντως, ὅθεν καὶ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖθεν οἱ Χριστιανοί. Ὅτι ἐν τῇ Ἀμάστριδι εἰσὶ πολλαὶ Ἐκκλησίαι καὶ Καμπαναρεῖα, ἀλλ' οὐδεὶς ἐστὶ Χριστιανός. Ὅτι Τζιον. Κρέμνα. καὶ Κύτωρον ἔρημα. Ὅτι ἐν τῇ Οἰνωνοπόλει (οὐκ Ἰωνοπόλει) ἣν καὶ Ἀβώνου τεῖχος λέγει ὁ Λουκιανὸς, εἰσὶ πέντε χωρία ὀρθόδοξα, ἕως εἰς ὀγδοήκοντα οἰκίας ποσούμενα, καὶ ἐκεῖ εὗρον Πεντηκοστάριον, ἔχον ἐν ταῖς τῆς ἑβδομάδος ἡμέραις Τριῴδια ἀναστάσιμα, ἐν δὲ τῷ Τριῳδίῳ τῆς Πεντηκοστῆς θεολογεῖται λαμπρῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου. Ὅτι ἡ Στεφάνη ὑπὸ Ῥώσων ἠρημώθη.

Ἀπήλθομεν δὲ Μαρτίου ἑνδεκάτῃ εἰς Σινώπην, καὶ τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ ἐξήλθομεν. Ὅτι ὁ Ἅλυς θολὸς ῥέει. ἐμνήσθημεν δὲ Κροίσου τοῦ τυράννου τῶν ἐντὸς Ἅλυος ἐθνῶν, καὶ τῆς ἀπάτης ἣν ἔπαθεν ὑπὸ τῆς σκολιότητος τοῦ χρησμοῦ, Ἅλυν (ποταμὸν) διαβὰς, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσεις, ἐνόμισε γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα εἰπεῖν αὐτῷ καταλῦσαι τὴν Κύρου ἀρχὴν, ἀλλὰ κατελύθη ἡ ἑαυτοῦ. Ὅτι ἡ Ἀμισὸς Μιλησίων κτίσμα πρῶτον, καὶ ὕστερον Ἀθηναίων, οὐκ ἔχει δὲ Χριστιανὸν οὔτε ἕνα, ἀλλὰ χωρίον ἐστὶ πλησίον αὐτῆς ἓν καὶ μόνον χριστιανικόν. Ὅτι ὁ ποταμὸς Ἶρις, τζαρσαμπᾶς, Χριστιανὸν οὐκ ἔχει, οὔτε ἡ Νεοκαισάρεια, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ Ἀμασείᾳ εἰσὶν ὀλιγοστοί. Ὅτι μεταξὺ τοῦ Ἴρεως καὶ τοῦ Θερμώδοντος τῶν ποταμῶν ἐστὶν ἡ πολυθρύλλητος Γαδηλωνίτης, ἐν ᾗ μυθεύονται αἱ πάλαι Ἀμαζόνες. Ὅτι τὸ Ἴνεος ἐστὶ τὸ Πολεμώνιον, κἂν ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν νῦν, γράφηται καὶ λέγηται διαφόρως, καὶ μάχεται ὁ Νεοκαισαρείας μετὰ τοῦ Ἀμασείας περὶ αὐτοῦ, ὅτι δὲ τοῦ Νεοκαισαρείας ἐστὶν, ἀναντίρρητόν ἐστιν. Ὅτι ἄκρα τις ἀντικρὺ τοῦ Ἰνέου λεγομένη Ἰασώνου μαρτυρεῖ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀργοῦς, καὶ τὸ πλεύσιμον τοῦ Ἰάσονος ἀληθινά. Ὅτι ἐν τῇ Κερασοῦντι εὑρίσκονται μερικοὶ Χριστιανοὶ, ὁμοίως καὶ ἐν τῇ Τριπόλει. Ὅτι ἐν τῷ τῆς Τριπόλεως κάστρῳ οὐκ ἔστι Χριστιανός τις, ἀλλὰ μόνος Ναὸς τῆς Θεοτόκου ἀξιόλογος, ὃν βουληθέντες σαρακηνίσαι οἱ Ὀθωμανοὶ, ἐκωλύθησαν δείμασι πασιδήλοις, ὅθεν ἐν ἑκάστῃ Κυριακῇ οἱ Χριστιανοὶ εἰσερχόμενοι λειτουργοῦσιν ἐκεῖ λαμπρῶς ἕως καὶ τῆς σήμερον. Εἰσήλθομεν δὲ εἰς Τραπεζοῦντα Ἀπριλλίου ἕκτῃ. ἔκτισε δὲ τὴν Τραπεζοῦντα ὡς νῦν ὁρᾶται ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἄνωθεν τῶν θυρῶν αὐτῶν σημειώσεις. Ὅτι Μητρόπολις τῆς Τραπεζοῦντος

πεζοῦντος μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἅλωσιν ἦν ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Φιλίππου, ἔξωθεν τῆς πόλεως κειμένη, τῷ δὲ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τετάρτῳ ἔτει ἐσαρακήνισαν αὐτὴν οἱ Ὀθωμανοί. Ὅτι ἀπὸ Σουρμένων ἕως Γουρίας καὶ τοῦ ποταμοῦ Τζορόχι πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἤρξαντο οἱ Λαζοὶ σαρακηνίζειν, καὶ οὐκ ἔμεινεν ἤδη οὐδὲ μία Ἐκκλησία, ἢ ἱερεὺς ἐν ὅλῃ ἐκείνῃ τῇ Ἐπαρχίᾳ, ἀλλὰ μόναι γυναῖκές τινες. Ἐξήλθομεν δὲ Μαΐου πέμπτῃ τῆς Τραπεζοῦντος, καὶ διὰ Σουμελᾶ καὶ Καΐνι ἀπήλθομεν εἰς Θεοδοσιούπολιν Μαΐου εἰκοστῇ πρώτῃ. Ὅτι εἰς τὸ τοῦ Σουμελᾶ Μοναστήριον ἐστὶν Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ὡσεὶ πηχυαία, καὶ λέγεται εἶναι αὐτὴν ἱστορίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, καθὼς καὶ οἱ Ἰμερέλοι θέλουσι τὴν οὖσαν ἐν τῷ Κελάτῃ εἶναι τοῦ Λουκᾶ. Ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο βουνῶν, ὅπου ἐστὶν ὁ ποταμὸς ὁ ἀπὸ τοῦ Σουμελᾶ καταβαίνων, τῇ τῆς Θεοτόκου βοηθείᾳ, ὅσα χωρία εὑρίσκονται, εἰσὶ χριστιανικά, ὁμοίως καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σουμελᾶ χωρία ἕως Καΐνι χριστιανικά εἰσιν. Ὅτι ἔξω τῆς Θεοδοσιουπόλεως ἔν τινι ὄρει ἦν Παρακλήσιον διεφθαρμένον, ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς ἐφιλοξενήθημεν κατὰ τὴν ἄκραν τῆς χώρας ἐν Ἀσπίτι καινῷ καὶ μεγάλῳ, ἐβάλομεν ἡμέτερον Ἱερομόναχον καὶ ἐλειτούργησεν ἐν αὐτῷ, ὀνομάσαντες αὐτὸ Ἐκκλησίαν, εἶτα καὶ μετὰ ὁρισμῶν βασιλικῶν ἐβεβαιώσαμεν τὸ ἔργον ἕως καὶ τῆς σήμερον, εἰσὶ δὲ ὀρθόδοξοι ἱκανοὶ ἔν τε τῇ πόλει καὶ ἐν πολλοῖς χωρίοις. Ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐπαπίστισαν οἱ παπισταὶ τινὰς Ἀρμενίους, οἷς καὶ συγχωροῦσι λειτουργεῖν καὶ Ἀρμενιστὶ καὶ λατινιστί, τὸ δὲ διὸ ἐπιστρέφουσιν αὐτούς, ἐστὶν ὅτι συγχωροῦσιν αὐτοῖς τὴν κατάλυσιν τῶν νηστειῶν καὶ ἄλλα παράλογα. Ἐξήλθομεν δὲ τῆς Θεοδοσιουπόλεως Ἰουνίου πρώτῃ, καὶ ἀπήλθομεν εἰς Κάρισαν πόλιν Περσαρμενίας, ἀνατολικωτάτην οὖσαν τῆς ἀρχῆς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐν ᾗ ἐζημιώθημεν ὑπὸ τοῦ Πασιᾶ συνεργείᾳ τινὸς Ἀρμενίου γρόσια διακόσια καὶ πεντήκοντα. Ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἦσαν δύο τῶν Ἀρμενίων Ἡγεμόνες, ὧν ὁ εἷς ἦν ἐν τῷ Βαασπαρκαὶ (ἔστι δὲ τὸ Βαασπαρκαὶ Ἐπαρχία, ὅπου τὸ κάστρον Βαΐ) ὀνόματι Κρικορίκιος, ἐλέγετο δὲ Ἄρχων τῶν Ταρῶν. ὁ δὲ ἕτερος ἦν ἐν τῇ παρούσῃ Καρίσῃ, ὃς καὶ ἐλέγετο Ἄρχων τῶν Ἀρχόντων, ὁ δὲ τότε Ἄρχων ὠνομάζετο Συμβάτιος, ἦσαν δὲ ἀμφότεροι ὑποκεκλιμένοι τῷ Λέοντι, καίτοιγε διπρόσωποι, ἐπειδὴ λάθρα προσεῖχον τῷ φυλάρχῳ τῶν Ἀράβων Ὤμερ Μουμνῆ. ἦλθε δὲ ὁ Κρικορίκιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ δύο ἀνεψιοὺς τοῦ Συμβατίου αἰχμαλώτους, οὓς προτροπῇ τοῦ Λέοντος ἠλευθέρωσεν. ἀφιλιάσας ὅμως ὁ Ἄρχων τῶν Ἀρχόντων, κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Μαγίστρου Ἀπακισίου, ὅθεν δέδωκε πάντα τῷ Βασιλεῖ Ῥωμαίων τὰ κάστρα Περκρίσι, Χαλιάτ, Τιβήν, Χέρτ, καὶ Σαλεμάς. ἦν δὲ ἐπὶ Λέοντος Ἰβηρίας Αὐθέντης, ἔχων καὶ ἀξίωμα Κουροπαλάτου, ὁ Ἀδρανασήρ. Ἐφθάσαμεν δὲ εἰς Τιφλίζιον Ἰουνίου ἑπτακαιδεκάτῃ, ἐν ᾗ ἐγένετο ὑπαντή, καθότι ἐξῆλθον πεζοὶ οἵ τε Αὐθεντόπαιδες καὶ Ἄρχοντες καὶ ὁ Καθολικὸς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ ὁ λαὸς τῶν ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων μετὰ Σταυρῶν καὶ Εἰκόνων ἁγίων ἔξω τῆς πόλεως. Ὅτι ἐκινδυνεύσαμεν τρὶς ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσσῃ. Ὅτι ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ἰβηρίας ἀπήλθομεν μετὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, ὃν εἴχομεν, καὶ μετὰ βασιλικῶν ἀνθρώπων. διωρθώσαμεν δὲ ἐν Τιφλιζίῳ τὰ περὶ τοῦ χρέους τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Μοναστηρίων αὐτῶν, ὡς κεῖται ἐν τοῖς κατασίχοις τοῦ ἁγίου τάφου.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ μνήμης τοῦ Τιφλιτζίου καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, καὶ Κύρου καὶ Ἀράγου τῶν ποταμῶν, καὶ ποῦ ἑνοῦνται, καὶ τίσι μεθόριον ὁ Ἄραγος, καὶ ποῦ εἰσιν οἱ δύο ἧλοι τοῦ Σταυροῦ, καὶ τίνα τὰ τῶν Ἰβήρων ἤθη, καὶ τίσιν ὑπόκεινται τῷ Περσάρχῃ, καὶ περὶ τοῦ πολέμου τοῦ τῆς Ἀλβανίας αὐθέντου Τεημορὰζ μετὰ τοῦ Περσάρχου αἰτίᾳ κόρης τινός, καὶ ποῦ ἀπῆλθε, καὶ ποῦ ἐτελεύτησεν ὁ αὐτός, καὶ τῆς περὶ τούτου ψευδολογίας τῶν παπιστῶν, καὶ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Περσάρχου τοῦ εἶναι ἐν Τιφλιζίῳ αὐθέντην Ὀθωμανόν, καὶ τί τὸ αἴτιον τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ οἰκήσεως τῶν Γιεζουβιτῶν, καὶ τίς ἀφ' Ἱσπανίας τοὺς Ἴβηρας μετῴκισε.

Ὅτι τὸ Τιφλίζιον (ῥητέον αὐτὸ οὐδετέρως) καὶ ἡ αὐτοῦ Ἐπαρχία ἐστὶν ἡ κυρίως Ἰβηρία. Ὅτι ὁ Ἄραγος καὶ Κύρος οἱ ποταμοὶ ἑνοῦνται ἄνωθεν τοῦ Τιφλιζίου ὡσεὶ ὥρας ἕξ, ὅπου καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἰβήρων. Ὅτι καὶ Σχέτα λέγεται, ἔστι δὲ ἡ Σχέτα ἐν τῇ Γωνίᾳ, τῇ γενομένῃ ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ποταμῶν, ὧν ἑκατέρωθεν εἰσὶ δύο ἔρημα φρούρια, περὶ ὧν πολλὰ μυθεύονται οἱ Ἴβηρες, ἡμεῖς δὲ μᾶλλον πιστεύομεν τῷ Στράβωνι λέγοντι, τὸ μὲν ἐπὶ τῷ Κύρῳ φρούριον, Ἁρμοζικήν, τὸ δὲ ἐπὶ τῷ Ἀράγῳ, Σεύμαρα. διέχουσι δ' ἀλλήλων ὡσεὶ στάδια ἑκκαίδεκα, ἀφ' ὧν Πομπήϊος ἀπὸ Ἀρμενίας ὁρμώμενος, εἰσῆλθεν εἰς Ἰβηρίαν, καὶ ὕστερον ὁ Κανόδιος. Ὅτι μεθόριον Ἀλβανίας καὶ Ἰβηρίας ἐστὶν ὁ Ἄραγος, καὶ μετὰ τὴν μετὰ Κύρου ἕνωσιν αὐτοῦ ἐστὶν ὁ Κύρος. Ὅτι ἐν τῇ ἐν τῷ Τιφλιζίῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ καθολικοῦ ἐστὶν ἔνδον ἐν διαχρύσῳ καὶ λιθοκολλήτῳ καὶ διαμαργάρῳ θήκῃ ἧλος τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἔστι δὲ καὶ ἕτερος ἐν ὁμοίᾳ θήκῃ ἐν τῷ τοῦ Κελάτη Μοναστηρίῳ, ἀγνοοῦσι δὲ τίς αὐτοὺς ἐκεῖσε ἐκόμισε. ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος ἱστορεῖ, ὅτι ἡ ἁγία Ἑλένη δι' ἀνάγκην τρικυμίας ἔρριψε τὸν ἕνα ἧλον ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ, ἔβαλε δὲ καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἕνα ἐν τῷ τοῦ ἵππου αὐτοῦ χαλινῷ διὰ [illegible] λάβεαν, τοὺς λοιποὺς οἱ

οἱ ἕτεροι δύο εἰσὶν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ. Ὅτι οἱ Ἴβηρες πωλοῦσι τοὺς παροίκους αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ πάντες, οἱ δ' Ἀλβανοὶ, οὐδαμῶς. Ὅτι τὸ Τιφλίζιον λέγεται τροπῇ τοῦ π' εἰς τ'. καθότι Πιτλίζιον λέγεται διὰ τὰ ἐν αὐτῷ ἀξιολογώτατα θερμὰ ὕδατα. Ὅτι καὶ αἱ δύο Ἐπαρχίαι Ἰβηρία καὶ Ἀλβανία (Κάρτελι καὶ Καχέτη) ἐξουσιάζοντο ὑπὸ τοῦ Περσάρχου ἐν δυσὶ καὶ μόνοις, πρῶτον, ὅτι γενόμενος ὁ Αὐθέντης οὐκ ἐξ ἄλλου γένους ἀλλ' ἐκ τῶν Παγκρατιανῶν, ἐβεβαιοῦτο ὑπὸ τοῦ Περσάρχου. δεύτερον, καὶ ὅτι ἔπεμπον αὐτῷ δῶρον παῖδας καὶ παρθένους τινὰς κατ' ἔτος. Ὅτι τοὺς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Ὀθωμανοὺς, λαβόντας ποτὲ τὸ Τιφλίζιον, ὁ Περσάρχης διώξας, δέδωκε πάλιν τοῖς Ἴβηρσι τὸ Τιφλίζιον. ἦν δὲ ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Αὐθέντης ὁ Τεμμοράζης περίπου τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, περὶ οὗ πολλὰ ἱστοροῦσιν οἱ Λατῖνοι, ὅτι ἦν παπιστὴς λέγοντες, καὶ βίβλον τυπώσαντες τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ἔτει, ἐν ᾗ δεικνύουσι καὶ ἐπιστολὰς τοῦ Ῥώμης Οὐρβανοῦ τοῦ ὀγδόου πρὸς αὐτὸν τὸν Τεμμοράζην, καὶ τοῦ Τεμμοράζη πρὸς τὸν Πάπαν, εἰς ἃ λαμπρῶς ψεύδονται (οἱ γὰρ οἱ παπισταὶ, μεμαρτυρημένοι ψευδοπλάσται) καθότι ὁ Τεμμοράζης ἦν ὀρθοδοξότατος. ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ Τεμμοράζη ἦν τις κόρη εὐγενεστάτη ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ, ἣν ἀρραβωνισάμενος ὁ Περσάρχης διὰ γυναῖκα αὐτοῦ, ἔπεμψεν αὐτῇ καὶ προγαμιαίαν δωρεὰν πολύτιμα δῶρα, ἀλλ' ὁ Τεμμοράζης ἀποσχοληθεὶς ὑπό τινος μοναχοῦ, ἔλαβε τὴν κόρην αὐτῆς ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα, ὅθεν ἦλθε μόνος ὁ Σάχης, καὶ κατεπολέμησε τὴν Ἀλβανίαν, καὶ ἠχμαλώτισεν αὐτὴν, καὶ τὸν Τεμμοράζην ἐδίωξεν, ὅτι ἦλθεν εἰς Βυζάντιον πρὸς τὸν Σουλτὰν Μουράτ διὰ βοήθειαν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει, ἀλλ' οὐκ ἐβοήθησεν αὐτῷ, δέδωκε δὲ μόνον αὐτῷ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Μπεϊλίκι, ἤτοι Ἡγεμονίαν διὰ ζωοτροφίαν αὐτοῦ. ἐκεῖνος ὅμως πάλιν ἀπελθὼν, καὶ πολεμήσας μετὰ τοῦ Σάχη, καὶ νικηθεὶς, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ εἰς τὸ Ἰμερέτιον εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Μέπες Ἀλέξανδρον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Μοσχοβίαν μετὰ τοῦ ἐγγονοῦ αὐτοῦ Νικολάου τοῦ καὶ Ἡρακλέους, εἶτα ἀφεὶς τὸν ἔγγονον αὐτοῦ ἐκεῖ, ἀπῆλθεν εἰς Ἑκατόμπυλον (Ἰσπαχάν) πρὸς τὸν Περσάρχην, Πατριαρχεύοντος ἐν Ἱερουσαλὴμ Νεκταρίου, ἔνθα καὶ ἀπέθανεν ὀρθοδόξως. ὕστερον δὲ καὶ ὁ Νικόλαος ἀπὸ Μοσχοβίας ἀπελθὼν ἐκεῖσε, ἐτούρκισεν. ὁ οὖν Σάχης νικήσας τὸν Τεμμοράζην, ἀφῆκε τὸ μὲν Καχέτι χωρὶς Αὐθέντου, εἰς δὲ τὸ Τιφλίζιον ἔβαλεν Αὐθέντην τινὰ Ῥοσόμην, καταγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους τῶν Παγκρατιανῶν, ἀλλ' Ὀθωμανὸν, ἀπὸ πατρὸς γεννηθέντα εἰς Ἑκατόμπυλον, καὶ ἐθέσπισε μηκέτι γίνεσθαι Χριστιανὸν Αὐθέντην. ὁ δὲ Ῥοσόμης καίτοιγε περσίζων, ὅμως ἐβοήθει τῇ ἐκεῖ Ἐκκλησίᾳ πολλά. ἔλαβε δὲ καὶ θετὸν υἱόν τινα, ὀνομάσας αὐτὸν Σχναβάζ. Ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ Σαχναβάζ ἀπῆλθέ τις Χῖος ἰατρὸς Ἀνδρέας εἰς Ἰβηρίαν, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν, καὶ δέδωκε θέλημα ἐλθεῖν ἐκεῖσε τοὺς Ιεζουΐτας, καὶ δὴ καὶ ἔλαβε τῶν Ἀρμενίων δύο Ἐκκλησίας, μίαν τὴν ἐν τῷ κάστρῳ Κόρη, καὶ ἄλλην τὴν ἐν τῷ Τιφλιζίῳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὰς τοῖς Ιεζουΐταις, οἵτινες ἕως τοῦ νῦν μετέβαλον τινὰς τῶν ἐκεῖ Ἀρμενίων εἰς παπισμὸν, ταὐτὸν εἰπεῖν ἀπὸ ὁμίχλης εἰς σκότος, μέσῳ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς γαστριμαργίας χρώμενοι. τῷ δὲ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει ἤνεγξα γράμματα τῶν Ιεζουϊτῶν ἐκείνων, ἐν αὐτοῖς γραφόντων πρὸς τὸν Ῥώμης, καὶ λεγόντων, ὅτι τὸν Αὐθέντην Τιφλιζίου καί τινας Ἀρχιερεῖς ἐποίησαν παπιστὰς, εἰ καὶ ἔτι κρυφίως. ὅμως ψεύδματα εἶπον παντάπασι. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ὁ Μεγασθένης εἰς τὸ .... βιβλίον ἱστορεῖ πῶς ὁ Ναβουχοδονόσορ μετοίκισε τοὺς Ἴβηρας αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας. ἔχουσι δὲ καὶ ὄνομα ἔντιμον τὸ Ἡρακλέους καὶ Ἰάσονος, καθότι ἀπεδήμησαν ἐκεῖνοι ἐκεῖσε. καὶ λέγουσι τὸν γέροντα Πατροῦνα, καὶ τὴν σφραγῖδα Πετζέτον, ἣ δεικνύουσιν ἐσχηκέναι ποτὲ μετὰ τῶν Λατίνων συγγένειαν.

ΠΑΡΑ'ΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Λίβελλος πρὸς τὴν Βασιλείαν παπιστῶν διά τινος Χαλεπλῆ περὶ τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ συνοδικὸν γράμμα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἐλθεῖν εἰς ἀπολογίαν, καὶ περὶ τῆς μέχρι Κυταΐσιου ἐπανόδου ἡμῶν.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν Μάρτιον, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, οἱ ἐν Βυζαντίῳ Φράροι ἔταξαν σύν τινα Χαλεπλῆ παπιστῇ, καὶ ἔδωκε λίβελλον τῷ Σουλτάνῳ, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς τὸν ἅγιον τάφον, καὶ Γολγοθᾶν, καὶ Ἀποκαθήλωσιν, καὶ τὸ ἅγιον τῆς γεννήσεως ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον, καὶ δώσωσιν αὐτῷ τόσας χιλιάδας [illegible], καὶ τὰ χίλια καὶ πεντήκοντα γρόσια, τὰ [illegible] τῶν Ῥωμαίων τοῖς ἐν τῷ Ναῷ [illegible] Σουλτὰν [illegible]χμὲτ δώσωσιν αὐτοί. ὁ [illegible] οὖν Σουλτὰν [illegible] ἔπεμ[illegible] τὸν λίβελλον τῷ Βεζύρῃ, [illegible] Βεζύρης ἀπ[illegible] αὐτοὺς τελείως. ἀλλ' ὁ Σατανᾶς, οὗ τὸ κρίμα ἔνδικον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐνήργησε ὑποστρέψαι ἡμᾶς ὀπίσω εἰς Βυζάντιον, ὅθεν ὁ τότε Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Ἰάκωβος πεισθεὶς τινῶν συμβουλαῖς, ἔγραψεν ἡμῖν συνοδικῶς (ἐν ᾧ γράμματι οὐ μόνον οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄρχοντες ἦσαν ὑπογεγραμμένοι) ἐπανελθεῖν εἰς Βυζάντιον, καθότι ἡ βασιλεία ἡμᾶς ζητεῖ εἰς ἀπολογίαν. ὅτε δὲ ἡμᾶς τὰ γράμματα ἐλθόντα εἰς Θεοδοσιούπολιν, [illegible]εκρίθημεν ὅμως μὴ εἰληφέναι αὐτὰ, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ γεγονέναι ἡμῖν ἀπειθεῖς τῇ βασιλείᾳ, ἀπήλθομεν εἰς Τιφλίζιον διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ χρέους τῶν Ἰβήρων,

Ἰβήρων, ἐβιαζόμεθα ὅμως ὑποστρέψαι πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν χειμῶνα. ἐμείναμεν ἐν Τιφλιζίῳ τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρας, εἶτα ὡδεύσαμεν διὰ Κολχίδος τὴν φέρουσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. κατελύσαμεν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τζίτζη, διαβαίντες μηνὶ Αὐγούστῳ τὸν Κύρον ποταμὸν ἱππόται, ὕδωρ ἔχοντα ὀλίγον, ὅθεν ἔσφαλεν ὁ Στράβων πλωτὸν αὐτὸν εἶναι εἰπών. ἀπήλθομεν δὲ εἰς Κουτατήσιον Αὐγούστου εἰκοστῇ, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Ε΄.

Παρανομία τοῦ Μέπες Κουτατησίου Παγκρατίου τοῦ τυφλοῦ εἰς τὸν τῆς Μεγγρελίας Αὐθέντην Δαδιάνον, καὶ τέχνασμα τοῦ Μέπες Τιφλιζίου Ἀρτζίλη τοῦ γενέσθαι Μέπες Ἰμερετίου, καὶ φυγὴ τοῦ τυφλοῦ εἰς Μεχικὴν, δι᾽ οὗ καταδρομὴ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ ὁρίων Μεχικῆς καὶ Καρτελίου ἕως Ἰμερετίου, καὶ ἐπιδρομὴ Ἀβασγῶν ἀπὸ Διοσκουριάδος ἕως Ἱπποποτάμου καὶ Φάσιδος, καὶ περὶ τῆς ἀπὸ Κουτατησίου ἐπανόδου ἡμῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὧν ἐλάβομεν ὁρισμῶν κατὰ τῶν Φράγγων, καὶ τῶν τελῶν, καὶ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ πρέσβεως τῶν Μόσχων εἰς Βυζάντιον, καὶ τῆς ἐν Κοντοσκαλίῳ οἰκοδομῆς τῆς Ἐλπίδος.

Ἀλεξάνδρου τοῦ Μέπες Κουτατησίου, τοῦ ῥηθέντος ἐπὶ τοῦ Παϊσίου, ἔχοντος υἱὸν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς ὀνόματι Παγκράτιον, ἡ δευτέρα γυνὴ αὐτοῦ, καὶ θυγάτηρ τοῦ Τεημουράζη Μέπες Ἀλβανίας ἐτύφλωσεν αὐτὸν δόλῳ. θανόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπέκτειναν τινὲς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ταύτην, καὶ ἐγένετο Μέπες ὁ τυφλὸς Παγκράτιος. γέννημα δὲ ὢν ἐχίδνης, ἐπάτησε Δαδιάνον τὸν Αὐθέντην Μεγγρελίας, καὶ ἔλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. εἶτα Ἀρτζίλης υἱὸς τοῦ Σαχναβάζ Μέπες Τιφλιζίου ἀπελθὼν εἰς τὸν Σάχην, καὶ σαρακηνίσας, ἐγένετο Αὐθέντης τῆς Ἀλβανίας, ὃν ἐλθόντα ἀπὸ Ἐκαρμπούλου εἰς τὴν Αὐθεντίαν αὐτοῦ, ᾔτει ὁ Σάχης ἀποστεῖλαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ὁ δὲ, οἷα δὴ ὄντος τυφλοῦ τοῦ Παγκρατίου, τεχνάζεται γενέσθαι Μέπες εἰς τὸ Ἰμερέτιον, καὶ δὴ ἡτοιμάσθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ Κουτατήσιον. ἔφυγε δὲ ὁ τυφλὸς εἰς τὴν Μεχικὴν πρὸς τὸν Πασσᾶν, καὶ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει γράφει ὁ Σουλτᾶνος τῷ Πασσᾷ Θεοδοσιουπόλεως καὶ ἀθροίζει ἀπὸ Λαζικῆς καὶ Χαλύβων καὶ τῶν πέριξ στρατεύματα, καὶ κατατρέχει τοῦ Ἰμερετίου. λεηλατεῖ. αἰχμαλωτίζει. κατακαίει τὰς Ἐκκλησίας. Μοναστήρια. χώρας ἀπὸ τῶν ὁρίων Μεχικῆς καὶ Καρτελίου ἕως Ἰμερετίου. καὶ δὴ φυγαδεύει τὸν Ἀρτζίλην, καὶ ἀποκαθίστησι τὸν τυφλόν. ἐν δὲ τῷ ἄστει τοῦ Κουτατησίου βάλλει Ὀθωμανοὺς, καὶ εἰσὶ καὶ ἕως τῆς ὥρας ταύτης. ὁ δὲ Δαδιάνος ταπεινωθεὶς ὑπὸ τοῦ τυφλοῦ, ἀσθενεῖ, καὶ κατατρέχουσιν οἱ Ἀβασγοὶ, καὶ φθείρουσιν Ἐκκλησίας, καὶ Μοναστήρια τὸ Μόκφη. τὸ Χώπη. τὸ Κιανήση. Σουγδίτη, καὶ τὰ λοιπὰ ἀπὸ Διοσκουριάδος ἕως Ἱπποποτάμου καὶ Φάσιδος, πλὴν Λουμπαρδίας. ὁ δὲ Δαδιάνος εἰς τὴν συμβεβηκυῖαν ἀνάγκην τοῦ τυφλοῦ, ἐδυνήθη λαβεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, οὐμὴν δὲ καταβαλεῖν καὶ τοὺς Ἀβασγούς. ἐν δὲ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, ὢν κεκλεισμένος ὁ Δαδιάνος εἰς τὸ κάστρον Ῥούχη, ἀπέθανεν. ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ πάλιν ἀπῆλθεν εἰς τὸ Κουτατήσιον πρὸς τὸν τυφλὸν, ὄντων καὶ ἡμῶν ἐκεῖ. εἶχε δὲ μεθ᾽ ἑαυτῆς καὶ τὴν Ἐσθῆτα τῆς Θεοτόκου, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἦν ἐν τῷ Χώπη. ἔμεινε δὲ καὶ τὸ Μοναστήριον τοῦ Κελάτη ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τῆς καταδρομῆς τῶν Ὀθωμανῶν. περὶ δὲ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Κηρύκου οὐκ ἐδυνήθημεν μαθεῖν τί ἐγένετο. τῇ δὲ εἰκοστῇ τετάρτῃ Αὐγούστου ἐξήλθομεν τοῦ Κουτατησίου, καὶ διὰ δύο ἡμερῶν εἰς τὴν τοῦ Φάσιδος ἤλθομεν περαίωσιν, εἰς τόπον λεγόμενον .... ἔστι δὲ ἐκεῖ πλωτὸς ὁ Φάσις, ὅθεν καὶ διέβημεν αὐτὸν μετὰ μονοξύλων. εἶτα εἰς Ὀζουργέτη τὸ καθολικὸν Παλάτιον τοῦ Γουριέλου, εἶτα εἰς Κουμπουλέτη ἐμπόριον Γουρίας, οὗ κατὰ Ἀνατολὰς ὡσεὶ ὥρας ἓξ ἐστὶν ἡ Πέτρα ἡ χώρα, περὶ ἧς ἐπολέμησαν Ἰουστινιανὸς καὶ Χοσρόης. ἔνθα ἦλθον Ἄρχοντες Ἰμερέλοι καὶ Γουριέλοι καὶ ὁ Καθολικὸς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ ὁ Γουριέλος ἐντυχεῖν ἡμῖν. ἐκεῖθεν δὲ ἀνεχωρήσαμεν τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ Σεπτεμβρίου, καὶ διὰ Λαζικῆς καὶ Τραπεζοῦντος. Σινώπης. Οἰωνοπόλεως. Ποντοηρακλείας ἤλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ εἰκοστῇ Νοεμβρίου, καὶ ἐνετύχομεν τῷ Βεζύρῃ, καὶ ἐδώκαμεν αὐτῷ πουγγεῖα δέκα, καὶ δύο τῷ Κεχαγιᾷ αὐτοῦ, καὶ ἓν τῷ Ῥεΐζῃ, καὶ ἓν τῷ Μπεϊλικτζῇ, καὶ ἐλάβομεν ὁρισμὸν κατὰ τῶν Φράγγων, καὶ ὁρισμὸν περὶ τῶν τελεσμάτων. τότε, ὄντος χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, ἦλθε καὶ ὁ πρεσβευτὴς Μοσχοβίας ὁ Πρoκόπιος, ὡς προείρηται, καὶ ᾠκοδομήθη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐλπίδος ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ς΄.

Περὶ τῆς συμβάσης τῷ ἁγίῳ τάφῳ ζημίας διά τινα ἀνακαίνισιν Χωρικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς [illegible] θηλογνώμονος Ἐπάρχου τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν ἅγιον τάφον ἀδικίας, καὶ [illegible] αὐτοῦ [illegible] παρ᾽ ἡμῶν Ἀγᾶ μετὰ ὁρισμοῦ, δι᾽ οὗ πολλὰ κακὰ τῶν κειτῶν ἀνεστάλησαν, καὶ περὶ τῶν [illegible] ἡμῶν [illegible] μετὰ τῶν Φράρων ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος περὶ τῶν προσκυνημάτων, καὶ τῆς νίκης [illegible] ἡμῶν κα[illegible] καὶ [illegible] οἱ Βαρταπέτου Ἐλεαζάρου, καὶ ὧν πέπονθε τῇ συνεργείᾳ ἡμῶν. καὶ πῶς ἔφυγε, καὶ [illegible] ἐλεύτησε

Συμβαίνει δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ τότε πρᾶγμα πικρόν, ὅτι εἰς τὸ ὑπὸ τὴν Βηθλεὲμ κείμενον χωρίον τῶν Ποιμένων, κεῖται σεσαθρωμένον Μοναστήριον, διεφθαρμένην ἔχον Ἐκκλησίαν, καὶ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, ὁ ἡμέτερος ἐκεῖ ἐπίτροπος ἄπλαστος ὤν, ἀνακαινίζει τὴν Ἐκκλησίαν ἄνευ θελήματος τοῦ Κριτοῦ, καὶ ἐγκαλοῦσιν οἱ Φράροι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐνιππεύουσιν ὅλη ἡ Χώρα καὶ οἱ Κριταὶ πρὸς ἐξέτασιν, καὶ ζημιοῦσι τὸ Μοναστήριον γρόσια χιλιάδας πέντε. ὅθεν ὡς παρὰ τὸν βασιλικὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ δίκαιον ποιήσαντα τὸν Κριτὴν τὴν ζημίαν, ἐξέβαλον αὐτὸν καὶ ἔβαλεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον ὁ Μουφτής, ἤτοι ὁ κυρωτὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου, ἡ ζημία ὅμως ἔμεινεν. εἶτα τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει, καθ' ὃ ἀπῆλθεν ὁ Σουλτάνος εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐγένετο Πασσᾶς τις τῆς Ἱερουσαλὴμ θηρίον τῇ γνώμῃ, ζημιώσας ἡμᾶς ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι γρόσια χιλιάδας ἑβδομήκοντα. ὅθεν ἀπήλθομεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐπέμψαμεν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ἄρχοντα βασιλικὸν μετὰ ὁρισμοῦ περὶ τοῦ ῥηθέντος, καὶ ὅσα μὲν ἔλαβεν ἀδικήσας, ἀφῆκαν αὐτῷ ταῦτα οἱ πατέρες, ὑποσχεθέντι μηκέτι λαβεῖν ἕτερα. ἀνέστειλε δὲ ἐκεῖνος ὁ ὁρισμὸς πολλὰς καινοτομίας γεγονυίας ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν Κριτῶν ἔθη, καὶ ὠφέλησεν ἐκεῖ πάντα ἄνθρωπον. Ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἀσθενεῖς ὄντες ἀπὸ χρόνων πολλῶν, εὐηργετοῦντο παρ' ἡμῶν, ὕπουλοι δὲ καὶ ἀχάριστοι ὄντες, τῷ τότε καιρῷ συμφωνοῦσι τοῖς Φράτορσι. καὶ δὴ ὄντων ἡμῶν ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ εἰδότων μηδέν, συνέβη ἐλθεῖν εἰς χεῖρας τοῦ Παπᾶ Ἰουστίνου Φράγγικα γράμματα, ἀφ' ὧν ἔγνωμεν ὅτι ἦσαν ἐν Ἀδριανουπόλει οἱ Φράροι καὶ ὁ Βαρταπέτης Ἀρμένιος. καὶ δὴ συγχύσεως γενομένης κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστήν, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ τρίτῳ ἔτει, καὶ τοῦ Σουλτάνου ὄντος ἔξω τῆς πόλεως ἵνα στρατεύσῃ κατὰ τῆς Βιέννης, ἀπήλθομεν κατ' αὐτὴν ἐμφανισθῆναι τῷ βασιλικῷ ἐπιτρόπῳ. τῶν δ' Ἀρμενίων ὑπαντησάντων ἡμῖν, καὶ συγχώρησιν αἰτησάντων, συνεπλάκημεν τῇ κατὰ τῶν Φράρων μάχῃ. καὶ γίνεται ἀγὼν ἰσχυρὸς παρὰ τῷ Κεχαγιᾷ, ἤτοι τῷ Οἰκονόμῳ τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἀναφέρεται ἡ ὑπόθεσις τῷ ἐπιτρόπῳ, καὶ γίνονται φανερὰ τὰ διανοήματα τῶν Φρατόρων, ὧν τὸ ἐπιχείρημα ἦν, ὅτι ὅτε ἐπὶ Νεκταρίου ἐλειτουργήσαμεν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Βαΐων, γενομένης παραστάσεως εἰς τὸ κριτήριον, οἱ Φράροι ἔλαβον κρυφίως παρὰ τοῦ Κριτοῦ ἀναφορὰν τοῦ εἶναι αὐτοὺς πρώτους, καὶ ὄντος τοῦ Βεζύρη ἐν τῇ Κρήτῃ, ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἀνθυπάτου ὁρισμὸν ὡς ἤθελον, οὓς εὑρόντες ἐν τῷ βασιλικῷ κώδικι, ἐβούλοντο ἀνακαινίσαι, καὶ δὴ καὶ ὁ Βεζύρης συνέθετο, ὑποσχεθέντων αὐτῷ τῶν Φράρων χρήματα, νομίζων εἶναι ὀλίγον τι τὸ ζητούμενον, διδαχθεὶς ὅμως, ὅτι μετὰ τοιούτων δολίως γεγονότων ὁρισμῶν ἐγίνοντο τὰ καθ' ἡμῶν κακὰ τῶν Φράρων, καὶ ὅτι ἡ κρίσις ἐν τῷ βασιλικῷ κριτηρίῳ διεκρίνησε καθαρῶς τὸ δίκαιον τῶν Ῥωμαίων, ἀπεβάλετο πάντα τὰ δολίως γενόμενα, καὶ αὐτοὺς τοὺς Φράρους, φυγόντας νυκτὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ δὴ καὶ ὁ Βαρταπέτης ἀπερχόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐτελεύτησεν ἐν Πηλουσίῳ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις οἰκείοις ἔγραψεν ὁ ἄφρων Βαρταπέτης ὑπερηφάνως ἀντιστῆναι τοῖς ἡμετέροις, καὶ δὴ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως ζητοῦσιν οἱ Ἀρμένιοι καινοτομῆσαι ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ, καὶ ἀποβληθέντες παρὰ τῶν ἡμετέρων, τρέχουσιν εἰς τὸ κριτήριον, καὶ ἀποβάλλονται ὑπὸ τοῦ Κριτοῦ, τοῦ Πασσᾶ τοῖς ἡμετέροις βοηθοῦ ὄντος. γέγονεν ὅμως τὸ σκάνδαλον αἰτία καὶ ἐζημιώθη τὸ Μοναστήριον χρήματα πουγγείων ἑπτὰ ὑπὸ ἀχρειότητος τῶν ἡμετέρων, διχονοούντων καὶ φθονούντων καὶ μαχομένων ἀλλήλοις. Σημείωσαι ὅτι ὁ πολλάκις ῥηθεὶς Ἀρμένιος Ἐλεάζαρ συνεφώνησεν ἔτι τοῖς Φράροις, καὶ ἐξῆλθε τῆς Ἰόππης μετὰ νηὸς φορτίδος, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπέροφρυς, καὶ περινοστῶν εἰς τοὺς προύχοντας, ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς πολλὰ πουγγεῖα περὶ τῶν χαμπεσπακῶν οἰκημάτων. ἀλλ' ἡμεῖς σὺν Θεῷ ἐβοηθήσαμεν τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ Μαρτυρίῳ, καὶ ἔλαβε τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἐπισκοπὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἐλεάζαρ ὑπὸ αἰσχύνης φυγών, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Περσίαν, ἔνθα καὶ ἐγένετο Καθολικὸς τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, κατοδυρόμενος ἀεὶ τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπὸ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ῥωμαίων ἔπαθε, καὶ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἐτελεύτησε.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ΄. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ τοῦ προσποιηθέντος τὸν Μεσσίαν Κωνσταντινουπολίτου Ἑβραίου, καὶ ποῦ κατῴκησε, καὶ ποίους περιῆλθε τό[π]ους, καὶ περὶ τῆς πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν συνάξεως τῶν Ἑβραίων, καὶ τῶν ψευδοθαυματουργιῶν αὐτοῦ, καὶ ὧν [...]ε παρθένων ἑβραΐδ[...] καὶ τῶν ψευδοενθουσιασμῶν τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν γε[...] περὶ τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ, καὶ αὖθις ἀπαγωγῆς εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ σαρακηνίσεως αὐτοῦ, καὶ [ἐ]ξορίας, καὶ τελευτῆς.

[...]ς Ἑβρ[...] τὰ ἴδια [...] τοῦ [...] Σαμπεθάη Σεβὴ [...] σο[...] [...]χθμον ἔχε τὸ [γέ]νος [...] ν Κωνσταν[...] ἀλλὰ δ[ιὰ] τὸ ἐμπρησθῆναι μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὰς κατοικίας τῶν Ἑβραίων, τὰς οὔσας μάλιστα ὑπὸ τὸ Πανδοχεῖον (τὸ Χάνι) τῆς Βαλιδὲς (ἤτοι τῆς μητρὸς

πρὸς τοῦ Βασιλέως) καὶ τὰς ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἕως τοῦ τείχους τοῦ Παλατίου τοῦ καὶ Βυζαντίου ἰδίως λεγομένου, ἐδίωξεν ἡ βασιλεία ἐκεῖθεν τοὺς Ἑβραίους. ὅθεν καὶ αὐτὸς ἀπῆλθεν εἰς Σμύρναν καὶ ᾤκησεν ἐκεῖ, κἀκεῖθεν διανοηθεὶς ἔργον παραχωρήσεως Θεοῦ εἰς ἐμπαιγμὸν τῶν χριστοκτόνων, ὡς ἐγένετο παλαί ποτε ἐν Κρήτῃ, ἀπῆλθεν εἰς Γάζαν, καὶ ἤρξατο εὐφημεῖν ἑαυτὸν Μεσσίαν. εἶτα εὑρὼν σπήλαιόν τι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, ἔμεινεν ἐκεῖ μερικὸν καιρὸν μετ' ἄλλων ἠπατημένων ὑπ' αὐτοῦ. ὅθεν ἐμήνυσε καὶ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίοις περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ. ἦλθε λοιπὸν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ κἀκεῖ ἀπέβαλον αὐτὸν οἱ Ἱεροσολυμῖται Ἰουδαῖοι, ἔχοντες συνεργὸν Ἰάκωβόν τινα ἰατρὸν, ἀπὸ Ἱσπανίας φυγόντα. ὕστερον κατάγεται εἰς Σμύρναν, καὶ ἰσχύει ἐν τῇ ἀπάτῃ. γράφει εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑβραίους, καὶ δέχονται αὐτόν. εἶτα γράφει τοῖς ἁπανταχοῦ Ἰουδαίοις, καὶ γίνεται κίνησις Ἰουδαϊκὴ ἀπό τε Λεχίας. Δύσεως. Ἀφρικῆς, καὶ τοῦ μέρους τῆς Δύσεως τοῦ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν Ὀθωμανῶν. ἀπέρχονται Κωνσταντινουπολῖται Ἑβραῖοι εἰς Σμύρναν πολλοί. διαδίδοται φήμη ὅτι θαυματοποιεῖ. ῥητέον δὲ ἐκ τῶν πολλῶν ἕν. ἐφύσα τινὰς, καὶ ὑπεκρίνοντο ὅτι ἀπέθνησκον, καὶ ἐρράπιζεν αὐτοὺς τῇ μυγοσόβῃ καὶ ἀνίσταντο. ἦλθε δὲ ἀπὸ Σμύρνης εἰς Καλλιούπολιν, καὶ τρέχουσιν ἄπειρα πλήθη Ἑβραίων εἰς ὑπαντὴν αὐτοῦ. ἀκούεται ὅμως ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν Βεζύρην, καὶ πέμψας ἄγει αὐτὸν ἀπὸ Καλλιουπόλεως εἰς Βυζάντιον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ ἔτει. οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἔλεγον ὅτι λήψεται αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς μετὰ παρατάξεως, καὶ ὅταν αὐτὸν πρὸς αὐτὸν ἀγάγῃ, καὶ δεχθῇ αὐτὸν εἰς συνομιλίαν, καθίσει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔσεσθαι λοιπὸν τὴν βασιλείαν τοῦ Μεσσία. ὅμως ἔλαβον αὐτὸν ἐκ τοῦ πλοίου δέροντες οἱ δήμιοι, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν Βεζύρην, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Βεζύρης, εἰ ἀληθῆ εἰσι τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκουόμενα, κἀκεῖνος τοσοῦτον μόνον εἶπεν, ὅτι ἐστὶ σοφὸς, καὶ λέγει τὰ τοῦ Θεοῦ. ἔθετο αὐτὸν ὅμως ὁ Βεζύρης ἐν τῇ φυλακῇ, εἰς ἣν ἔτρεχον τῶν Ἰουδαίων καὶ σοφοὶ καὶ ἰδιῶται, προσκυνοῦντες αὐτόν. ὅθεν ἔγραφε νέας νομοθεσίας, καὶ μάλιστα τὰς πενθίμους ἑορτὰς ἔγραψε μεταβαλεῖν εἰς χαρὰν, καὶ στολισθῆναι, καὶ οὕτως ἐποίησαν. ἰδὼν δὲ ὁ Βεζύρης τοὺς Ἑβραίους μὴ ἡσυχάζοντας, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ τῆς Ἀβύδου φρούριον, περιορισάμενος αὐτόν. ἀλλὰ κἀκεῖσε ἔτρεχον οἱ Ἰουδαῖοι πανταχόθεν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. ἔγραφον δὲ αὐτῷ οἱ σοφοὶ τῶν Ἑβραίων γράμμασι χρυσοῖς ἐπιστολὰς, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν καὶ υἱὸν Θεοῦ, ἀντιφερόμενοι τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο, οἱ ἐν Βελεγραδίῳ. Ἀδριανουπόλει. Λεχίᾳ. Ἀφρικῇ. Ἑλλάδι, καὶ ἀλλαχοῦ ὄντες Ἑβραῖοι, θεωροῦντες νυκτὸς τὰ νέφη, ἔλεγον, ἰδοὺ ἰδοὺ Ἑβραίους τὰ νέφη ἀπαίρει εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ μὴν καὶ ἡμᾶς ταχέως ἀρεῖ, καὶ ἡτοιμάζοντο, ποιοῦντες τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν χρυσίον, ἵνα βαστάζωσι πλούσιοι

κατὰ τὸ ἴδιον τῶν Ἰουδαίων, ὄντων πρὸς τῇ κενοδοξίᾳ καὶ γαστριμαργίᾳ καὶ φιλαργύρων. ὅθεν καὶ ἠκολούθησε πτωχεύειν ἐξ ἐκείνου ἐν τῇ Τουρκίᾳ μάλιστα τοὺς Ἑβραίους, οἵτινες ἀντ' ἀληθείας τὴν ἀπάτην ἀναντίρρητον ἔχοντες, καὶ νομίζοντες εἶναι τὸν καιρὸν τῆς προφητείας τοῦ Ἰωὴλ, τῆς λεχθείσης παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, ὅτι δηλονότι αἱ θυγατέρες ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, τινὲς ἐξ αὐτῶν δι' ἰδίαν δόξαν ἔμαθον τὰς γυναῖκας αὐτῶν τινὰ τῆς Χαλδαϊκῆς γλώσσης, ὧν οἱ λόγοι καὶ τὰ στοιχεῖα ἐβεβαίουν τὸν ἀληθινὸν Μεσσίαν. ἔπιπτον οὖν αἱ τοιαῦται γυναῖκες εἰς τὰς στρωμνὰς αὐτῶν, ὑποκρινόμεναι ἐνθουσιασμὸν, καὶ ἔλεγον ἅπερ εἶχον μεμελετημένα, ὡς δῆθεν προεφήτευον. ταχυγράφων δέ τινων ταῦτα μεταγραφόντων, οἱ Χαχαμὶμ ἐβεβαίουν εἶναι προφητείας, πρῶτον, ὅτι ἐλέγοντο ταῦτα Χαλδαϊκῇ γλώττῃ, ἧς αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἦσαν πάντῃ ἀμαθεῖς. δεύτερον, ὅτι τὰ στοιχεῖα ἅπερ ἔλεγον ἁρμόζειν τῷ Μεσσίᾳ, αὐτοὶ εὕρισκον καὶ ἥρμοττον αὐτῷ τῷ πλάνῳ. ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος οὗτος εἰς Ἀδριανούπολιν. καὶ γυνή τινος Ἄρχοντος Ἑβραίου εἶπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐμηνύθη μοι παρὰ Ἀγγέλου προφητεῦσαι, καὶ ποίησον μοι λοιπὸν τὸν τάδε ἱματισμὸν, εἶτα ἐλθέτωσαν αἱ γυναῖκες τῶν Ἀρχόντων εἰς ἐπίσκεψίν μου, καὶ γένοιτο οὕτως. ἡ δὲ εἶπεν, ὅτι τὸ ἑσπέρας προφητεύσω. ὅθεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐκάλεσε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἡτοίμασε διάφορα πολύτιμα βρώματα, καὶ παίγνια εἰς χαρὰν αὐτῶν καὶ τρυφήν. καὶ γενομένων τούτων, ἐκείνη καθημένη καπφρυμένη, ἐξαίφνης ἔπεσεν εἰς τὴν στρωμνὴν αὐτῆς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν Ἱσπανικῇ γλώττῃ, καὶ ἐρραψῴδησε πολλὰ περὶ τοῦ Μεσσία, ὧνπερ προφανῶν πλασμάτων ὄντων, αἰσχυνθέντες οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεχώρησαν. τοῦ δὲ Σουλτάνου ἐν Ἀδριανουπόλει εὑρισκομένου, καὶ τοῦ Βεζύρη ἀπελθόντος εἰς τὴν Κρήτην, ὁ Ἀνθύπατος, μὴ ἡσυχαζόντων τῶν Ἰουδαίων, μεταπέμπεται δέσμιον τὸν ψευδομεσσίαν ἀπὸ τῆς Ἀβύδου, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Σουλτάνον. ἦν δὲ ἑρμηνεὺς ὁ Ἀρχιατρὸς τοῦ Βασιλέως ἐξ Ἰουδαίων Ὀθωμανός. ὁ δὲ Σουλτάνος ἠρώτησε τὸν ψευδομεσσίαν, εἰ ἀληθῆ εἰσι τὰ περὶ αὐτοῦ. ἀρνησαμένου δὲ, ἠρώτησεν αὐτὸν, εἰ ἔστιν ὁ Μωάμετ προφήτης. ὁ δ' Ἀρχιατρὸς εἶπε τῷ ψευδομεσσίᾳ Ἱσπανικῇ γλώσσῃ, ὅτι ἐὰν μὴ γένηται Ὀθωμανὸς, αὐθωρὸν αὐτὸν ὁ Σουλτάνος ἀποκτείνει. ὅθεν φοβηθεὶς εἶπε, βεβαίως ὁ Μωάμετ ἐστὶν ὁ ἔσχατος καὶ προειρημένος ὑπὸ τῆς γραφῆς προφήτης, καὶ οὕτως ἐτούρκισεν. ἀλλ' αὖθις ἀπήρχετο εἰς τὰς τῶν Ἰουδαίων συναγωγὰς, τοῖς μὲν Ὀθωμανοῖς λέγων, ὅτι ὑπάγει ἵνα διδάξῃ τὴν εὐσέβειαν τοὺς Ἰουδαίους, τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἐκρύπτετο καὶ ἐπιστεύετο ὡς Μ[illegible]σίας, προφασιζόμενος ὅτι [illegible] ἦλθεν ἡ διωρισμένη ὥρα. οἱ δὲ Ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων [illegible] λάβωσι σπέρμα [illegible] ἐξ αὐτοῦ, ἐδίδουν αὐτῷ [illegible] με-τέρας [illegible] καὶ διέφθειρ[illegible]τὰς. [illegible] καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, [illegible] ἔτελ[illegible] αὐτὸν ἡ βασιλεία εἰς [illegible]

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ προσποιηθέντος τὸν Μεσσίαν Ἑβραίου, καὶ πιστευθέντος παρὰ τῶν Ἑβραίων, καὶ ἀπαχθέντος εἰς Βελεγράδιον πρὸς τὸν Βασιλέα ἐκεῖ ὄντα, καὶ σαρακηνίσαντος, καὶ δεχθέντος ὡς Μεσσίου αὖθις παρὰ τῶν Ἑβραίων, καὶ ὧν ἔλεγεν αὐτοῖς ποιεῖν, ἐφ' ὧν ἐξεφωνήθη εἰς χλεύην τὸ, Γγελτίμι;

Κατὰ δὲ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν τρίτον ἔτος, νέος τις Ἑβραῖος ἐν Θεσσαλονίκῃ διεφήμισεν ἑαυτὸν εἶναι τὸν Μεσσίαν, ᾧ καὶ ἐπίστευσαν οἱ Ἑβραῖοι. ἀλλ' ὁ Σουλτάνος μεταπέμπεται αὐτὸν εἰς τὸ Βελεγράδιον. σαρακηνίσαντα δὲ κἀυτὸν, καὶ ἐπανελθόντα εἰς Θεσσαλονίκην, εἶχον πάλιν αὐτὸν οἱ Ἑβραῖοι ὡς Μεσσίαν. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς, ὅτι διὰ τὸ μὴ πεποιηκέναι αὐτοὺς τοὺς Ἑβραίους πάντα τὰ κακὰ πλήρη, ὁ Μεσσίας οὐ φανεροῦται, καὶ δέον ἐστὶ νῦν ταῦτα ποιεῖν, ὅθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σέῤῥαις ὀγδοηκονταετεῖς Χαχαμὶμ ἐσαρακήνισαν. χλευάζοντες δὲ οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Ἑβραίους περιμένοντας τοὺς ἀπατεῶνας ἀντὶ τοῦ Μεσσία, ἔλεγον αὐτοῖς, ΓΓΕΛΤΤΊΜΙ; ἤγουν ἦλθε; καὶ ἔμεινεν ἡ Παροιμία κατὰ τῶν ἰουδαίων ἄχρι τῆς σήμερον. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδόῳ ἔλεγον οἱ ἰουδαῖοι, ὅτι εὕρηνται ἔξωθεν βιβλίου τινὸς γεγραμμένον, ὡς μέλλει ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀφθήσεσθαι ὁ Μεσσίας, συγχύσεως οὔσης μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν Ἡγεμόνων. γενομένης ὅμως ἀγάπης Ὀθωμανῶν. Γερμανῶν καὶ Μοσχόβων, ἔμεινε ματαία καὶ ἡ παροῦσα αὐτῶν ἐλπίς.

ΒΙΒΛΊΟΝ ΙΒ΄. ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ὅτι ἀναιρεθέντος τοῦ Βεζύρη Καρᾶ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ἠδίκησεν ὁ Πασσᾶς τῆς Ἱερουσαλὴμ λίαν τὸν ἅγιον τάφον, καὶ περὶ τῆς δαπάνης ἣν ὀδυνηρῶς ἐδαπανήσαμεν αἰτίᾳ τοῦ ἀνακαινισθέντος τοίχου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου, καὶ περὶ τῆς εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπανελεύσεως ἡμῶν.

Ἤλθομεν ἡμεῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ Σουλτᾶνος ἀποδημεῖ εἰς Βελεγράδιον, ὁ δὲ ἐπίτροπος αὐτοῦ εἰς Βιένναν, ὅτε καὶ ἡττηθεὶς πολλάκις, ἀποκτένεται εἰς Βελεγράδιον, ὅπερ μαθὼν ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Πασσᾶς, ἔλαβεν ἄπειρα χρήματα ἀπὸ τοῦ Μοναστηρίου. ἔφθασε δὲ καὶ τὸ πλεῖον εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τῆς ὕλης ἕνεκεν τῆς οἰκοδομίας τοῦ Τρούλλου, ὡς ῥηθήσεται. ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου πίπτει εἷς τοῖχος, καὶ τοῦ Ἡγουμένου αὐτὸν ἀνακαινίζοντος, ὁ τότε Ἀντέπαρχος ἐκρήμνισε τὸν τοῖχον, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ τινὰς τῶν πατέρων, ὧν τῇ γνώμῃ θηριωδέστατος, ἀπήλθομεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐδαπανήσαμεν τριάκοντα καὶ δύο πουγγεῖα μετὰ κακῆς ἄγαν καὶ ὀδυνηρᾶς καρδίας. ἐγένετο δὲ τότε τὸ πέμπτον καὶ ὁ Παρθένιος Πατριάρχης, μεθ' οὗ μηνὶ Ἰουλίῳ ἤλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ ἑτοιμάσαντες βασιλικὰ γράμματα ἰσχυρὰ, ἐκινήσαμεν Σεπτεμβρίου ὀγδόῃ εἰς τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. ὑποπεσόντες δὲ στομαχικῷ πάθει κατὰ τὸ Ἰκόνιον, ἐκινδυνεύσαμεν τὰ ἔσχατα, μόλις ὅμως μετὰ τοῦ ταχτερβανίου, ἤτοι ὀχήματος φθάσαντες εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἰσσικὸν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εὑρόντες φορτίδα ἀγγλικὴν, εἰσήλθομεν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀπήλθομεν εἰς Χάϊφαν, τυχόντες δὲ καὶ ἰατροῦ ἐν αὐτῇ, ἰάθημεν ἐν Χριστῷ, καὶ ἀπήλθομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἡσυχάσαντες ἕως τοῦ Ἀπριλλίου, οὕτως χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ πέμπτου ἔτους.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀπεδώκαμεν τοῖς δανεισταῖς ὅλον τὸ χρέος τῶν Ἰβηρικῶν Μοναστηρίων, καὶ περὶ τῶν κατ' εἶδος ἀνακαινίσεων καὶ οἰκοδομιῶν ἡμῶν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Σάββα Λαύρᾳ.

Ἦν οὖν ὅλος ἡμῶν ὁ σκοπὸς περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἰβηρικῶν μοναστηρίων ἀπὸ τοῦ χρέους, οὐκ ἐξῆν δὲ αὖθις τοῦ Πασσᾶ τοῦτο ποιῆσαι, ὅτι εἶχον λα[illegible] χρέος ὅλα τὰ Ταΐγμ[illegible]α τῶν κρατούντων, καὶ [illegible]σῶα καὶ ἀνέλιπη ὅσ[illegible] [illegible]γεγραμμένα ἐν [illegible]λογίαις αὐτ[illegible] [illegible]εδω[illegible] [illegible]ν τῇ Τρίτῃ τῆς [illegible] τοῦ θηριο[illegible] [illegible]ου Πασσᾶ τρεῖς χιλιάδας [illegible]α, κα[illegible] [illegible]όμεθα [illegible] ἔργου αὐθημερόν. σ[illegible]έ- [illegible]ν κ[illegible] ἀχρεῖον, ὃς λαβὼν τὸ τέ[illegible]λος αὐτοῦ, ἡσύχασε καὶ ἄκων. ἐλθόντος οὖν τοῦ γραφέως τοῦ Κριτοῦ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, καὶ τινων προεστώτων τῶν Σαρακηνῶν, βοηθέντων ἡμῖν, ἐν μιᾷ ἑβδομάδι ἐποιήσαμεν τὴν ἀπαλλαξιν τῶν ἐνενηκοντατεσσάρων χιλιάδων γροσίων τοῦ χρέους τῶν Ἰβήρων, [illegible]δόντες τοῖς δανεισταῖς ἐλάττονας τῶν πεντήκοντα χιλιάδων γροσίων, ἐπειδὴ τινὲς δωμάσαι ἔλαβον σῶαν τὴν ὀφειλὴν, τινὲς πλέονα τῆς ἡμισεως, τινὲς δὲ τὴν ἡμίσειαν, [illegible] τινὲς καὶ ἧττονα. ἀπαλλαχθέντος δὲ τοῦ

δὲ τοῦ Κελτοῦ, ἦλθον ἄλλος, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἴσχυσε, καὶ ἐγένετο τὸ ἔργον καλὸν καὶ τέλειον. ἀλλ' ὁ ἄδικος Πασσᾶς ἐποίησε τεχνάσματα πολλὰ τοῦ λαβεῖν καὶ ἄλλα χρήματα, καὶ δὴ καὶ γράμμα ὀθωμανικὸν ἔδειξεν ἡμῖν, ἐν ᾧ συνεβούλευον αὐτῷ δῆθεν οἱ πέμψαντες, ἀποκτεῖναι ἡμᾶς. καὶ λαμβάνει παρ' ἡμῶν ἄλλας τρεῖς χιλιάδας φλωρία. ἔδωκεν ὅμως ἡμῖν γράμματα βεβαιωτικὰ τῶν γεγονότων, καὶ ἄδειαν τοῦ ἀνακαινίσαι τὴν Λαύραν τοῦ ἁγίου Σάββα, τὴν ἐκ τοῦ νοτίου μέρους ἀφανισθεῖσαν ἐν πᾶσι, καὶ ἔμεινε μόνη ἡ Ἐκκλησία ἐξώτοιχον, καὶ ἦσαν ἐκεῖ τὰ πρόβατα καὶ οἱ τράγοι τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἔβαλον ἔσω τῆς Ἐκκλησίας τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς βόας αὐτῶν, καὶ εἰσήρχοντο αἱ γυναῖκες αὐτῶν εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ κατεπάτουν αὐτό. ἀπήλθομεν οὖν εἰς τὴν Λαύραν τοῦ ἁγίου Σάββα μετὰ ἀνθρώπου τοῦ Κελτοῦ, καὶ τοῦ Πασσᾶ, καὶ τινων τῆς Γερουσίας, καὶ ἐποίησε καταγραφὴν ὁ τοῦ Κελτοῦ ἄνθρωπος. καὶ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἐκκλησίας ἕως τοῦ ἀσκητηρίου τοῦ ἁγίου Σάββα ἐγένετο ὁ μέγας τοῖχος. δεύτερον, τὸ ἀσκητήριον τοῦ ἁγίου Σάββα. τρίτον, τὸ Κουβούκλιον. τέταρτον, ἡ περὶ τὸν Ναὸν αὐλὴ ἐστρώθη μετὰ πλακῶν, ἐν ᾗ ἐκοιμῶντο τὸ πρότερον τὰ ὀνάρια τῶν Ἀράβων. πέμπτον, ᾠκοδομήθη τοῖχος ἀπὸ τῆς ἔξω θύρας ἕως τῆς ῥαχίας καὶ τοῦ ἔξω πύργου καινός. ἕκτον, δύο Ἐκκλησίαι ἀνεκαινίσθησαν ὑποκάτωθεν τῆς μεγάλης, καὶ οἰκίαι κατὰ νότον ἑπτά. ἕβδομον, ἔσωθεν τῆς θύρας κλίμαξ πετρίνη, καὶ οἰκία καινὴ διὰ τοὺς ξένους ἐκτίσαι. ὄγδοον, ἀνεκαινίσθη ὁ πύργος τοῦ Δαμασκηνοῦ. ἔνατον, ὁ μέγας τοῖχος ἀπὸ τοῦ ἐπάνω πύργου ἕως τοῦ Χρυσοστόμου ὑψώθη τρεῖς πήχεις. δέκατον, ἡ Ἐκκλησία ἡ μεγάλη, διὰ τὸ εἶναι τὴν ὀροφὴν αὐτῆς σεσαθρωμένην, καὶ ἐν τῷ ὕειν τὰς ψεκάδας διαφθεῖραι τὰς ἱστορίας, ἐσκεπάσθη καὶ ἀνεκαινίσθη καὶ ἠλείφθη. ἑνδέκατον, τοῖχοι οἱ λοιποί, καὶ δεξαμεναί, πλὴν τῶν κελλίων, ἀνεκαινίσθησαν, καὶ ταῦτα πάντα ἐγένοντο κατὰ τὴν καταγραφὴν τοῦ Κελτοῦ, ἀρξαμένης τῆς οἰκοδομίας ἀπὸ Μηνὸς Ἰουλίου, καὶ τελειωθείσης ἐν Μηνὶ Νοεμβρίῳ, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἕκτον ἔτος, καὶ ἐγένετο ὡς ὁρᾶται σὺν Θεῷ ἡ ἐσχάτη δόξα ὑπὲρ τὴν πρώτην, περὶ ἧς οὐ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα μὴ λέγοντες τὰ τοῦ Θεοῦ, δόξωμεν λέγειν ἡμέτερα, ὅπερ ἀπείρηται· Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί, οὐκ αὐτοὶ ἐνεργοί. ἐγένετο δὲ ἡ πᾶσα τῆς οἰκοδομίας δαπάνη πλείονα τῶν δώδεκα χιλιάδων γρόσια.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελεύσεως ἡμῶν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾗ ἐκ προσαγγελίας ἡμῶν ἀνεκαινίσθησαν πάντα τὰ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων, καὶ περὶ τῆς χρονίας ἡμῶν ἀσθενείας.

Αὐτοὶ οὖν τῷ Αὐγούστῳ Μηνὶ ὡδεύσαμεν τὴν φέρουσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐάσαντες μάθημα τοῖς πατράσιν, ἵνα, εἴπερ ὁ Κελτὴς ἐλάσσονι δαπάνῃ συγκατανεύσῃ, ἀνακαινίσωσι καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων Μοναστήρια, ἦσαν γὰρ πάντα σεσαθρωμένα καὶ ἑτοίμως ἔχοντα τοῦ καταπεσεῖν, καὶ μάλιστα τὰ τρία, τὸ τοῦ Σταυροῦ, τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου. καὶ δὴ εὑρόντες καιρὸν οἱ πατέρες, καὶ λαβόντες Χοτζέτιον, ἤτοι βεβαιωτικὸν γράμμα παρὰ τοῦ Κελτοῦ, ἀνεκαίνισαν ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ τὰ Μοναστήρια τῶν Ἰβήρων ταῦτα, τὸ τοῦ Σταυροῦ, τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τὸ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, τὸ τῆς ἁγίας Ἄννης, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῇ ἑβραΐδι. τίνα δὲ συνέβησαν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἐναντία, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν. ἐδαπανήθησαν ὅμως ἐν πάσαις ταῖς ἀνακαινίσεσι τῶν Μοναστηρίων τούτων γρόσια χιλιάδες εἴκοσιν. ἡμῶν δὲ ἐλθόντων εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ ξηρᾶς μετὰ πολλῶν ἀσθενειῶν, καὶ ἀπ' Ἀδριανουπόλεως εἰς Βλαχίαν μελετώντων ἀποδημῆσαι, ἐξεβλήθη ὁ Βεζύρης, καὶ ἐγένετο ὁ Σουλεϊμὰν Πασσᾶς Βεζύρης, τὸ γένος Σέρβος, τὴν γνώμην πολύτροπος, ὢν γνώριμος ἡμῖν ὄντι, καὶ τούτῳ, εἰσήλθομεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐντυχεῖν αὐτῷ. ἀπερχόμενοι δὲ νυκτὸς πρὸς αὐτόν, προσεκρούσαμεν τοῖς λίθοις τὸν πόδα, ὅθεν καὶ τὸ ποδαλγικὸν ἡμῖν συνέβη πάθος. καὶ ὁ μὲν Βεζύρης ἐδέξατο ἡμᾶς ἱκανῶς, ἡμεῖς δὲ ἠσθενήσαμεν καὶ ὑπὸ πυρετοῦ τὰ ἔσχατα, καὶ ὡς οὐδέποτε, κρίμασιν οἷς οἶδε Θεός. καὶ ἐκοιτάσθημεν ἀπὸ Δεκεμβρίου ἕως Μαρτίου.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ'. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἐπανάληψις τοῦ ἀποκομισθέντος ἐν Βυζαντίῳ τύπου, καὶ ἐν θαλάσσῃ ῥιφέντος, καὶ περὶ τοῦ ἐν Γιασίῳ στάντος ἑλληνικοῦ τύπου, καὶ τῶν τυπωθέντων βιβλίων, καὶ ὧν ἐπε[illegible] οἱ τοῦ Κελτοῦ πρέσβ[illegible] παπισταὶ ἐπιχειρημάτων τοῦ λαβεῖν τὸν ἅγιον τάφον καὶ διὰ γρ[illegible] ἐξ[illegible] τὸν Βεζύρην τοῦ Κα[illegible]

Ἐπαναλαμβάνοντες τὸν προρρηθέντα λόγον, ὅτι δηλονότι πατριαρχοῦντος [illegible] τοῦ Δοσιθ[illegible] [illegible] ρως, ἐκόμισεν (οὐκ [illegible]) τύπον [illegible] Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ [illegible]

τοῦ Σχολαρίου, καὶ τοῦ Παλαμᾶ τὸ ἀντιῤῥητικὸν κατὰ τοῦ Πάπα, καὶ ὁ τοῦ Μαργουνίου Διάλογος, καὶ ἄλλα τινά, ἃ, τῶν παπιστῶν πλῆθος χρημάτων τοῖς κρατοῦσι δόντων, ἔῤῥιψαν ἐν τῇ θαλάσσῃ οἱ κρατοῦντες. ἐν ἔτει δὲ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ὄντες εἰς Γιάσιον, καὶ ἰδόντες τοὺς μὲν Μολδαβίους τύπον ἔχοντας, τοὺς δ' Ἕλληνας οὔ, ἐκαιόμεθα τὴν καρδίαν. ὁ δὲ Θεὸς ὁ τῶν καλῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτής, φέρει ἡμῖν Βλάχον τινὰ Ἱερομόναχον τοὔνομα Μητροφάνη, καὶ δίδομεν αὐτῷ ἑξακόσια γρόσια, καὶ κατασκευάζει τύπον καινόν. καὶ δὴ δίδομεν αὐτῷ ἀναλώματα, καὶ χαρτία, καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Νεκταρίου κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα πέμπομεν, καὶ παρ' ἐλπίδα τυποῦται, ὃ καὶ διενέμαμεν τοῖς πᾶσιν ἀδωροδοκήτως. ὤφθη δὲ ἡμῖν γλυκὺ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει εὑρισκόμενοι, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ τρίτῳ ἔτει, ἀπεστείλαμεν χαρτία εἰς Ἰάσιον, καὶ ἐδώκαμεν τῷ τύπῳ καὶ τὸ τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης βιβλίον, γράψαντες ἐπιστολὰς καὶ τῷ Δουκᾳ Βοεβόδα. ὄντων οὖν ἡμῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν πρεσβευτής τις τῶν Γάλλων, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ Φράροι, καὶ ἐπιχειροῦσι διὰ πολλῶν τοῦ λαβεῖν τὰ προσκυνήματα, καὶ δὴ καὶ τὰ βιβλία προὔβάλλοντο, ὅτι διὰ τὸ συντάττειν καὶ ἐντυποῦν τοιαῦτα βιβλία τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, παρεκινήθη ὁ Κράλης τῆς Λεχίας εἰς πόλεμον. πολλὰ οὖν ἠγωνίσαντο, ἀλλ' ὁ Βεζύρης φρόνιμος ὤν, ἐν τοῖς πᾶσιν ἀπέβαλεν αὐτούς. ἀποθανόντος οὖν ἐκείνου τοῦ πρέσβεως, ἦλθεν ἄλλος εἰς Ἀδριανούπολιν, ὄντων ἡμῶν ἐκεῖ ἀσθενῶν, καὶ ἐπιχειρεῖ τοῖς αὐτοῖς πάλιν καθ' ἡμῶν, καὶ τῶν σεβασμίων προσκυνημάτων, κομισάμενος καὶ γράμμα τοῦ Ῥηγὸς τῆς Φράντζας περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως. ἔλεγε δὲ καὶ τότε, ὅτι ὁ Σικελίας Ῥὴξ εἶχε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔτι ὡς ὑμεῖς συγγενεῖς, καὶ δικαίως ἔπεται τὴν κληρονομίαν ὑμῶν εἶναι. οἱ μὲν οὖν Ὀθωμανοὶ διεπρίοντο τὴν καρδίαν περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὁ πόλεμος τῶν Γερμανῶν ἐποίει αὐτοὺς σιωπᾶν. ἀπεκρίθησαν ὅμως γράμμασιν ἐναντίοις τῷ Κελτῷ.

ΠΑΡΆΓΡΑΦΟΝ Β'.

Ἀπόκρισις τεχνικὴ τοῦ Βεζύρη πρὸς τὸν Κελτόν, αἰτήσαντα καθίσαι Κόνσουλον ἴδιον ἐν τῷ Σουβαΐζ, ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ ἁγίου τάφου, εἰς ὃν μέλλοντες ἀπέρχεσθαι ἐξεταστοῦ, εἰσελθόντες εἰς τὸν Βεζύρην, συνελαλήσαμεν πολλά, καὶ περὶ τῆς εἰς Βλαχίαν ἀποδημίας ἡμῶν.

Ἐζήτησε δὲ ὁ Φραντζέζος καὶ ἕτερόν τι, ἵνα δηλαδὴ ἐν τῷ Σουβαΐζ (ὅπερ πάλαι ἐλέγετο Ἡρώων πόλις, κειμένη ἐν τῷ δυσικωτάτῳ μυχῷ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης) ἔχῃ Κόνσουλον, καὶ ἀπέρχωνται ἐκεῖσε αἱ Νῆες αὐτοῦ μετὰ πραγματείας τῆς Ἰνδίας, καὶ Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ὥστε ὅσα πράγματα ἔρχονται ἀπὸ τῆς Ἰνδίας εἰς τὴν Δύσιν μετὰ πορτογεζικῶν Νηῶν, καὶ ἔτι εἰς τὸ Μπεντέρι τῆς Περσίας, καὶ εἰς τὴν Μπάσραν, καὶ εἰς τὴν Μέκκαν, καὶ προσέτι ὅσα φέρουσιν οἱ Ἄραβες ἀπὸ Γεμένι, καὶ Σουβαΐζ, ταῦτα πάντα ἀποκομίζειν τοὺς Φραντζέζους εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐμπόρια, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸ Σουβαΐζ. οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ὑπονοοῦντες, μήπως οἱ Κελτοὶ ἐθισθέντες εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, γένωνται πειραταὶ τῶν ἐρχομένων ἀπὸ Ἰνδίας, καὶ Εὐδαίμονος Ἀραβίας εἰς Μέκκαν, καὶ Αἴγυπτον, καὶ μήπως κτίσωσιν ἔν τινι Νήσῳ φρούριον, καὶ παρέξουσιν αὐτοῖς πράγματα, τὸ μὲν ζήτημα ἀπέβαλον, οὐ μὴν κατ' ἀλήθειαν, ἀλλ' οἰκονομίᾳ, ὅτι ἐφοβοῦντο, ἵνα μὴ ὁμονοήσωσι καὶ αὐτοὶ τοῖς Βενετίκοις, καὶ Γερμανοῖς. καὶ δὴ ἀποκρίνονται τῷ Κελτῷ, ὅτι περὶ τούτου πέμψουσιν ἐρωτῆσαι τὸν Σερίφην (ἔστι δὲ οὗτος ἀρχηγὸς τῆς Μέκκας, Ἐμήρης τὴν φυλήν, τὴν δ' ἀρχὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως λαμβάνων) [illegible] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Σύγ- [illegible] ὅτι γε [illegible] τῆς ἐκεί[illegible] [illegible]ῆς τοιοῦτόν τι [illegible]οῦσιν. εἶτα [illegible] πο[illegible] [illegible]ῆς Ἱερουσαλήμ, [illegible] δοκεῖτε λέ[illegible] [illegible] οἱ Ἕλληνες. ἡ- [illegible] [illegible]ψαμ[illegible] [illegible]ουσαλὴμ Ἀγᾶν, ἤτοι Ἀρ- Βασ[illegible] [illegible] μετὰ ὁρισμοῦ τοῦ ἰδίου τινὸς [illegible] ἐξ[illegible] ἐστὶ τὸ δίκαιον. ἀσθενὴς δὲ ὢν ἐγώ, καὶ μικρὸν ἀναῤῥώσας, ἀπῆλθον εἰς τὸν Βεζύρην μετὰ τοῦ μεγάλου Ἑρμηνέως καὶ Ἐξαποῤῥήτων τῆς βασιλείας κυροῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, καὶ τοῦ Ἄρχοντος Μανολάκη Καστοριανοῦ. ὁ δὲ Βεζύρης καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐκάθισέ με, καὶ ἠρώτα τὰ κατ' ἐμέ.

Χρύσανθος Ἱεροσολύμων.

Ἀλλ' ὦ σεβασμιώτατε δέσποτα, πῶς ἐπιλήσμων ἐγένου, καὶ οὐκ ἐσημείωσας ἐνταῦθα τὴν σαμουρογούνιαν, ἣν ἔδωκας αὐτῷ χάριν, ἣν ἐγὼ ἐβάσταζον ἐν ταῖς χερσί, καὶ προσέτι τὰ πεντακόσια Βενέτικα χρυσᾶ; καὶ γὰρ κἀγὼ συμπαρήμην ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἔγωγε δὲ δάκρυσι περιῤῥαινόμενος, ἔλεγον, Ὦ ἄνθρωπε, δύο τινῶν κακῶν αἰτία καθίσασαι δι' αὐτοῦ τοῦ πέμπειν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐξεταστήν, ἑνὸς μέν, ὅτι οἱ Κελταὶ ἐκφοβοῦσι τοὺς πατέρας, ἵνα λάβωσιν ἀργύρια. δευτέρου δέ, ὅτι οἱ Φρέροι οὐκ ἔχουσιν ἐν χερσὶν ὁρισμόν τινα ὑμέτερον ἄξιον, καὶ πάντοτε ζητοῦσι τὴν Ἱερουσαλήμ, τοῦ δὲ Ἀγᾶ ἐκεῖσε ἀπελθόντος, ὅλοι οἱ ἐκεῖ λαμβάνοντες φλωρία παρ' αὐτῶν τῶν Φρέρων, μαρτυροῦσιν ἐκείνων ἕνεκα, καὶ ἔχουσιν (οἱ Φράγγοι) αἰτίαν ὑμᾶς ἐνοχλεῖν. μὴ λοιπὸν γινέσθω αὕτη ἡ ἐξέτασις, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ δικαίου καὶ ἀγαθοῦ ὄντος. ὁ δὲ εὔφημε ἄνθρωπε ἔφη, καὶ μὴ λέγε τοιαῦτα, ἔοικεν ὅμως ἀγνοεῖν σε διάθεσιν τὴν ἐμήν, ἣν εἶχον καὶ ἔχω εἰς τὸ γένος τὸ σόν, καὶ εἰς σὲ αὐτόν, ἐπειδὴ ἀμφιβάλλων εἰς γνώμην τὴν ἐμήν, προφάσεις ἐπινοεῖς ματαίας. λοιπὸν οὗτοι οἱ ἄδικοι καὶ ἀναίσχυντοι Φράγγοι ζητοῦσιν ὑπερο-

ὑπέργηκα καὶ ἀδιώατα, ἐν οἷς προσετέθηκαν καὶ τὸ πολεμῆσαι τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Βασιλέως. ἡμᾶς δὲ ἀποβαλεῖν αὐτοὺς περὶ τῶν δύο τούτων ζητημάτων, διορίσουσι προφάσεις. δοῦναι δὲ αὐτοῖς ταῦτα, καὶ πῶς; διατοῦτο ἐμακρυνάμεθα τὸν καιρὸν, ἵνα δῆθεν ἀποστείλωμεν ἐρωτῆσαι. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ παραρρεῖ χρόνος. καὶ εἰ μὲν ἴδωμεν αὐτοὺς, ὅτι κινηθήσονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Βασιλέως, τότε ἐστὶν ἄλλος λόγος· εἰ δὲ μὴ, παύτη ματαίως ἐπιχειροῦσι. σὺ δὲ γράψαι τοῖς Μοναχοῖς μὴ φοβηθῆναι, μήτε δοῦναί τι, καὶ ἡσύχασαν. ἀπήλθομεν οὖν εἰς Βλαχίαν ἡμεῖς Μηνὶ Ἀπριλλίῳ, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἕκτον ἔτος, καὶ ὁ Ἀγᾶς ἀπῆλθε μετὰ ἑνὸς Φράγγου Ἑρμηνέως εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ μετὰ Φρατόρων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Γ'.

Ὅτι τὴν ἐξέτασιν τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰς ἐν τῷ κελλίῳ γενομένας ἀναφορὰς ὑπὲρ τῶν Φράγγων διὰ τὰ προσκυνήματα, ὁ Βεζύρης ἀπέβαλε σὺν τῷ περὶ τούτων γράμματι τοῦ Φράντζα, καὶ περὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Στρατοῦ, καὶ ἀλλαγῆς τοῦ Σουλτὰν Μωαμὲτ, καὶ ἀναιρέσεως τοῦ Βεζύρη, καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς βοηθείας τοῦ Σερμπάνου Βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν ἀπὸ Βλαχίας εἰς Γιάσιον, καὶ φυγῆς αὖθις εἰς Βλαχίαν διὰ τὴν ἐκεῖ καταδρομὴν τοῦ Κράλη Λεχίας, καὶ εἰς Βυζάντιον ἐπανελεύσεως, καὶ περὶ οὗ ἐλάβομεν Χρυσοβούλλου κατὰ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ τάφῳ ἀδικιῶν.

Ἀπῆλθον δὲ ὁ βασιλικὸς Ἄρχων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διὰ θαλάσσης, καὶ φθάσαντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐγείρουσι τὸν Κριτὴν, καὶ ἄνθρωπον τοῦ Πασᾶ, καὶ τὴν Γερουσίαν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ποιοῦσιν ἐξέτασιν τῶν ἔνδον ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ, καὶ γράφουσιν ὅτι εἰσὶ τῶν Φράγγων ὁ Γολγοθᾶς, ἡ ἀποκαθήλωσις, καὶ τὸ προσκυνητὸν Κουβούκλιον, καὶ ἡ ἔμπροσθεν αὐτοῦ καμάρα τῆς Ἀναλήψεως, καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ τὸ ἅγιον Σπήλαιον. ἡ μεγάλη Ἐκκλησία. ἡ νότιος αὐλή. οἱ κῆποι. τοὺς δὲ πατέρας λέγοντας κατὰ τοῦ Ἀγᾶ, ὅτι κακῶς ποιεῖ, δέρει αὐτοὺς ὁ Ἀγᾶς, καὶ διώκει μετὰ ῥομφαίας ἐσπασμένης ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. βούλονται οἱ Φράγγοι ἀπαιωρῆσαι τῆς μεγάλης καμάρας τὰς τρεῖς κανδήλας. ἐναντιοῦνται οἱ πατέρες, καὶ ἐμποδίζουσιν αὐτάς. εἶτα γίνεται Συνέδριον μέγιστον εἰς τὸ κριτήριον, καὶ φαίνονται ὅλοι βοηθοὶ τοῖς Λατίνοις. γράφουσιν ἀναφορὰς καὶ σφραγίζουσιν, ὅτι ἦσαν τὰ γραφέντα ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἡ Ἀποκαθήλωσις, καὶ ὁ Γολγοθᾶς τῶν Φράγγων· καὶ πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἔλαβον αὐτὰ ὁ Πατριάρχης Θεοφάνης. καὶ τὸ Κουβούκλιον τῶν Φράγγων ὂν, πρὸ ἕνδεκα χρόνων ἔλαβον αὐτὸ ὁ Πατριάρχης Δοσίθεος. ἔπειτα μηχανῶνται, καὶ γράφουσιν ἀναφορὰν περιέχουσαν πόσα Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας ἔχουσιν οἱ Φράγγοι ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ πόσα οἱ Ῥωμαῖοι, ἵνα δείξωσιν ἐν τούτῳ ὅτι ἔχουσι πολλὰ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οἱ Φράγγοι εἰσὶν ἠδικημένοι. ὁ οὖν Ἀγᾶς ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Ἑρμηνέως εἰς τὸν Βεζύρην ἐν τῷ Σιρμίῳ ὄντα, οὐδὲν ὤνησεν. ἔγραψε δὲ πρὸς τὸν Βεζύρην ὁ Ῥὴξ τῆς Φράντζας, ὁ λεγόμενος Χριστιανικώτατος, μεμφόμενος αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲν ὤνησε. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος, καθ' ὃ ἐλήφθη ἡ Πούδη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, γενομένης ὑπὸ τοῦ Στρατοῦ ἀνταρσίας ἐν τῷ Σιρμίῳ κατὰ τὴν Μοῦρσαν, καὶ τὸ Βαραντίνι, καὶ ἐλθόντος τοῦ Στρατοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἠλλάχθη τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, Ὀκτωβρίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, καὶ ὁ Βεζύρης ἀπεκτάνθη, ἔπαυσαν καὶ τὰ τοῦ πρέσβεως ἕως ἐκεῖ. διατριβομένων δὲ ἡμῶν ἐν Βλαχίᾳ, πολλὰ διὰ γραμμάτων πρὸς τὸν Βεζύρην ἐβοήθησε τῷ ἁγίῳ τάφῳ ὁ Αὐθέντης τῆς Οὐγγροβλαχίας Σερμπάνος ὁ Καντακουζηνὸς, ᾧ ὁ Κύριος ἀποδοίη τοὺς μισθοὺς ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ. ἡμεῖς δὲ ἀπὸ Βλαχίας ἀπήλθομεν εἰς Γιάσιον τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἕκτῳ ἔτει, Ἰουλίου ὀκτωκαιδεκάτῃ. καὶ ἐλθόντος τοῦ Κράλη τῆς Λεχίας εἰς Μολδοβλαχίαν, ἐφύγομεν, ἐξελθόντες τοῦ Γιασίου τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Ἰουλίου, καὶ ἤλθομεν εἰς Βλαχίαν. ὅσα δὲ κακὰ ὁ Κράλης καὶ οἱ Λέχοι εἰργάσαντο τὰ Μοναστήρια καὶ τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὸ κοινὸν τῶν Χριστιανῶν ἐν Μολδοβλαχίᾳ, πάσης εἰσὶ τραγῳδίας ἐπέκεινα. ὑπέστρεψαν ὅμως ἄπρακτοι. καὶ ἡμεῖς τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, Μηνὶ Ἀπριλλίῳ ἤλθομεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ Χρυσόβουλλον ἐλάβομεν παρὰ τῆς Βασιλείας περὶ τῶν ἀδικιῶν, καὶ ἐπέμψαμεν αὐτὸ εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ ἦσαν καλῶς ἔχοντα τὰ ἡμέτερα, εἰ οὐκ ἐνεργεῖτο ἡ ἀλλαγὴ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Βεζύρη. ἡ δὲ τοῦ Σουλτάνου ἀλλαγὴ ἐγίνετο οὕτω.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ Δ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀλλαγῆς τοῦ Σουλτὰν Μωαμὲτ, καὶ τῆς ἀναρρήσεως [illegible] Σουλτὰν [illegible] Σουλεϊμὰν, [illegible] καὶ τῶν ἀποστατῶν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τῆς ῥᾳδίας ἀναιρέσεως αὐτῶν. [illegible] τοῦ [illegible] τάφου [illegible] Βεζύρην παρὰ τοῦ πρέσβεως τοῦ Φράντζα, καὶ ἀποβολῆς αὐτοῦ. ἁλώσεως ὑπὸ Γερ[illegible] ἐμβολῆς τοῦ τότε Βεζύρη. αἰχμαλωτισμοῦ Σερβίας καὶ Δαρδανίας, καὶ ἀπε[illegible]

δόσεως πρὸς ἡμᾶς Χὰτ Σερὶφίου. νίκης Γερμανῶν, καὶ αἰχμαλωτισμοῦ αὖθις Σερβίας καὶ Δαρδανίας, καὶ περὶ τοῦ Βεζυράτου Μουσαφὰ Πασᾶ υἱοῦ Κιοπρουλῆ.

Συνήχθησαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ὁ Ἀνθύπατος (ὁ γὰρ Βεζύρης οὔπω φθὰς ἦλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ πολέμου) καὶ ὁ Μουφτὴς, ἤτοι ὁ κυρωτὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Νόμου, καὶ οἱ λοιποὶ Κριταὶ καὶ Σχολάριοι, καὶ ἐμήνυσαν τῷ Ἀρχιευνούχῳ, καὶ ἐξέβαλε τῆς ἐν ᾗ ἦν οἰκίας τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σουλτὰν Μωαμὲτ τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, καὶ ἔπεμψαν αὐτὸν ἔξω, καὶ ἐψηφίσαντο αὐτὸν Βασιλέα. εἶτα ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἔγραψε πρόσταγμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Σουλτὰν Μωαμὲτ ἀπελθεῖν εἰς τὸν περιορισμόν. καὶ οὕτως ἀπῆλθον οἱ τὸ πρόσταγμα φέροντες ὅπου ἦν κοιμώμενος, καὶ δεδώκασιν αὐτῷ τὸ γράμμα, ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ὁρισμὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀπῆλθεν ὁ σχεδὸν τεσσαράκοντα ἔτη βασιλεύσας εἰς τὸν περιορισμόν. καὶ τοσοῦτον ῥᾳδία ἡ μεταβολὴ ἐγένετο, ὥστε τὴν πόλιν διὰ τοῦ Κήρυκος αὐτὴν μαθεῖν. ἦλθον δὲ τὰ στρατεύματα μετὰ ὀφρύος, καὶ εἰργάσαντο τὴν πόλιν πολλὰ κακὰ, καὶ δὴ καὶ ἀλλήλους κατέκοπτον. εἷς δέ τις Ὀθωμανὸς πτωχὸς ἀδικηθεὶς, καὶ θεὶς τὸ μανδήλιον αὐτοῦ ἐφ' ἑνὶ ξύλῳ, ἐξεβόησε, Δράμετε εἰς τὴν σημαίαν τοῦ Προφήτου. καὶ οὕτω πόλις καὶ Γαλατᾶς νομίσαντες ἐκβαλεῖν τὸν Σουλτᾶνον τὸ τοιοῦτον σημεῖον, ἔδραμον εἰς τὸ Παλάτιον χάριν προσκυνήσεως αὐτοῦ ὡς ἔθος. πλήθους δὲ πολλοῦ συνελθόντος, ἐξήγαγεν ὁ Σουλτᾶνος ἔξω τὴν σημαίαν, καὶ ἐπειδὴ ὁ μὴ βουλόμενος ὑπ' αὐτὴν ἐλθεῖν, ἐστὶν ἀσεβὴς, ἦλθον καὶ οἱ στρατιῶται, οὓς καθάπαξ οἱ συνελθόντες ἀπέκτειναν. καὶ ἔνθα οὐκ ἐπέσβεσέ τις παύσασθαί ποτε τὴν ἀποστασίαν, διεφθάρη ἐν ἀκαρεῖ. ἐγένετο δὲ Βεζύρης τὶς Ἰσμαὴλ Πασᾶς, εἰς ὃν πάλιν ἦλθεν ὁ τοῦ Φράντζα πρεσβευτὴς ζητῶν τὴν Ἱερουσαλήμ. ἀλλ' ὁ Βεζύρης ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι τοῦτο οὐ γίνεται, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπέβαλεν. ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας τοῦ Βεζύρη ἐκβληθέντος, ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος, ὃς ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Σουλτάνου εἰς Ἀδριανούπολιν. ἔλαβον δὲ καὶ οἱ Γερμανοὶ τὸ Βελεγράδιον, καὶ ἦλθον ἕως εἰς τὸ Νύση καὶ Σκόπια. οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ καὶ ὁ Χαγὴς τῶν Ταταρῶν ἀντιμαχόμενοι, ᾐχμαλώτισαν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας καὶ Δαρδανίας. κατῆλθε δὲ καὶ ὁ τῶν Μοσχόβων στρατὸς μυριάριθμος εἰς τὴν Ταυρόνησον, ἀλλ' ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. ἀπήλθομεν δὲ καὶ ἡμεῖς εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐλάβομεν παρὰ τῆς βασιλείας ἀναγκαῖον Χὰτ Σερὶφ περὶ τῶν ἁγίων προσκυνημάτων, ἐπειδὴ οἱ Φραντζέζοι πάλιν ἠνώχλουν καὶ τὴν βασιλικὴν πόρταν, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. κατὰ δὲ τὸ ἐπελθὸν χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἔνατον ἔτος, ἐστράτευσεν ὁ Βεζύρης κατὰ τῶν Γερμανῶν εἰς Σοφίαν, ἀλλὰ κατὰ πάντα τρόπον ἐνικήθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. ἐγένετο δὲ πάλιν αἰχμαλωσία ἔν τε Σερβίᾳ καὶ Δαρδανίᾳ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Ταταρῶν. ὅθεν ὁ Σουλτᾶνος ἤλλαξε τὸν Βεζύρην, καὶ ἐποίησε Βεζύρην τὸν Μουσαφὰ Πασᾶν, υἱὸν τοῦ Κιοπρουλῆ, ὃς ἐδόκει εἶναι σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ ἐν πᾶσι πρακτικός.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΒ΄. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ τῶν συμβάντων δεινῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ παρὰ τῶν μετὰ βασιλικοῦ Ἄρχοντος ἐλθόντων Φράγκων, καὶ εἰς ὅλον τὸ τοῖς ἔθνεσιν ὑποκείμενον γένος τῶν ὀρθοδόξων. καὶ ὅτι λέγοντες οἱ Φράγκοι ἔχειν τὰ προσκυνήματα, ψεύδονται. καὶ τίνι τρόπῳ ἥρπασαν ἑαυτοῖς τινὰ ἐξουσίαν. καὶ ὅτι πλείω πάντων τῶν Αἱρετικῶν οἱ ὀρθόδοξοι προσκυνήματα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔχουσι.

Λέγει ὁ Σωζόμενος ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἕκτου βιβλίου τῆς χρονικῆς αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ Αὐγούστου ἐν ὀνείρῳ εἶδεν ὁ μέγας Ἀντώνιος ἡμιόνους τινὰς λακτίζοντας τὸ θυσιαστήριον, καὶ κρημνίσαντας τὴν ἁγίαν τράπεζαν. ὅθεν εἶπεν εὐθὺς, ὅτι ταραχὴ νόθων καὶ ἐπιμίκτων δογμάτων καταλήψεται τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἑτεροδόξων ἐπανάστασις γενήσεται. ὅθεν ἠκολούθησαν ὅσα ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀνομοίων καὶ Μακεδ[illegible]ιανῶν ἐγένοντο ἐπ' αὐτοῦ [illegible] καὶ Οὐάλ[illegible] τὰ ἐπὶ τοῦ [illegible] βιβλιώτης [illegible] οσιοσ[illegible] τελα[illegible], ὡς ἔθος τῶν εἰκ[illegible]ων καὶ [illegible] συνελθόντων εἰς τὸν [illegible] ἵδρυται Σταυρο[illegible], χοι[illegible]ρος ἐπεισπηδήσας ἐν μέσῳ τῶν ψαλμῶν, πηλῷ τοῦ τέλματι βεβρεγμένος, καὶ πολλὰς ἀτάκτους περιφορὰς ποιησάμενος, ὑπεξῆλθεν. ὅθεν ἠκολούθησεν ἡ τοῦ Βαρλαὰμ αἵρεσις, καὶ τὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀδυσώπητα κακὰ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. οὕτως ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς, τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδόῳ ἔτει, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου, ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς, λαοῦ ἱκανοῦ συνηγμένου, καὶ ἱερουργοῦντος τοῦ ἱερέως, κύων μέγας καὶ ἄγριος ἐπεισπηδήσας ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξαίφνης, καὶ ἐλθὼν ἕως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου, καὶ πολλὰς περιφορὰς καὶ ὑλακὰς ἀγρίας ὥσπερ λύκος ποιησάμενος, ὑπεξῆλθεν. ὅθεν ἠκολούθησαν αἱ ταραχαὶ τῶν Φραντζέζων. ἡ κα[illegible] τῶν ἁγ[illegible] προσκυνημάτων. τὸ δυσβάστακτον

τέλος

τέλος, ἤτοι τὸ χαράτζιον εἰς τοὺς Χριστιανούς, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Μοναχούς, ἅπερ δὴ ταῦτα, καὶ μάλιστα ὁποῖα καὶ ὁπόσα κακὰ προεξένησαν οἱ Φράροι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτε ἀπῆλθον μετὰ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἥρπασαν μετὰ δολιότητος καὶ δυναστείας τὸ ἔχειν μόνον τὰ πρωτεῖα ἔν τισι σεβασμίοις προσκυνήμασιν, ἰδίας ἄλλης δέονται πραγματείας. δύο ὅμως τινὰ μόνον συντόμως λέγομεν ἐνταῦθα, πρῶτον, ὅτι ἵνα δείξωσιν ἑαυτοὺς οἱ Λατῖνοι ἀρχαίους καὶ ἀδυσωπήτους ἐχθροὺς τῶν ὀρθοδόξων, συνέτριψαν τὸ Τέμπλεον τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Ναοῦ, ὅπερ ἡμεῖς ἐπὶ τέσσαρα ἔτη κατεσκευάσαμεν διὰ τεχνιτῶν Χίων. ἐχλεύαζον καὶ κατεπάτουν τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ τὰς ἁγίας Εἰκόνας ὡς ζωγραφίας ἔθνους Ῥωμαίων, τὴν δὲ ἐν τῇ ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου τάφου καμάρᾳ ἁγίαν τράπεζαν, ἔνθα οἱ Πατριάρχαι διένεμαν τὸ ἅγιον φῶς, κατέσκαψαν, καὶ εὑρόντες ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτῆς θήβην τινὰ μετὰ ἁγίων λειψάνων, ἔλαβον αὐτήν, εἶτα ψευδῶς διεκωδώνισαν ὅτι ἐκρέμασεν ἡ βασιλεία τὸν Πατριάρχην, καὶ ἦσαν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς λύπην καὶ ταραχὴν μεγάλην. ἔφθασεν ὅμως ἐκεῖ τὸ γράμμα ἡμῶν, καὶ ἐποίησαν οἱ Χριστιανοὶ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην λυχναψίαν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ὑπὸ χαρᾶς. οἱ δὲ Φράροι διαβάλλουσι τὸν ἐπίτροπον ἡμῶν τοῖς ἐξουσιασταῖς ὅτι ὕβρισε τὸν βασιλικὸν Ἄρχοντα, καὶ ἄλλα τινὰ ἐτεχνάσαντο ἵνα κακοποιήσωσι τοὺς πατέρας, ὅθεν ἔφυγον εἰς τὴν Δαμασκόν, ἕως οὗ ἀπεστείλαμεν ὁρισμὸν ἀσφαλείας ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, καὶ οὕτως ἐπανῆλθον πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ. δεύτερον, μάτην καὶ ψευδῶς διαγγελίζονται τοῖς πανταχοῦ ὅτι ἔλαβον τὰ ἅγια προσκυνήματα, εἰ γὰρ καὶ ἔλαβον ἔν τισι τούτων κυριότητα πρωτείων, ἀλλ᾽ οὐ καὶ καθόλου δεσποτείαν, ἐπειδὴ ἐνεργοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτοῖς πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας λαμπρῶς καὶ ἐνδόξως, καὶ ἀσυγκρίτως παρρησιαστικώτερον αὐτῶν ὡς καὶ πρότερον χωρὶς τοῦ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν ποιῆσαί τι ἐμπόδιον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὅπερ λέγουσιν, ὅτι δηλαδὴ ἔχουσι τὸν ἅγιον τάφον αὐτοὶ καὶ τὸ ἅγιον Σπήλαιον, οὐδὲν ἄλλο δηλοῦν φαίνεται, ἀλλ᾽ ὅτι λειτουργοῦσιν ἐκεῖ αὐτοὶ μόνοι, ἐπεὶ εἴγε καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς ἐβουλόμεθα, ἐλειτουργοῦμεν ἂν ἀνεμποδίστως, οὐ ποιοῦμεν ὅμως τοῦτο πολλῶν καὶ διαφόρων αἰτιῶν ἕνεκεν, καὶ τὸ δὴ κύριον, ἵνα μὴ νομίζωσιν οἱ πολλοὶ μὴ διαφέρειν ἡμᾶς αὐτῶν. καὶ πρὸς τούτοις ὅσα σεβάσμια προσκυνήματα καὶ Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας ἔχομεν ἡμεῖς καὶ ἔσω τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας πόλεως, καὶ ἔξω πλησίον ταύτης καὶ πόῤῥω, οὐκ ἔχουσιν αὐτοὶ καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα συμμορία τῶν Αἱρετικῶν οὔτε καν τὸ ἥμισυ τούτων, ἅπερ θείῳ ἐλέει κρατοῦμεν, καὶ ἐξουσιάζομεν κατὰ δεσποτείαν καὶ χρῆσιν. ἐγένετο δὲ ἡ τοιαύτη ἁρπαγὴ παρὰ τῶν Φρατόρων ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἐνάτῳ, Μηνὶ Ἀπριλλίῳ.

Εἴληφε τέρμα ἡ δυὰς πρὸς τοῖς δέκα
τῶν βιβλίων, φέρουσα καὶ τὸ τῆς βίβλου
τέλος, Θεῷ δὲ δόξα τῷ Τελεσηλίῳ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΥΣΑΝΤΩΝ.

Πρῶτος	Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ πρῶτος ἱεράρχης τῶν Ἱεροσολύμων.
Δεύτερος	Συμεὼν πρῶτος, ὁ τοῦ Κλωπᾶ, ἢ Κλεώπα.
Τρίτος	Ἰοῦστος πρῶτος.
Τέταρτος	Ζακχαῖος πρῶτος, οὐχ ὁ Ἀρχιτελώνης, ἀλλ᾽ ἕτερος φερώνυμος Ἰουδαῖος τὸ γένος.
Πέμπτος	Τωβίας πρῶτος, ὁ καὶ Τωβίτ.
Ἕκτος	Βενιαμὶν πρῶτος.
Ἕβδομος	Ἰωάννης πρῶτος.
Ὄγδοος	Ματθίας πρῶτος, ὁ καὶ Ματθαῖος καλούμενος.
Ἔνατος	Βενιαμὶν δεύτερος κατὰ Βαρώνιον, κατὰ δὲ Νικηφόρον Φίλιππος.
Δέκατος	Σενέκας πρῶτος, ὁ καὶ Σπιθίας.
Ἑνδέκατος	Ἰοῦστος δεύτερος, ὁ καὶ Ἰούστης.
Δωδέκατος	Λευῒ πρῶτος, ὁ καὶ Λευΐς.
Τρισκαιδέκατος	Ἐφρὴς πρῶτος, ὁ καὶ Ἐφραίμ.
Τεσσαρεσκαιδέκατος	Ἰωσὴφ πρῶτος, ὁ καὶ Ἰεσαὶ καὶ Ἰωσῆς.
Πεντεκαιδέκατος	Ἰούδας πρῶτος.
	Ἰστέον, ὅτι μέχρι τούτου τοῦ Ἰούδα πάντες οἱ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχαι ἦσαν ἐξ Ἰουδαίων.
Ἑκκαιδέκατος	Μάρκος πρῶτος, ὃς πρῶτος ἦν τῶν ἀπεριτμήτων Πατριαρχῶν τῶν Ἱεροσολύμων.
Ἑπτακαιδέκατος	Κασσιανὸς πρῶτος.
Ὀκτωκαιδέκατος	Πούπλιος πρῶτος.
Ἐννεακαιδέκατος	Μάξιμος πρῶτος.
Εἰκοστὸς	Ἰουλιανὸς πρῶτος κατ᾽ Εὐσέβιον, κατ᾽ ἄλλους δὲ Ἰούλιος.
Εἰκοστὸς πρῶτος	Γάϊος πρῶτος, ὁ καὶ Γαϊανός.
Εἰκοστὸς δεύτερος	Σύμμαχος πρῶτος.
Εἰκοστὸς τρίτος	[Γ]άϊος πρῶτος, ὁ καὶ Γάϊος δεύτερος ὀνομαζόμενος.
Εἰκοστὸς τέταρτος	[Ἰου]λιανὸς δεύτερος, ὁ καὶ Οὐάλης.
Εἰκοστὸς πέμπτος	Κα[πι]των πρῶτος, ὁ καὶ Καπιτὼν λεγόμενος.
Εἰκοστὸς ἕκτος	Ἠλ[illegible] πρῶτος.
Εἰκοστὸς ἕβδομος	Μάξι[μος] δεύτερος.
Εἰκοστὸς ὄγδοος	Ἀντῶνι[νος] πρῶτος.
Εἰκοστὸς ἔνατος	Οὐάλης [πρ]ῶτος, ὁ καὶ Βάλης.
Τριακοστὸς	Δολιτια[νὸς π]ρῶτος, ὁ καὶ Δολιχιανός.
Τριακοστὸς πρῶτος	Νάρκισσος [πρ]ῶτος.
Τριακοστὸς δεύτερος	Δίων πρῶτ[ος], ἢ Αἴλιος.
Τριακοστὸς τρίτος	Γερμανίων πρ[ῶτος].
Τριακοστὸς τέταρτος	Γόρδιος πρῶτος.
Τριακοστὸς πέμπτος	Ἀλέξανδρος πρ[ῶτος].
Τριακοστὸς ἕκτος	Μαρζαβαύης πρῶτ[ος], ὁ καὶ Μαζαβαύης καὶ Ἀμαρζίπαυ.
Τριακοστὸς ἕβδομος	Ὑμέναιος πρῶτος
Τριακοστὸς ὄγδοος	Ζάμβας πρῶτος, [illegible]ίμβδας.
Τριακοστὸς ἔνατος	Ἕρμων πρῶτος.
	[Ἰ]στέον, ὅτι μέχρι τούτου [illegible] τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας [illegible] οἱ ἐξ Ἑλλήνων Βασιλεῖς, καὶ οἱ διωγμοὶ αὐτῶν
[illegible]ακοστὸς	[illegible]τος, ὁ ἐν τῷ [illegible] δὲ τὸ χριστιανίσαι τοὺς Βασιλεῖς,
[illegible]κοστὸς πρ[ῶτος]	[illegible]ος, ὁ καὶ [illegible] κατὰ Νίκαιαν πρώτῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.
	[illegible]ρωτον [illegible]μαιας.
	[illegible] εὑρεθεὶς δεύτερον μετὰ τοὺς κατωτέρω τρεῖς, ἐν τῇ
	[illegible], ὁ καὶ Εὐτύχιος, ὁ ὑπὸ τῶν [Ἀ]ρειανῶν ἐξωθεὶς τοῦ θρόνου.
	[illegible]τος, ἄλλ[illegible]

Τεσσα-

Τεσσαρακοστὸς πέμπτος	Ἰλάριος πρῶτος, ὁ καὶ Ἰλαρίων.
	Ἰστέον δὲ, ὅτι τοὺς ἀνωτέρω τρεῖς Ἐρέννιον, Ἡράκλειον καὶ Ἰλάριον οὐ τάττουσιν οἱ ἱστορικοὶ, καὶ κοινῶς ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχῶν καταλόγῳ ὡς παραβάτας, ὥστε τὸν τυραννήσαντα ἐπὶ Ἰουβεναλίου Θεοδόσιον.
Τεσσαρακοστὸς ἕκτος	Ἰωάννης δεύτερος.
Τεσσαρακοστὸς ἕβδομος	Πραΰλιος πρῶτος.
Τεσσαρακοστὸς ὄγδοος	Ἰουβενάλιος πρῶτος, ὁ ἐν ταῖς ἐν Ἐφέσῳ καὶ Χαλκηδόνι Συνόδοις.
Τεσσαρακοστὸς ἔνατος	Θεοδόσιος πρῶτος, ὁ Μονοφυσίτης, ὁ τὸν Ἰουβενάλιον ἐκβαλών.
Πεντηκοστὸς	Ἀναστάσιος πρῶτος.
Πεντηκοστὸς πρῶτος	Γερόντιος πρῶτος, ὁ Μονοφυσίτης, ὁ τὸν Ἀναστάσιον ἐκβαλών.
	Σημείωσαι, ὅτι καὶ οὗτος ἔξω τοῦ καταλόγου ἐστὶ τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχῶν.
Πεντηκοστὸς δεύτερος	Μαρτύριος πρῶτος.
Πεντηκοστὸς τρίτος	Σαλούστιος πρῶτος, ἀφ᾽ οὗ ἀπεσχίσθη ὁ Ῥώμης Ἐπίσκοπος διὰ τὸ Ἑνωτικὸν τοῦ Ζήνωνος.
Πεντηκοστὸς τέταρτος	Ἠλίας δεύτερος ὁ Ἄραψ, ὁ ἐκβληθεὶς ὑπὸ Ἀναστασίου Βασιλέως.
Πεντηκοστὸς πέμπτος	Ἰωάννης τρίτος.
Πεντηκοστὸς ἕκτος	Πέτρος πρῶτος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Βασιλέως.
Πεντηκοστὸς ἕβδομος	Μακάριος δεύτερος, ὁ ἐκβληθείς.
Πεντηκοστὸς ὄγδοος	Εὐστόχιος πρῶτος.
	Σημείωσαι δὲ, ὅτι μετὰ τὸν Εὐστόχιον πάλιν εἰσῆλθεν ὁ ἐκβληθεὶς Μακάριος.
Πεντηκοστὸς ἔνατος	Ἰωάννης τέταρτος.
Ἑξηκοστὸς	Ἀμὼς πρῶτος.
Ἑξηκοστὸς πρῶτος	Ἰσαάκιος πρῶτος, ὁ καὶ Ἡσύχιος.
Ἑξηκοστὸς δεύτερος	Ζαχαρίας πρῶτος, ἐφ᾽ οὗ ᾐχμαλωτίσθη ἡ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπήχθη καὶ αὐτὸς εἰς Περσίαν αἰχμάλωτος.
Ἑξηκοστὸς τρίτος	Μόδεστος πρῶτος.
Ἑξηκοστὸς τέταρτος	Σωφρόνιος πρῶτος.
	Ἰστέον, ὅτι μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ Σωφρονίου ἔμεινεν ὁ θρόνος τῶν Ἱεροσολύμων ἄνευ Πατριάρχου ἔτη εἰκοσιεννέα.
Ἑξηκοστὸς πέμπτος	Γεώργιος πρῶτος κατὰ Εὐτύχιον.
Ἑξηκοστὸς ἕκτος	Θεόδωρος πρῶτος, ὁ ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς ἕκτης Συνόδου.
Ἑξηκοστὸς ἕβδομος	Ἀναστάσιος δεύτερος, ὁ ἐπὶ τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.
Ἑξηκοστὸς ὄγδοος	Ἰωάννης πέμπτος.
Ἑξηκοστὸς ἔνατος	Γεώργιος δεύτερος κατὰ Εὐτύχιον.
Ἑβδομηκοστὸς	Θεόδωρος δεύτερος, ὁ μεταξὺ τῆς ϛ῝ης καὶ ἑβδόμης τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πατριαρχεύσας.
Ἑβδομηκοστὸς πρῶτος	Ἠλίας τρίτος, ὁ ἐπὶ τῆς ἑβδόμ. Συνόδου.
Ἑβδομηκοστὸς δεύτερος	Θωμᾶς πρῶτος.
Ἑβδομηκοστὸς τρίτος	Βασίλειος πρῶτος, ὁ τοῦ Θωμᾶ μαθητής.
Ἑβδομηκοστὸς τέταρτος	Ἰωάννης ἕκτος.
Ἑβδομηκοστὸς πέμπτος	Σέργιος πρῶτος, υἱὸς Μανσούρ.
Ἑβδομηκοστὸς ἕκτος	Σολομὼν πρῶτος, ὁ καὶ [illegible]λαμωνᾶς.
Ἑβδομηκοστὸς ἕβδομος	Θεόδωρος τρίτος, ὁ καὶ [illegible]οδόσιος.
Ἑβδομηκοστὸς ὄγδοος	Ἠλίας τέταρτος, ὁ τοῦ ἀνωτέρω Σεργίου ἀδελφὸς, ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος.
Ἑβδομηκοστὸς ἔνατος	Σέργιος δεύτερος, υἱὸς Γαγγιάν.
Ὀγδοηκοστὸς	Λέων πρῶτος.
Ὀγδοηκοστὸς πρῶτος	Ἀθανάσιος πρῶτος
Ὀγδοηκοστὸς δεύτερος	Νικόλαος πρῶτο[illegible]
Ὀγδοηκοστὸς τρίτος	Χριστόδουλος [illegible]τος, ἀπὸ Ἀσκάλωνος.
Ὀγδοηκοστὸς τέταρτος	Ἰωάννης ἑβδο[illegible], ὁ τῷ Ναῷ [illegible]
Ὀγδοηκοστὸς πέμπτος	Ἀγάθων πρ[illegible] μετὰ τὴν [illegible]
Ὀγδοηκοστὸς ἕκτος	Χριστόδουλο[illegible]ος, [illegible]
Ὀγδοηκοστὸς ἕβδομος	Θωμᾶς [illegible], ὁ ἰατροσοφ[illegible]
Ὀγδοηκοστὸς ὄγδοος	[illegible]
Ὀγδοηκοστὸς ἔνατος	[illegible]

ἰστέον, ὅτι μετὰ τοῦτον ἔμεινεν ὁ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνος ἄνευ Πατριάρχου ἔτη ἕνδεκα.

Ἐννενηκοστὸς	Νικηφόρος πρῶτος.
Ἐννενηκοστὸς πρῶτος	Ὀρέστης πρῶτος ἐπὶ Ῥωμανοῦ Βασιλέως, ἐφ' οὗ ἀνεκτίσθη ὁ Ναός.
Ἐννενηκοστὸς δεύτερος	Μηνᾶς πρῶτος.
Ἐννενηκοστὸς τρίτος	Σωφρόνιος δεύτερος.
Ἐννενηκοστὸς τέταρτος	Μάρκος δεύτερος.
Ἐννενηκοστὸς πέμπτος	Συμεὼν δεύτερος, ὁ κατὰ Ἀζύμων γράψας.
Ἐννενηκοστὸς ἕκτος	Εὐθύμιος πρῶτος ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.
Ἐννενηκοστὸς ἕβδομος	Ἀγάπιος πρῶτος.
Ἐννενηκοστὸς ὄγδοος	Σάββας πρῶτος ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.
Ἐννενηκοστὸς ἔνατος	Εὐχέριος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς	Ἰάκωβος δεύτερος.
Ἑκατοστὸς πρῶτος	Ἀρσένιος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς δεύτερος	Ἰωάννης ὄγδοος ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.
Ἑκατοστὸς τρίτος	Νικηφόρος δεύτερος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλέως.
Ἑκατοστὸς τέταρτος	Δοσίθεος πρῶτος, ὁ μετατεθεὶς εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.
Ἑκατοστὸς πέμπτος	Ἀθανάσιος δεύτερος.
Ἑκατοστὸς ἕκτος	Λεόντιος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς ἕβδομος	Γρηγόριος πρῶτος ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.
Ἑκατοστὸς ὄγδοος	Λάζαρος πρῶτος ἐπὶ Ἀνδρονίκου, ὁ ἐκβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Γερασίμου, καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰσαχθείς.
Ἑκατοστὸς ἔνατος	Γεράσιμος πρῶτος ὁ παράνομος, ὁ τὸν Λάζαρον ἐκβαλὼν ὡς ἀνωτέρω εἴρηται.
Ἑκατοστὸς δέκατος	Σωφρόνιος τρίτος.
Ἑκατοστὸς ἑνδέκατος	Δωρόθεος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς δωδέκατος	Θεόφιλος δεύτερος, ὁ τοῦ Δωροθέου υἱὸς ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου.
Ἑκατοστὸς τρισκαιδέκατος	Θεοφάνης πρῶτος.
Ἑκατοστὸς τεσσαρεσκαιδέκατος	Ἰωακεὶμ πρῶτος, ὁ ἐπὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου.
Ἑκατοστὸς πεντεκαιδέκατος	Γρηγόριος δεύτερος.
Ἑκατοστὸς ἑκκαιδέκατος	Δωρόθεος δεύτερος.
Ἑκατοστὸς ἑπτακαιδέκατος	Γερμανὸς πρῶτος.
Ἑκατοστὸς ὀκτωκαιδέκατος	Σωφρόνιος τέταρτος.
Ἑκατοστὸς ἐννεακαιδέκατος	Θεοφάνης δεύτερος.
Ἑκατοστὸς εἰκοστὸς	Παΐσιος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς εἰκοστὸς πρῶτος	Νεκτάριος πρῶτος.
Ἑκατοστὸς εἰκοστὸς δεύτερος	Δοσίθεος δεύτερος, ὁ πανεύφημος τῆς παρούσης βίβλου συγγραφεύς.
Ἑκατοστὸς εἰκοστὸς τρίτος	Χρύσανθος πρῶτος, ὁ τοῦ ἀνωτέρω Δοσιθέου ἀδελφιδοῦς, ὁ καὶ τὴν παροῦσαν βίβλον ἐκδοὺς τῷ τύπῳ, ὁ σοφὸς τά τε θεῖα καὶ θύραθεν.

Ἐπιδιόρθωσις τῶν ἐν τῇ βίβλῳ σφαλμάτων.

Ἡ δὲ θέσις ἑκάστης λέξεως ἐνταῦθα δὶς τίθεται, πρῶτον δηλονότι ἡ ἐσφαλμένη, εἶτα ἡ ὀρθῶς ἔχουσα. ὁ δὲ ἀριθμὸς τῆς εὑρέσεως τούτων τριπλῆν φέρει θέσιν, πρώτην, τῆς σελίδος, δευτέραν, τοῦ στύλου, καὶ τρίτην, τῆς σειρᾶς, ἔσθ' ὅτε δὲ διπλῆν, ἤγουν τῆς σελίδος καὶ τῆς σειρᾶς, ὅτε τὸ σφάλμα ἐστὶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς.

τοῦ πρώτου βιβλίου.

συγράματα.	συγγράμματα	σελὶς	2	στύλος	I	σειρὰ	9
ἰδὲ.	ἴδε	σελὶς	3	στύλος	I	σειρὰ	24

Τοῦτο τὸ ἰδὲ, ἀπὸ τῆς τρίτης σελίδος τοῦ πρώτου βιβλίου ἕως τῆς τετρακοσιοστῆς ἐνενηκοστῆς τετάρτης τοῦ πέμπτου βιβλίου ἐν ὁποίᾳ ἂν εὕροις σελίδι, ἴδε ἀναγίνωσκε.

οὐ.	οὐ	σελὶς	4	στύλος	2	σειρὰ	4
ἠπατήθη.	ἠπατήθη	σελὶς	7	στύλος	I	σειρὰ	7
Ἀρχιερεύς.	Ἀρχιερεὺς	σελὶς	7	στύλος	I	σειρὰ	24
Ἰδέα.	Ἴδα	σελὶς	10	στύλος	I	σειρὰ	8
γεγονεῖα.	γεγονυῖα	σελὶς	15	στύλος	I	σειρὰ	27
ἐγένετο.	ἐγένετο	σελὶς	15	στύλος	I	σειρὰ	52
Ἐγκσίππου.	Ἡγησίππου	σελὶς	19			σειρὰ	42
Χριστιανοὺς.	Χριστιανῶν	σελὶς	20			σειρὰ	26
Ἀντωνίου.	Ἀντωνίνου	σελὶς	24			σειρὰ	15
Ἀντώνιος.	Ἀντωνῖνος	σελὶς	24	στύλος	I	σειρὰ	22
Ἀντωνίῳ.	Ἀντωνίνῳ	σελὶς	24	στύλος	2	σειρὰ	34
ἥμυσυ.	ἥμισυ	σελὶς	24	στύλος	2	σειρὰ	46
Ἀντωνίῳ.	Ἀντωνίνῳ	σελὶς	25	στύλος	2	σειρὰ	9
αἰρεσαῦτο.	αἱρεσιάρχο	σελὶς	25	στύλος	2	σειρὰ	49
ἑαυτοῦς.	ἑαυτοὺς	σελὶς	30	στύλος	I	σειρὰ	8
ἵνα.	ἵνα	σελὶς	30	στύλος	I	σειρὰ	15
Εὐσέβιος.	Εὐσέβιος	σελὶς	31	στύλος	I	σειρὰ	28
ἀκοινονήτους.	ἀκοινωνήτους	σελὶς	31	στύλος	2	σειρὰ	37
Ἐπίσκποι.	Ἐπίσκοποι	σελὶς	33	στύλος	2	σειρὰ	23
ἔβδομον.	ἔβδομον	σελὶς	40	στύλος	2	σειρὰ	4
κρεπαλόντων.	κραιπαλώντων	σελὶς	50	στύλος	2	σειρὰ	36
ἑπτὰ.	ἑπτὰ	σελὶς	50	στύλος	2	σειρὰ	42
ὑποδιακόνους.	ὑποδιακόνους	σελὶς	50	στύλος	2	σειρὰ	42
βάτισμα.	βάπτισμα	σελὶς	56	στύλος	2	σειρὰ	41
Πέρσιου.	Περσικίλης	σελὶς	57	στύλος	I	σειρὰ	39
Χριστοῦ.	Χριστοῦ	σελὶς	57	στύλος	I	σειρὰ	45
οὐ.	οὐ	σελὶς	58	στύλος	2	σειρὰ	7
πανχόσε.	πανταχόσε	σελὶς	59	στύλος	I	σειρὰ	16
μετανίας.	μετανοίας	σελὶς	59	στύλος	I	σειρὰ	I
καίτος.	καίτοι	σελὶς	59	στύλος	2	σειρὰ	40
Αἰρετικῶν.	Αἱρετικῶν	σελὶς	60	στύλος	I	σειρὰ	54
ἐξωμολογησάμενοι.	ἐξομολογησάμενοι	σελὶς	60	στύλος	2	σειρὰ	23
οἰκεῖα.	οἰκεῖα	σελὶς	60	στύλος	2	σειρὰ	24
αἰτήσαυται.	αἰτήσαντα	σελὶς	62			σειρὰ	37
Ἰοβιαδὸν.	Ἰοβαϊανὸν	σελὶς	64	στύλος	2	σειρὰ	12
Εὐαγγελικῆς.	Εὐαγγελικῆς	σελὶς	64	στύλος	2	σειρὰ	52
Πείσκης.	Περσικίλης	σελὶς	68	στύλος	[illegible]	[illegible]	29
ἠγχέμβρος.	ἡγέμβρος	σελὶς	70	[illegible]			
Συνάδοις.	Συνόδοις	σελὶς	[illegible]				
Σαρδῶ.	Σαρδῶ	σελὶς	[illegible]				
ἀγίαν.	ἁγίαν	σελὶς	[illegible]				
ἔβδομον.	πέμπτον	σελ[illegible]					

Ἰαρμωσανῦ.	Παρμυθιανῦ	σελὶς	81	στύλος	1	σειρὰ	27
Παραγαλόγως	παραλόγως	σελὶς	90	στύλος	2	σειρὰ	22
Ἰανῶι. Καιῶν		σελὶς	93	στύλος	2	σειρὰ	49
δέκατον ὄγδοον.	ὄγδοον	σελὶς	94	στύλος	1	σειρὰ	36
ὀνδέκατον.	ἐνδέκατον	σελὶς	94	στύλος	1	σειρὰ	49
κεφάλαιον δέκατον τέταρτον.	κεφαλαίου δεκάτου τετάρτου παράγραφον τρίτον	σελὶς	95	στύλος	2	σειρὰ	16

τοῦ δευτέρου

Ἱρουσαλὴμ.	Ἱερουσαλὴμ	σελὶς	97			σειρὰ	14
βασικὰ.	βασιλικὰ	σελὶς	102	στύλος	1	σειρὰ	49
κιβωτέδιον.	κιβωτίδιον	σελὶς	102	στύλος	2	σειρὰ	54
κιβωτέδιον.	κιβωτίδιον	σελὶς	103	στύλος	1	σειρὰ	1
πολυημίτου.	πολυτιμήτου	σελὶς	103	στύλος	1	σειρὰ	3
εἰ. εἰς		σελὶς	103	στύλος	1	σειρὰ	3
παραλογίζαισθαι.	παραλογίζεσθαι	σελὶς	105	στύλος	1	σειρὰ	43
Θεοδώριτον.	Θεοδώριτον	σελὶς	109	στύλος	1	σειρὰ	46
ὅτε.	οὔτε	σελὶς	112	στύλος	2	σειρὰ	41
Ῥινοκουρούνων.	Ῥινοκουρούρων	σελὶς	115	στύλος	2	σειρὰ	35
Λιβίη.	Λιβύη	σελὶς	117	στύλος	2	σειρὰ	38
Λιβέριος.	Λιβέριος	σελὶς	118	στύλος	1	σειρὰ	17
Λιβύη.	Λιβύη	σελὶς	118	στύλος	1	σειρὰ	55
Παριάρχαι.	Πατριάρχαι	σελὶς	121	στύλος	1	σειρὰ	51
διφορὰ.	διαφορὰ	σελὶς	122	στύλος	1	σειρὰ	12
Πατριάρχας.	Πατριάρχας	σελὶς	122	στύλος	1	σειρὰ	34
τρεισκαιδεκάτῳ.	τρισκαιδεκάτῳ	σελὶς	124	στύλος	2	σειρὰ	37
σιὼ.	σιὼν	σελὶς	128	στύλος	2	σειρὰ	10
προστρηματείδιον.	προσρηματίδιον	σελὶς	129	στύλος	2	σειρὰ	44
Ἐρμέας,	Ἑρμείας	σελὶς	134	στύλος	2	σειρὰ	37
Φλυαρειδίου.	Φλυαριδίου	σελὶς	136			σειρὰ	31
Ἀντωνίου.	Ἀντωνίνου	σελὶς	137	στύλος	1	σειρὰ	20
Οὐιτελίου.	Οὐϊταλίου	σελὶς	137	στύλος	2	σειρὰ	37
Φλυαρείδιον.	Φλυαρίδιον	σελὶς	139	στύλος	2	σειρὰ	45
Βέκου.	Βέκκου	σελὶς	146	στύλος	2	σειρὰ	20
Πωτογούνης.	Πρωτογούνης	σελὶς	148	στύλος	2	σειρὰ	1
Βέκον.	Βέκκον	σελὶς	155	στύλος	1	σειρὰ	42
τὸ.	τὸν	σελὶς	160	στύλος	1	σειρὰ	39
κατεψησαύτο.	κατεψηφίσαντο	σελὶς	169	στύλος	1	σειρὰ	27
Οὐρσάκοις.	Οὐρσάκιος	σελὶς	171	στύλος	1	σειρὰ	51
στασίασας.	στασιάσας	σελὶς	175	στύλος	1	σειρὰ	17
ἕως.	ἕως	σελὶς	175	στύλος	2	σειρὰ	25
ἡμιτίλου.	ὑμητίου	σελὶς	176	στύλος	1	σειρὰ	46
Φαιδυωθῆναι.	Φαιδρυωθῆναι	σελὶς	177	στύλος	1	σειρὰ	23
ἐημονιτικώτατος,	ἐλεημονητικώτατος	σελὶς	177	στύλος	2	σειρὰ	4
αἱρετικός.	[illegible]τικὸς	σελὶς	180	στύλος	1	σειρὰ	2
[illegible]εκατ[illegible] ὀγδ[illegible].	δε[illegible] [illegible]άρτου	σελὶς	[illegible]2	στύλος	1	σειρὰ	11
[illegible]	[illegible]	σελὶς	[illegible]2	στύλος	1	σειρὰ	12
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	στύλος	1	σειρὰ	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	σειρὰ	[illegible]

Δαμάσου τὸν Ἀπολινάριον ἀπεκήρυξαν. Δαμάσου αἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Συνόδοι τὸν Ἀπολινάριον ἀπεκήρυξαν

		σελὶς	211			σειρὰ	20
ὄγδον.	ὄγδοον	σελὶς	215	στύλος	2	σειρὰ	8
Πάπαν.	Πάπαν.	σελὶς	215	στύλος	1	σειρὰ	45

τοῦ τρίτου.

προχειροτριθεὶς.	προχειροτονηθεὶς	σελὶς	220	στύλος	2	σειρὰ	3
ὀκτῷ.	ὀκτῷ	σελὶς	234	στύλος	2	σειρὰ	28
Αέων.	Λέων	σελὶς	236	στύλος	2	σειρὰ	51
Λατῖνοι.	Λατῖνοι	σελὶς	238	στύλος	2	σειρὰ	49
εἰκοστῷ, ὀκτῷ.	εἰκοστῷ ὀκτῷ	σελὶς	253	στύλος	1	σειρὰ	12
χείατων.	χαείτων	σελὶς	254	στύλος	1	σειρὰ	22
ἰχὼ.	ἰχὼ	σελὶς	260	στύλος	1	σειρὰ	5
τοὺς κομίζοντας.	παρὰ τῶν κομιζόντων	σελὶς	262	στύλος	2	σειρὰ	53
κεφλαίῳ.	κεφαλαίῳ	σελὶς	263	στύλος	1	σειρὰ	9
ὁ.	οὐ	σελὶς	265	στύλος	1	σειρὰ	31
πρὸς.	πρὸ	σελὶς	266	στύλος	1	σειρὰ	50
ὅτον.	οὗτος	σελὶς	267	στύλος	2	σειρὰ	16
κρίτου.	κριτοῦ	σελὶς	272	στύλος	1	σειρὰ	36
ὁγίους.	ἁγίους	σελὶς	274	στύλος	2	σειρὰ	13
Θεοτόκος.	Θεοτόκος	σελὶς	277	στύλος	1	σειρὰ	36
συνοσοτίου.	συνοικοντίου	σελὶς	277			σειρὰ	50
οἰ.	οἱ	σελὶς	280	στύλος	1	σειρὰ	4
ἠρεμῶν δὲ.	ἠρεμοῦντος, δὲ αὐτοῦ	σελὶς	280	στύλος	2	σειρὰ	36
ργων.	ἔργων	σελὶς	282	στύλος	1	σειρὰ	13
τεσσαρασκαιδεκαλιτῶν.	τεσσαρεσκαιδεκαλιτῶν	σελὶς	285	στύλος	1	σειρὰ	31
Ἀκάκιον.	Ἀκακίου	σελὶς	286	στύλος	2	σειρὰ	42
Κυρίλλου.	Κυρίλλῳ	σελὶς	286	στύλος	2	σειρὰ	43
ἐξ ὦ.	ἐξ ὧν	σελὶς	296	στύλος	1	σειρὰ	2
ἀοράτος.	ἀοράτως	σελὶς	307	στύλος	2	σειρὰ	14
ἥτης.	ἧς	σελὶς	308	στύλος	1	σειρὰ	30
εὑρίσκεσθαι.	εὑρίσκεσθαι	σελὶς	309	στύλος	1	σειρὰ	21
Γριγορίου.	Γρηγορίου	σελὶς	309	στύλος	2	σειρὰ	12
ἁρπαγότον.	ἁρπαγότος	σελὶς	312			σειρὰ	5
ἐμπλέκονται.	ἐμπλέκωνται	σελὶς	313	στύλος	1	σειρὰ	41
Εὐτυχῆς.	Εὐτυχὴς	σελὶς	317	στύλος	2	σειρὰ	2
ἐξ ὧν.	ἐξ ὧν	σελὶς	319			σειρὰ	7
Αέων.	Λέων	σελὶς	321	στύλος	1	σειρὰ	46
Αέων.	Λέων	σελὶς	322	στύλος	2	σειρὰ	52

τοῦ τετάρτου.

Εὐτυχοῦς.	Εὐτυχοῦς	σελὶς	332	στύλος	1	σειρὰ	3
Ἀτιοχείας.	Ἀντιοχείας	σελὶς	333	στύλος	[illegible]	σειρὰ	3
δείκνυται.	δείκνυνται	σελὶς	357	στύλος	2	[illegible]	54
Κωνσταντινουπόμεως.	Κωνσταντινουπόλεως	σελὶς	362	στύλος	[illegible]	σειρὰ	[illegible]